

ÖYKÜLER

ERCAN KESAL

İçindekiler

Üç Tarzı Hakikat ve Biz	3
Ölülerini unutanların ülkesi	5
Kelimelerin ruhu vardır	7
Analar kokularından bulur kuzularını	9
Ne alakası var baba?	11
Arkadaşlara söyle ölmeyi öğrendim	13
Ekmek kokusu mu kan kokusu mu?	14
İpin ucundaki Türkiye	16
Hadi, önce kendimizi kurtararak başlayalım	18
Ne kalır bizden geriye	20
Yetimim, göğsüne yasla	22
Yaralarım nedendir?	24
Fotoğraftaki kan kimin?	26
Kalbimiz avucumuzdadır	28
İçimizdeki yanık kokusu	30
Kurban	32
Taşra hekimi	34
Mühür	36
Yalan	38
Yorgan	41
Kestaneden duduk olur mu?	43
Korkma bırak ellerini	45
'Adımızı sorarız birine, o bize adını söyler'*	48
Ölülerimiz nerede?	50
Ceket çıktığında	52
Ben büyüdüm baba	54
Bir damla su	57

Üç Tarzı Hakikat ve Biz

Hekimlik başka mesleğe benzemez. Anadolu insanı “Hekime ayıp yoktur” der. Hasta, kapıdan içeri girer ve tüm çıplaklığıyla anlatıverir her şeyi size. Kocasına ya da karısına dahi göstermediği en mahrem yerini açır. Kimselere söyleyemediği bir sırrı, hiç çekinmeksizin, sıradan bir şeyden söz eder gibi anlatır. Öylece kalırsınız, artık onun sırdaşı, arkadaşı, akrabası olur çıkarsınız.

Sıradan bir günde karın ağrısı şikâyetiyle gelen çelimsiz, saz benizli, küçücük bir kadını muayene etmek için divana yatırdığınızda, karnını kalın bir bez kuşakla defalarca sarıp, sıkıştırarak hamileliğini gizlemeye çalıştığını ama artık o gün doğumun başladığını görürsünüz. Kuzeni olan bıçkın taksici biraz da zorla ilişkiye girmiş ve küçük kadın dokuz ay boyunca karnını sıkıca sardığı kuşaklarla hamilelikle baş etmeye çalışmıştır. Siz olsanız ne yaparsınız? Divanda ince, küçük elleriyle bileğinize yapışıp: “Kurbanın oluyum doktor bey, abim dışarıda oturuyor, ona bi şey söyleme, beni öldürür” dediğinde, siz çoktan, sonucunu kestiremeyeceğiniz hikâyenin bir parçası olmuşsunuzdur.

Hikayenin sonu: Bebek oğlan oldu, doğumu gizlice tıp merkezinin ebesine, ebenin evinde yaptırdım. Kız ve abisi memleketlerine gittiler. Gerisini bilmiyorum. Bildiğim bir şey var: Ebe hanıma şart koşmuştum, oğlanın adını “Ercan” koydurdum. Kara gözlü, süt kokulu masum bir oğlanın, çok bahtsız ve hiç adil olmayan bir başlangıç yaptığı hayat yolculuğunda ona ismimden başka verecek hiçbir şeyim yoktu.

İki

Tıp merkezinde taze bir pazartesi günü. Çıtır beyaz önlüğünüzle kapıdan girecek yeni hastanızı bekliyorsunuz. Kapı açılır. Ucuz takım elbisesinin içinde ufalıp, kaybolmuş bir taze damat girer. Belli ki uykusuz bir gece geçirmiş. Pantolonun bir paçası çorabın içinde, farkında değil. Hemen yanında ‘gelin çantasını’ kınalı elleriyle sıkıca kavramış bir genç kadın. Onları sabah sabah size getirense, kliniğin alt katındaki ayakkabıcı amcaları. Amcanın derdi, ‘kanlı çarşaf’. Cumartesi gününden beri istenen olmamış. Sebep ‘vaginismus’. Kimsenin beklemeye tahammülü yok. Önce taze damada anlatırsınız, eşine nasıl yaklaşacağını, onu nasıl soyacağını, nasıl öpeceğini, özenle kelimeleri seçerek. Sonra gelin kıza. İşin tuhafı onlara tarif ettiğiniz “ideal ilişki”yi anlatırken bu kez kendi ilişki biçiminizle yüzleşir ve kendinizden utanırsınız.

Uzun yıllar cezaevinde kalmış bir arkadaşınız, işadımı kimliğiyle hayatı yeni baştan kurmaya çalışmaktadır. Bir kadına âşık olmuştur, ama kocası olan. Kadının eşi de benzer şeyler yaşamış başka bir kaybeden. Gizli bir ilişki başlar. Bir süre sonra kadın hamile kalır ve doğurur. Kadın, arkadaşınıza çocuğun babasının o olduğunu söyler. Arkadaşınız için buna inanıp inanmamak arasında gidip gelen bir yolculuk başlar. DNA testi yaptırıp, bu

kuşkudan kurtulmasını önerdiğinizde verdiği yanıtısa, psikolojinin insan ruhunadair daha çok işinin olduğunun bir kanıtıdır: “Böyle daha iyi be doktor. DNA sonucunu kaldıramam ki. Çocuk büyüdükçe ve çehresi değıştikçe sürekli kendime benzetiyorum. Sanki onu her gördüğümde kendimi de, onu da yeniden keşfediyorum. Acayip bir duygu bu, böyle daha iyi”.

Üç

Kadın doğum uzmanı bir arkadaşınıza, uzun zamandır torun bekleyen tanıdığınız bir ailenin biricik oğlunun hamile eşini, gebelik takibi için gönderirsiniz. Her şey yolunda gitmektedir. Ultrason sonuçları, kan tetkikleri... Doğum günü gelir. Ultrasonda her şeyi normal gözüken bebeğin bir bacağı dizinden, diğeri ise kalçasından itibaren yoktur. Kongenital anomali yani. Aile sakat çocuğunu kucağına alır, gider. Bir kaç gün sonra da anne ve baba kucaklarında “Emre” bebekle sizi ziyarete gelir. Hiçbir şey konuşulmaz. Anne çocuğu emzirmek için yan odaya geçtiğinde baba yerinden kalkarak sarılır boynunuza. Birlikte sessizce ağlarsınız.

Ona kendi hikâyenizi anlatırsınız. Eşiniz hamile kaldığında meslektaşlarınız 4. aydaki ultrason tetkikine göre mutlaka kürtaj yapılmasını söylemişlerdir. O gün eşinizle birbirinize ağlayarak sarılmış ve ne olursa olsun çocuğunuzun doğumunu beklemeye karar vermişsinizdir. 5 ay sonra delici bakışlarıyla “Poyraz” sapasağlam kucağınızdadır. “Emre” için eksik kalan söz, “Poyraz” için gereksizce söylenmiştir.

Gece yarısı nöbetin ortasında uyku ile uyanıklık arasında beklerken, 50-60 yaşlarında sessiz bir amca gelir. Yakın zamanda başlayan ve bir türlü kesilmeyen öksürükler. Muayene, akciğer filmi derken, akciğerdeki tümörü fark edersiniz. Uygun cümleleri seçip nasıl söyleyeceksiniz? Daha ikinci cümlede insanın içini ürperten bir sakinlikle sorar: “Sen sıkılma doktor bey, söyle, ne kadar daha yaşarım?” Poliklinik odasının yarım açık kapısını tam kapatır, sohbeti derinleştirirsiniz. Amca, Zincirlikuyu Mezarlığı’nda mezar kazıcısıdır. Emekliliği gelmiş de zamlı maaş için yıl sonunu beklemekte. O sohbetten aklınızda çivi gibi şu cümleler kalır: “Bu dünya kime baki kalmış ki doktor bey... Ben bu ellerle kimleri toprağın altına koydum bilir misin? Ünlü, ünsüz, fakir, zengin. Kim gelirse aklına, sor. Hepsini de ben yerleştirdim mezara. Korkar, çekinir yakınları. İnemezler mezarın içine. Ama ben hep ordayım. Alırım kucağıma, yatırırım yerine. Onun için beni mezarla, ölümle korkutamazsın... Çekinme söyle, ne kadar kaldı?”

Biz

Belki de biricik mesele bu. Dünyanın bizimle birlikte kurulduğunu zannedip, kendimiz için sonsuz bir yaşam hayal etmek... Bu yüzden, bu kadar kalınlaştı derimiz. Bu yüzden dipsiz bir kuyuya dönmüş içimiz.

Gebeliğini kalın bir bez kuşakla sarıp saklayan küçük kadın gibi, gövdesinden başka sunacak hiçbir şeyi olmayan genç insanların çaresizliği üzerinden yapılan siyasetimiz; kızının

kalbindeki değil, arşafındaki kanına bakan adamlar gibi yaşayıp, komşusuna verdiği ‘ileri demokrasi’ akıllarından kendi nasiplenmemiş riya dolu düzenimiz; ve elbette meseleleri kökünden çözmek yerine, onun büyümesini seyrederek aldığımız ölümcül hazla sarhoş biz.

Merhaba.

Ölülerini unutanların ülkesi

YAZ

Akşam olmak üzereydi. Bozkırı yakan güneş sanki batmaya direniyordu. Bütün gün kan ter içinde hasta baktıktan sonra, tam da kasabanın tek eğlence yeri olan şehir kulübüne kaçmaya hazırlanırken, jandarma komutanının çay davetine yakalanmıştım.

Sağlık ocağına komşu karakolun bahçesinde oturmuş çayımızı içerken, komutanın kayınvalidesine tansiyonunun sarımsak yemekle düşmeyeceğini, mutlaka ilaç kullanması gerektiğini anlatıyordum. Emir eri geldi, komutanına bir şeyler söyledi. Komutanın yüzünden anladım. Yemek hayalim suya düşmüştü.

Yakında bir köyde yaşanan şüpheli çocuk ölümü. Savcı, şişman zabıt katibi, her daim suskun otopsi teknisyenim, şoförümüz ve arkamızda jandarma cipi yola düzüldük. Küçük bir köye vardık. Geniş avlulu bir ev. Köşesinde bir ambar. İçinde bir buğday yığını ve önünde üstüne çarşaf örtülmüş bir çocuk cesedi. Yanında çömelmiş, elleri yüzünde sakallı bir yaşlı adam. Arkada sessizce bekleyen köylüler.

Traktörlerin taşıdığı buğdaylar, ambarın arkasından akıtılıyor. Biriken buğdayın yüküne dayanamayan ambar kapısı menteşesinden koparak devriliyor, içerdeki tüm buğday dışarıya taşıyor. Ambarın önünde kendi kendine oynayan 5-6 yaşlarındaki erkek çocuk, buğdayın altında kalıyor. Üzerinde tonlarca hasat. Kimse çocuğun buğdayın altında kaldığını görmediği için de herkes işine devam ediyor. Oğlanın ortalıklarda olmadığını fark edinceye dek...

Çocuğun üzerindeki örtüyü kaldırıp ölüm sebebini anlamak için baktığım sırada, muhtemelen dedesi olan yaşlı adam gözlerini silerek ayağa kalktı ve elimi iki elinin arasına alarak sıktı. “Size de zahmet verdik doktor bey, akşam akşam.” Mırıldanıyorum: “Yok. Ne zahmeti. İşimiz.”

Savcı sigarasını yakmış, oradakilerle olay üzerine konuşuyor, kısa kısa sorular soruyordu. Yazıcıya ve otopsi teknisyenine “İşimize bakalım” der gibi baktım.

Yaşlı adam “Bi soluklanın, oturun, bir ayranımızı için” diye devam etti ve köşedeki kadınlara dönüp “çalkama yapın, çabuk” diye seslendi.

Buğday yığınının önünde çocuk... Topaç gibi, nasıl gürbüz ve güzel. Hiçbir yara bere yok üzerinde. Tertemiz. Sadece burnundan ve dudağının kenarından çenesine doğru akmış ince bir kan sızıntısı. Yüzünü, gövdesini elimle yokluyorum. Ne kadar da yeğenime benziyor. Bu arada ayran telaşı sürmekte. “İşimizi bitirelim, belki sonra” diyorum. “Olur mu, ayran içmeden olmaz... Allah aşkına... Her zaman gelmiyorsunuz ki” diyor dede. Az sonra “çalkama” dedikleri, yoğurtla suyun bir çırpıda karıştırılıp, çalkalanan tortulu ayran elimde

savcının yanına geliyorum.

Savcı, şaşkınlığımı anlamış olacak ki, yüzünde tuhaf bir ifade: “Bunlar böyledir doktor bey. Misafir görünce ölülerini unuturlar” diyor. Ayrarı içtim. Mevzu belli. Klasik otopsiye gerek yoktur dedim. Kara saçlı, gül kokulu yavruya neşter vurmam. Dudağının kenarında ince bir kanla bıraktım avluda.

Kış

Akşam. Bıyıklarımın dudağımın birleştiği yer nefes alıp verdikçe çıtırdıyor. Buz tutmuş, öyle soğuk. Önceki belediye başkanının büyük tantanalarla açılışını yaptığı, bir türlü bitirilmeyip, kasabanın ortasında kazuleet gibi dikilen Yücesoy Pasajı’nın izbe dehlizlerine dalıyorum. Başhekim Ferit abinin pasajın ikinci katındaki muayenehanesinin girişindeki sobaya yapışıyorum.

Ferit abi içerde. Hastası var. İşi bitince noterin veda yemeğine gideceğiz. Dışarıda orta yaşlı bir adam, yanında gençten karısı, kucaklarında ara ara inleyen 7-8 yaşlarında bir çocuk. Anne bazen oğlanın üzerine eğilerek yüzündeki teri siliyor. Baba hareketsiz, öylece bakıyor.

Az sonra içerideki hastalar çıktı. Ferit abi, “Hoşgeldin Ercan. Hastadan sonra gideriz, biraz ısın sen” dedikten sonra içeri girdi. Ardından da baba, anne ve kucığında çocuk. Aradan ne kadar geçti hatırlamıyorum. Sıcaklığın da verdiği rehavetle salmışım kendimi.

İçerden bir telaş ve patırtı geldi. Bir cam düştü yere sanki. Bir şangırtı. Ferit abinin birkaç kez “Çek, dur, dur, hadi” gibi laflarını işittim.

Sonra uzun bir sessizlik. Bekledim. Kapı açıldı. Anne kucığında çocukla çıktı, sessizce ağlıyor. Oğlanın dudağının kenarında ince bir kan çenesine doğru sızıyor. Babanın gözler kıpkırmızı, ama tevekkül içinde. Ferit abinin yüzü kağıt gibi bembeyaz.

Çocuğun babası Ferit abiye dönüp “Allah verdi, Allah aldı doktor bey. Senin ne suçun var ki” dedi ve karısının arkasından kapıyı yavaşça çekip çıktı gitti.

Merakla baktım Ferit abinin yüzüne. Sayıklar gibi konuştu: “Zatürreydi çocuk. Reçeteyi yazıp göndereyim dedim. Penisilin yazmıştım sabah akşam kalçadan. Akşam köyde kimseyi bulamayız, ilk iğnesini sen yap dediler. Dolapta vardı bir pronapen, yapayım dedim. İğne kalçasına girdiği anda çocuk ex oldu... Anaflaktik şok. Kortizon falan yaptım ama, dönmedi çocuk...”

Sessizce ayakta birbirimize manasızca bakiştık. Sonra, aklıma nerden geldiyse “E, Allahtan bir sorun çıkarmadı aile” deyiverdim.

Ferit abinin yüzündeki ifadenin savcının yüzündeki ifadeyle tıpatıp aynı olduğuna kalıbımı basarım. Aynı tonda söylendi: “Bunlar böyledir oğlum. Saygıda kusur etmemek için ölülerinin bile hesabını sormazlar.”

Eskiden el yazması kitapların içine “ya hafız, ya kebikeç” yazılmış. Bu duanın, kitabı haşarattan, nemden ya da yangından koruduğuna inanılmış. Ve yine rivayet olur ki bu yazının mürekkebi böcekler için zehirli olan düğünçiçeği bitkisinden yapılmış. Özel bir mürekkeple yazılan bir tür muska yani: “Koruyan, esirgeyen kebikeç” anlamında...

Niye anlamıyoruz hala? Çocuklarımızın dudaklarının kenarından sızan kanlar, bu ülkenin vicdanına yazılan duaların mürekkebidir. Onların ezilmiş bedenlerinden çıkan yakıcı sulardır, canımızı acıtan...

Ya hafız, ya kebikeç...

Çocuklarımızın kara gözlerinin, ela gözlerinin, yeşil gözlerinin aşkına, şu lanet dünyanın yükünü erkenden taşımaya başlayan çelimsiz omuzlarının üzerindeki güzel başlarının aşkına, pencere pervazlarına çarpıp ölen serçelerin kanadından daha hafif olduğunu iyi bildiğim yüreklerinin aşkına...

“Ya hafız, ya kebikeç...” Korum bizi düşmanlıktan, nefret ve zulümden.. Sırasız ölümlerden.. Korum ülkem.

Kelimelerin ruhu vardır

Leyla Neyzi bir kitabında, N. Kazancakis'ten okuduğu bir öyküden söz eder. İki gezgin uğradıkları bir köydeki çitin üzerinde değişik bir çiçek görerek onu koparırlar. Çok güzel bir çiçektir bu. Köyün çocukları etraflarına toplanır. Gezinler etraflarında toplanan çocuklara sorarlar, “Bu çiçeğin adı ne?” Çocuklar “Bilmiyoruz. Lenio Teyze bilir” derler. “Koşun, çağırın onu”. Çocuklardan biri köyün içine doğru koşar. Sabırsızlıkla bekler gezginler. Kısa bir süre sonra döner çocuk. “Lenio Teyze ölmüş”. Kalpleri daralır. Lenio Teyze'nin değil, aslında “bir kelimenin öldüğünü” düşünürler.

Kelimelerin ruhu vardır.

Kelimeler, sadece harflerin bir araya gelmesiyle oluşan anlamın dışında bir şeydir. “Çiçek” sadece çiçek değildir mesela. Ya da “mektup”. Yalnızca bir zarfın içindeki kâğıt mıdır mektup?

“Fotoğraf” denilince niye içimiz titrer o zaman? Çünkü o yalnızca bir fotoğraf değildir de ondan.

“Farik ve mümeyyiz” deyince mesela, benim aklıma sağlık ocağının dar ve uzun koridorunda belediyenin hediye ettiği yıpranmış bankta iki jandarma arasında sessizce oturan zayıf, ince yüzlü çocuğun boynunda sallanan cevşeni gelir. Akrabalarının yanında çırak olarak çalıştığı komşu kasabadan çıkıp gelmiştir. Uzunca bir süredir küçük kız kardeşine tecavüz eden babasını kahvenin ortasında tüfekte öldürür. Şimdi, muayenesini yapıp raporunu yazacaksınız. Farik ve mümeyyiz mi?

Babasını öldürürken ne yaptığının farkında mı? Bilerek, isteyerek ve kendi iradesiyle mi yaptı? O kâğıda yazdığınız her şey, o ince dal gibi bahtsız çocuğun, cezaevinde ne kadar çürüyeceğinin de kıstasıdır. Farik ve mümeyyizmiş. Fark etme ve sorumluluk alma.

İyi kötüden, eğriyi doğrudan ayırt etme hali.

O zaman bir soru size: Bir bakın bakalım kendi hayatlarınıza ve kararlarınıza, kaçımız böyle bir raporun altından alnımızın akıyla çıkabiliriz?

Ya da ‘kızlık muayenesi’. Bu kelimeyi her duyduğumda, hastalardan sonra çay içmek için odasına gittiğim emektar tıbbi sekreterimin, karbon lekeli eliyle iz bıraktığı pelür kâğıtlar gelir aklıma. Bir de, kapının önünde, iri yeşil gözlerinde tarif edilmez bir korkuyla beni bekleyen, ellerime sımsıkı sarılan bir anne.

Bisikletten düşen kız

Yaz tatili için geldikleri baba ocağı kasabada, bisiklet kullanırken çalılara düşen 7 yaşındaki kızının bacağındaki kanı görüp, bekâretinin bozulduğuna hükmederek panik içinde sağlık merkezine getirmiş ve sabırsızlıkla benim vereceğim raporu beklemektedirler. Anne, ısrarla imzalı mühürlü ve kaşeli başka bir kâğıt daha istiyor benden. “Ne yapacaksınız verdiğim kâğıdı. Merak etmeyin, bir şeyi yok. Sadece bacağı biraz yukardan yaralanmış o kadar” diyorum.

Kızın çeyiz sandığının dibine koyacaklarmış rapor kâğıdını. Evlendiğinde yeni evine raporuyla gidecek. Beyaz kırlent ve işlemeli masa örtülerinin arasında, “sağlamdır”

raporuyla beklenen bir ömür.

Ah, bu raporlar... Siz ey, hayatları boyunca bir an bile kendi vicdanlarıyla baş başa kalmamış olan korku tüccarları. Raporlarınızla ne zamana kadar kızlarımızın, oğullarımızın gül kokulu masum bedenleri üzerinden iktidarlar kuracaksınız?

Kelimelerin ruhu vardır.

‘Darp raporu’ deyince mesela, benim aklıma mevcutlu olarak iki polisin getirdiği, belli ki günlerdir falaka ve dayaktan ayakta duramayan, sarı, tıfıl ama çivi gibi bir oğlanın dağınık saçları gelir. Kelepçeyi zorla çözdürür, muayene sırasında yalnız olmanız gerektiğini söyleyip, polisleri ısrarla dışarı çıkartıp kapıyı kilitletiniz. “Bak, hiç çekinmeden anlat. Bana inan. Bir küçük sıyrık dahi olsa söyle. Canlarına okuyacağım onların”. Biraz durur, utangaç bir sevgiyle bakar gözlerinize ve konuşur: “Boşver doktor bey. Nasıl olsa usanıp, vazgeçecekler. Ben buradan giderim. Ama sen kalacaksın. Sonra başına bela olurlar. Yaram berem yok. Öyle yaz. Darp etmediler...”

Evet, bu dünyada hâlâ ümit etmek için bir sebep var.

Kesme pantolonu oğlu giyer...

Kasabanın epeyce dışındaki bir taşocağından mermer çıkartıyorlar. Kayaları parçalamak için de dinamit kullanılıyor. Yanlış yere konulan bir dinamit lokumu ya da kısa tutulmuş bir fitil. Taşların altında bir işçi kalmış. Diğer hafif sıyrıklarla kurtulmuş. Savcı bey ve malum ekiple gittiğimizde işçiyi kayaların altından çıkarmış, bir kenara koymuşlar. Savcı yaralı kurtulan işçiyle konuşuyor. Otopsi teknisyenim makası eline almış, işçinin pantolonunu kesmeye sıvanırken, arkadaşı savcının yanından ayrılıp yanımıza geliyor. “Abi kesmesen olur mu pantolonu? Oğlu var kendi boyunda. Ona veririz. O giyer.”

‘Olay yeri zaptı’ cümlesi size neyi hatırlatır bundan sonra. Çok yıllar önce, mecburi hizmet için gittiğiniz herhangi bir kasabada, sıradan bir öğleden sonra, her zaman yazdığınız adli raporlardan birisini mi, yoksa arkadaşının yanı başında yatan ölüsünden pantolonunu kurtarmaya çalışan işçinin tevekkülünü mü?

Kelimelerin ruhu vardır.

Bugünlerde bir eski cumhurbaşkanının ölüm sebebi ile ilgili ‘feth-i kabir’ yapılacağı konuşuluyor. Feth-i kabir kelimesini duyunca nedense benim aklıma eski cumhurbaşkanı değil de, başka birisi, Zeki Erginbay gelir. Zeki Erginbay 1948 yılında İstanbul’da doğdu. 1967 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi İnşaat Bölümü’ne girdi. 68 kuşağının çalışkan, özverili, yurtsever gençlerinden biriydi Zeki Erginbay. 12 Mart 1971 muhtırasından sonra tutuklandı.

Can Yücel’in dediği gibi

1974 affıyla salıverildikten sonra, İnşaat Mühendisleri Odası’nda (İMO) görev aldı. İMO, Teknik Güç isimli bir dergi çıkartıyordu ve Zeki Erginbay derginin yazışları müdürüydü. 23 Ocak 1977 tarihinde pazar günü öğle saatlerinde kaçırıldı.

Tüm aramalara rağmen bulunamayan Zeki Erginbay. 2 Şubat 1977 günü Ömerli Barajı’ndan göğsüne sıkılmış bir kurşunla öldürülmüş olarak çıkarıldı. Can Yücel’in onun için yazdığı

şiiirde de söylediği gibi, “mosmor olmuştu gülyazısı bedeni”.
Toprağa verildikten bir süre sonra, ölüm nedeninin tam tespiti için ‘feth-i kabir’ yapıldı.
Öldürme biçiminin ortaya konulmasında işe yaradığı belli bu işlemin. Lakin ülkeyin yaşadığı
faili belli ve faili meçhul ölümlerin ortaya çıkmasında bir yararı var mı feth-i kabrin, onu
bilmiyorum. Ama kelimelerin ruhu vardır, hiç olmazsa. Bunu iyi biliyorum...

Analar kokularından bulur kuzularını

KIZILÖZ

5-6 yaşlarındaydım. Mayıs ayı tüm coşkusuyla inmişti bozkırın üzerine. Kızılöz'ün yamaçlarında açan nevruzların, çiğdemlerin, akşamhayır çiçeklerinin kokusu çocuk ruhumda katıksız bir heyecan uyandırıyor; babamın elinden tutmuş, ırmağın en sığ yerinden karşıya geçmeye çalışan yüzlerce kuzunun meleyerek koşturmasını izliyordum.

Kuzular hızla buluştular anneleriyle. Ova bayram yerine döndü birden. Çobanların ıslığı, koyun ve kuzuların melemesi, ırmağın çağıltısı. Nasıl bir mutluluk!

Aklıma takılan ilk soruyu soruyorum babama: “Her koyun nasıl biliyor kendi yavrusunu?”

Babam bir yandan anasını bulamamış, dolanıp duran bir kuzunun kulağından yakalamış götürürken bir yandan da bana bakmadan cevap verdi: “Kokusundan bulur onlar, merak etme.”

KINDAP

Her zaman dimdik ve gururlu yürüyüşüyle hatırladığım babam, sarılıp kokladı saçlarımı. Sonra okulun önündeki toprak yolda, biraz da omuzları düşmüş bir şekilde, arkasına bakmadan yürüdü gitti. Elimde, içinde biraz önce tuhafiyeden alınmış bir takım pijama, terlikler, diş fırçası ve sabun olan bir naylon torbayla kalakalmıştım eski bir kiliseden bozma lisenin önünde. Şimdi o kadar iyi anlıyorum ki babamın hüznünü, oğlumu kucaklarken.

Ortaokuldan sonra girdiğim sınavlarda, parasız yatılıyı kazanarak Niğde Lisesi'ne gitmiştim. Aylardan ramazandı. Bizden büyük sınıflardaki abiler, transistörlü radyodan Arap-İsrail Savaşı'nı dinliyorlardı.

Benimle birlikte yatılı olarak gelen Diyarbakırlı çocuklar, ilk akşam yemekhanedeki nohut yemeğini görünce kendi aralarında fısıldaşmışlardı:

“Leblebiyi pişirmişler yav...”

Daha üçüncü gün üst ranzadaki yatağıma kıvrılmış, elimdeki ipliği koklayarak gizlice ağlıyordum. Zavallı valizimin bir türlü kapanmayan fermuarını halı dokurken kullanılan kındapla bağlamıştı annem ve kındabın annem gibi koktuğunu keşfetmiştim. Sonraki geceler koynumda annemin kokusu, kındapla uyudum hep.

HASTA KOKUSU

Üniversiteye Avanos'tan kopup gelmişim ve Bornova öğrenci yurtlarında direniş vardı. 22 gün ayağımdan çıkarmadığım postallarım ve sırtımda Siyasal'dan beri taşıdığım parkayla, küçük kantinin önüne kurulmuş derme çatma çadırlarda kalıyorduk. Hiç de tahmin etmediğim bir vaziyette başlamıştım tıp fakültesindeki öğrenciliğime. O günlerden aklımda kalan ne mitingler ne de bildiriler oldu. Aklımda kalan tek şey, ilk görüşte tutulduğum fen fakülteli devrimci kızdan kalan nergis kokusu.

Nerdedir, unuttum şimdi. Fakat onca kavga gürültü ve toz dumanın ortasında insanı şaşırtan bir inatla anatomi öğretmeye çalışan İsmail Ulutaş Hoca'nın ilk derste söylediklerini hiç unutmamıştım nedense:

"Hastayı daha muayene etmeden, kapıda ilk gördüğünüz anda teşhisinizi koymalısınız. Çünkü her hastanın ayrı bir yürüyüşü, bakışı ve ayrı bir kokusu vardır."

Hastanın değil ama ölümün kokusunu ilk, anatomi dersindeki kadavralardan duyduğumu zannederdim, yanılmışım. O koku sadece formol kokusuymuş. Asıl koku, otopsi odasının kokusu.

Adli tıp stajını yaptığımız 5. sınıfta bir sonbahar günü. Manisalı bir aile, ev yapımı konserve yapmış patlıcandan. Tüm aile oturmuş yemiş konserveyi. Çok kuvvetli bir zehir üremiş meğer konservede: Botulismus. Yedisi birden ölmüş. Ailenin üç küçük çocuğunu uzatmışlar yan yana. Egelilere özgü siyah feraceli bir kadın acıyla uğunuyordu başlarında: "Kuzularım... Kuzularım..."

FARMAKOLOJİ

Mezuniyete yakın günler. Farmakolojiden son hakkıma gireceğim. O kadar sıkılmışım ki okulu bırakmayı düşünüyorum. Avanos'ta evin üst katında, ders notlarının içine dağılmış, farmakoloji çalışıyorum. Bir ara dışarı çıktım. Havuzun kenarında bir sigara. Bir kayısı, şekerpare, dalında çürümek üzere. Bahçenin kokusu.

Yavaşça merdivenleri çıkararak geri döndüm. Tam odaya girecekken annemim içerde olduğunu fark ettim. Bir yandan, etrafa dağılmış, üzerinde yazı ve ilaç formülleri olan ders notlarını koklayıp öperek topluyor; öte yandan da mırıl mırıl dualar okuyor. Şaşkınlıkla saklanarak bir süre annemi izledim. Benim farmakoloji notlarını, evdeki mushafa yaptığı gibi öptü, kokladı ve yerine koydu. O an anladım; ölsem de bu dersten geçmem ve okulu bitirmem gerektiğini.

KEMİK

İstanbul'dayım. Cumartesi Anneleri'nin buluşmalarını izliyorum. Bir cumartesi günü omzumda Poyraz, konuşma yapan bir anneyi dinliyorum. Hüseyin Morsümbül'ün annesi Fatma Morsümbül'den söz ediyor. Hüseyin, daha lise öğrencisiyken, Bingöl'de yaşadığı ev polisler

ve askerlerce basılarak gözaltına alınmış.

Ailesi oğullarına ne olduğunu öğrenmek için 31 yıl uğraşmış. Fatma Anne'nin 31 yıl boyunca verdiği dilekçeler işleme konulmayarak imha edilmiş.

Hüseyin'in annesi: "Oğlumun kemiklerini bulsam omzumda taşıyacağım. Çünkü kokusunu çok özledim" diyormuş sürekli.

Halimden utandım. Yavaşça indirdim Poyraz'ı omzumdan.

Geçen günlerde Hakkâri'de bir askeri aracın geçişi sırasında düzenlenen mayınlı saldırıda hayatını kaybeden Uzman Çavuş Mehmet Çiftçi'nin cesedi bir türlü bulunamamıştı. Aile aramalara kendilerinin de katılmak istediklerini dile getirdi. Kayıp askerin yıllardır diyaliz tedavisi gören annesi Döndü Çiftçi şöyle konuşuyordu: "Beni götürün yavruma. Ben bulurum onu, kokusundan tanırım. Uçaklarınıza bindirin, giderim. Kurban olurum size. Deliklere bakarım, yollara bakarım. Kuzumu kokusundan bulurum."

ANALAR

Bazen tuhaf saatlerde annemi arıyorum. Telefonun ahizesini "Ercan, kuzum" diye kaldırıyor.

"Yav anne nerden biliyorsun ki benim aradığımı? Belki başkasıdır, ayıp olur" diyorum. Annem: "Olur mu öyle şey oğlum. Nasıl anlamam! Senin kokun da geliyor telefonun ucundan. Ercanımın kokusu..."

Ne biçim insanlar bu anneler. Çok tuhaflar. Hiç kimseye benzemiyorlar. Ama birbirlerini tanıdıklarına eminim. Kendi aralarında konuşup anlaştıkları, bizim bilmediğimiz ortak bir dilleri var muhakkak. Belki de gizlice buluşup haberleşiyorlardır birbirleriyle kim bilir!

Şimdi kime, ne söyleyeyim?

Ey zebaniler, ey korku tüccarları, ey kibir heykelleri, vicdan fakirleri, zalimler...

Bırakın kuzuların önünü. Geçip gitsinler ırmağın öte yanına.

Anneleri bulur kokusundan onları. Mutlaka bulur.

Bırakın kucaklaşınsınlar...

Ne alakası var baba?

Babam her zamanki gibi sakin ve dalgın yürüyüşüyle evin bahçe kapısını açtı ve içeri girdi. Annemin, duvarın kenarına sıraladığı içi su dolu testilerden birini ayak ucuna yaslayarak ellerini yıkadı. Arka cebinden hiç eksik etmediği mendiliyle kurulanarak içeri girdi. Sırtımı, anamın kendi dokuduğu çeyizlik yastığına yaslamış, salonun dibindeki somyada kitap okuyorum. Bahçedeki havuza su dolduran santrifüjün sesi geliyor. Annem mutfakta. Havada kızartma kokusu var.

Sınav sonuçları gelmiş. Siyasalı kazanmışım. Kulağımda bir gün önce Demokratik Kültür Derneği'nde dinlediğim Cem Karaca'nın şarkısı:

Küçük kardeş bu yıl Siyasal'a gidecek,

Paltoya para yok ki o da parka giyecek

Aklımda iyi bir parkayı nerede bulurum düşüncesi, kucağımda, sürekli sürgün yemekten usanmamış Ecevitçi dayımın, kendi ifadesiyle, okuyup bilinçleneyim diye verdiği bir kitap.

'DENİZ, YUSUF, İNAN DARAĞACINDA ÜÇ FİDAN'

Babam Philips radyomuzu açarken hafif alaylı bir edayla konuştu: "Sizinkilerden bir şey olmaz."

Devrimcilerden söz ettiğini anlıyorum, sesimi çıkartmıyorum. Devam ediyor: 'Oğlum daha Türkçe bilmiyor ki sizinkiler.'

Ne diyecek merak ediyorum, ama ses çıkartmıyorum.

"Dün gece kulüpten gelirken rastladım, açık hava sinemasının duvarına yazı yazıyordu sizinkiler... Ethem'in oğlu Kadir. Yanında bir oğlan daha. Onu tanıyamadım. Zelveli Faruk'un oğluna benziyordu. Biri kovayı tutuyor, öbürü de yazıyor. 'Kahrolsun Faşizm' yazmışlar.

Yalnız faşizmdeki 'z' ile 'm' nin arasına da 'i' koymuşlar. Neyse, söyledim, düzelttiler. 'Oraya 'i' konulmaz' dedim. Daha imla kurallarını bilmiyorsunuz ki oğlum, nasıl devrim

yapacaksınız... "

'Ne alakası var baba?'

Siyasal'ın merdivenlerini tırmanıyoruz birlikte. Kapıdan girinceye kadar, yedi kez arıyorlar üzerimizi. İçimde hastalıklı bir heyecan. Babam kuşku ile etrafına bakınıyor. Duvarlar boydan boya slogan ve duvar gazeteleriyle dolu. Dernek temsilcisi olduğunu söyleyen biri geliyor yanımıza:

"Hoş geldin arkadaşım"

Birlikte yürüyoruz kayıt masasına doğru. Babam şaşkın, arkamdan gelip gelmeme konusunda kararsız... Temsilci çocuk, babam yokmuş gibi davranıyor. Bir ara babam, bir şey söyleyecekmiş gibi çocuğa doğru eğiliyor.

"Amca sen istersen git.Beklemene gerek yok.. Oğlun artık bize emanet. Merak etme.

Tamam mı?" diyor babamdan önce.

Kayıt bitinceye kadar babam bir kenarda bekliyor. Yanına varıyorum sonra. Cebinden para çıkartarak, bana uzatıyor. Biraz duruyor ve güçsüz bir şekilde, mırıldanır gibi konuşuyor:

"Oğlum, kendine dikkat et. Her şeye karışma... Bir de bu çocuklar nasıl böyle, anlamadım ki... Yani hiç büyüğe saygı, hürmet yok. Kendi bildiklerini okuyorlar. Nasıl devrimcilik bu anlamadım."

'Baba ne alakası var Allah aşkına?'

Sonra İzmir... Tıbbiyede okuyorum. Babam Bornova'da inmiş otobüsten, beni görecek, konuşacak, anam pekmez göndermiş, onu getirecek... Yurtlar devrimcilerin elinde.

'Güvenliği kendimiz sağlıyoruz!'

Nöbetçiler zor almışlar babamı içeri. Şaşkınlıkla bakıyor yüzüme. Yurtlar bizim ya, babamı misafir ediyorum o akşam. Duş alıyor, üzerini değiştiriyor, kantinde yemek yiyoruz. Etrafa bakınıyor sürekli. Sabah otobüsle tekrar dönecek Avanos'a. Yurtların ana kapısına kadar uzanan zeytin ağaçlarıyla sıralı uzun yolda yan yana yürüyoruz. Aklındakini biliyorum: "Oğlu sağ salim doktor olacak mı?" Sıkıntılı. Elini öpüyorum. Kucaklıyor. Duramıyor yine, konuşuyor:

"Oğlum bu nasıl iş? Bu çocuklar öğrenci mi, asker mi anlamadım. Hepsinin de beti benzi sapsarı. Üstleri başları perişan. Kendilerine hiç bakmıyorlar. Bir de devamlı çay, sigara. Bunlar nasıl değiştirecekler memleketi, nasıl devrim yapacaklar?"

"Baba ne alakası var?"

Darbe oldu sonra. Neye uğradığımız bilemedik. Hepimizi yurtlardan attılar. Kalacak yerimiz yok artık. Arkadaşlarımla evlerine gidemiyorum. İki-üç ay şehirlerarası otobüs terminalinde yatıyorum. Bir süre sonra da eve dönüyorum. Avanos'taki evimizde babam pencerenin kenarındaki yatağımın yerini değiştiriyor. Yoldan geçen biri rahatça ateş edip öldürebilir diye düşünüyor. Artık geri dönülmez yollara girmişiz. Kırmızı görmüş boğa gibi saldırıyoruz diğerlerini gördüğümüzde. Yoldan geçen biri bana ateş etmiyor ama arkadaşlarımla her zaman oturduğu kahvehane, yine başka bir hemşerimizin kılavuzluğunda silahla taranıyor. Bütün iyi filmlerin makinisti Orhan ölüyor. Arkadaşlarımla çoğu kaçak. Yuvasız kuşlar gibi olmuşuz."

Biri kara tahtaya taş sözcüğünü yazmış ve avludaki tüm kuşlar havalanmış sanki.

Toz duman içinde mezuniyet ve mecburi hizmet yılları. Babam mutlu ama, doktorum artık. Yedinci yılım Anadolu'da. İstanbul'a gitmem lazım. Tayin istiyorum, yapmıyorlar. Babamın düşüncesi belli: 'Oğlum dosyanı kabarıp. Bakanlık bilmiyor mu senin neci olduğunu? Bırakmadın gitti bu işleri oğlum.'

İstifa edip, ayrılıyorum. İstanbul'da Piyalepaşa'dayım artık. Tamirhaneden hastane yapmışım. Babam çok yaşlanmış ve parkinsonlu. Artık annemle birlikte yanımdalar. Hastanedeki odamda oturup, kahve içip, benimle konuşmayı çok seviyor. O günlerde politikaya bulaşmışım. 'Reel Politika yapıyorum güya. Gece gündüz koşturuyorum. Yemekler, törenler davetler. Odam insanlarla dolup taşıyor. Reis Bey olacağım! Bir gün babam odamdayken, partili delegeler gelmiş ziyaretime. Babamı tanımıyorlar tabii ki. Ben yan odada başka birileriyle konuşuyorum. Bir süre sonra odama dönüyorum. Delegeler gittikten sonra, babam canı sıkın konuşuyor: "Oğlum sen yan odadayken, buradakiler sehpanın üzerindeki bisküvileri kapışarak yediler. Bir yandan da 'Yiyin lan yiyin doktorun bisküvilerini. Öyle kolay mı Belediye Başkanı olmak? Masrafa girmek lazım" dediler. Oğlum bunlardan bir şey olmaz. Bunlar kendileri aç. Vatandaşı nasıl doyuracaklar?"

"Baba ne alakası var" diyemiyorum artık.

Babam vefatından önce çok zor aylar geçirdi. Hep yanında olmaya çalıştım. Yakında kaybedeceğimi biliyordum. Sorular soruyor, onun sevdiği konuları açmaya çalışıyordum. "Ne diyorsun baba bu işlere..Nasıl görüyorsun durumu?"

"Bilmiyorum ki oğlum. Unutkanlık başladı bende. Aklıma bir şey gelmiyor."

Babam elimden kayıp gidiyordu. Bir an önce bir çok şeyi sormak ve onun ne dediğini dinlemek istiyordum.

“Baba, sence ne yapmalıyım...Nasıl davranmalıyım... Ne dersin?”

“Sen ne yaparsan iyisini yaparsın oğlum... Sana güveniyorum...Hiç yanlış yapmadın ki zaten... Sen bilirsin.”

Kısa bir süre sonra da kaybettim babamı... İçim yandı... Yıllarca itiraz cümlem olan kelimeleri asıl şimdi söylemeliydim...

“Ah babam... Ne alakası var Allah aşkına... Ne biliyorum ki ben... Asıl şimdi ihtiyacım var söyleyeceklerine...”

Arkadaşlara söyle ölmeyi öğrendim

Bir sanat yönetmeni arkadaşım aramıştı. Mühendis bir erkek kardeşi vardı. Çok zeki, parlak bir genç. ODTÜ'yü bitirip evlendiğini, Ankara'ya yerleştiğini hatırlıyorum. Sonra duyduk ki boşanmış ve kendini Hakkâri'de asker bulmuş. Arkadaşım, "Seni bir görmek istiyor, önemliymiş" demişti.

Birkaç gün sonra Eren çıkıp geldi. Esmer ve genç yüzünü erken oluşmuş çizgileriyle yaşlı gösteren bir bakış. Arkadaşıma çok benzeyen bir delikanlı, sıırım gibi. Biraz hoşbeşten sonra, kendiliğinden aktı sohbet. Aslında o konuştu, ben dinledim. Daha çok ayrıldığı eşinden söz ediyordu.

"Eşimi ilk gördüğümde mühendislik ikinci sınıftaydım. Ders notu almak için Emek'te bahçe içinde küçük bir evde oturan bir kız arkadaşımın evinin kapısını çalmıştım bir bahar günü. Daha önce hiç görmediğim genç bir kız açtı kapıyı. Ev arkadaşımıymış. Arada şikâyetlenerek söz ederdi. O güzel kız buymuş demek diye düşündüm. Figen."

O günden sonraki on yılımın hemen her anında sadece o vardı. Ara sıra bakıyorum eski mektuplarımıza, aynanın kenarına sıkıştırılmış ve bugüne kadar taşıdığım küçücük notlara, yazdığım şiirlere. Aklımı kaybetmişim. Telefonda gece yarısı sesini duymadan uyuyamazdım. Avuçlarının içini öper, yanından ayrılırken kokusunu taşıyan bir eşyasını alıkoyardım. Evine yaklaşırken duraklarda beklemeye tahammül edemeyip otobüsten inerek koşmaya başlardım evine doğru. Sadece sarılır, öylece dururduk dakikalarca. Sonra evlendik. 1998'de. Ben bir madencilik şirketinde işe girdim, o da yeni yayımlanmaya başlayan bir dergiye muhabir oldu. 2008'e kadar yaşadıklarımı düşündüğümde çoğu zaman çaresiz kalırdım, ta ki 'litost' kelimesine rastlayıncaya kadar. Litost. Çekçe bir kelime. Yalnızlık, hüznün, öfke, hayal kırıklığı, utanma, çaresizlik, isyan ve daha birçoğu. Hepsini kapsayan bir kelime. Derin bir 'iç çekiş' yani. Ders notlarını almaya gittikten 10 sene sonra boşandık."

Biraz durdu ve mahcup bir tebessümle yüzüme baktı: "Aslında sizin gizli bir hayranınızım. Ablamdan duyardım isminizi. 1990'larda yayımlanan bir dergideki yazılarınızı okurdum. O günlerde yazdığınız bir yazıyı bazı akşamlar hâlâ okurum. Her seferinde içim sızlar." Biraz yıpranmış bir fotokopiyi elindeki kitabın arasından çıkartarak uzattı.

"Böyle olmayabilirdi demenin hiçbir anlamı yok biliyorum. Ama böyle oldu.

Böyle oldu ve müjdeler olsun, arkadaşlara da söyle, ben yavaş yavaş ölmeyi öğrendim. Boğazlı kazak ve kocaman bıyıklarımınla dünyaya meydan okuduğum o günlerden kırık gülümsemeleriyle yüreğimi kanatan, şimdi uzaklarda, artık kucaklayamadığım, ayrılığın planlarını sessizce ezberlediğim solgun bir kız kaldı. Ve o çanta, hep içimi sızlatan. Başını öne her eğişinde gençliğimi, yanağını öpmek için uzandığımda Ankara'yı ve ellerini koynunda kavuşturup her susuşunda İstanbul'u anlatan o kızıdan, şimdi sıkıntılı bir yağmur, içimi ürperten bir kasım soğuğu ve söylenmemiş onca şey kaldı. Benden çok uzakta ve ne yazık, hep bana dair. Beni anlıyorsun değil mi? Ne kaldı bana çaresizliğimden başka, nereye gidebilirim, ne yapabilirim? Artık akşam kendini dayatıyor. Mektupların hiçbir hükmünün kalmadığı, hesap numaraları ve randevuların ezberlendiği soğuk akşamlar ve her seferinde yıkayıp kendimi alkolle, yaralarımı yaladığım o telefonlar. Bana yalnızca bunlar kaldı. Evet, artık akşam kendini dayatıyor ve ben çok yaşlandım. Ama müjdeler olsun, arkadaşlara da

söyle, yavaş yavaş ölmeyi öğrendim.”

Bazı hikâyeler ne kadar da birbirine benziyordu. “Sonra ne oldu” diye sordum. “Askere gittim. Yedek subay. Hakkâri.” Biraz dalgınlaştı o an. “Askerlik nasıldı?” diye böldüm suskunluğunu: “Askerlik işte. Nasıl olacak ki. Bir sene önce de döndüm. Eski firmam peşimde. Yönetici olarak işe başladım. İşim iyiydi, iyi para kazanıyordum. Ankara’nın etrafında yeni kurulan bir kentte, bir villada yaşamaya başlamıştım. Geç saatlerde, çoğunlukla sarhoş geldiğim bu evde salonda üstüme bir şeyler çekip yatıyor, sabah erkenden de sessizce çıkıp gidiyordum işime. Figen’i uzun zamandır görmüyor, hiçbir haber de almıyordum. Çalıştığı gazeteden biriyle evlendiğini duymuştum. Adam yeni parlayan ünlülerden biri. Bir gece yarısı ısrarla çalan cep telefonumun sesiyle uyandım. Numaraya baktım, o idi. Ağlıyor ve hemen yanına gelmemi istiyordu. Sesinde müthiş bir korku ve panik. Hızla evden çıktım. Gecenin sessizliğinde bomboş otobanda giderken ne olduğunu anlamaya çalışıyordum. Evine vardığımda ışıkları kapatmış, evin salonundaki radyatörün dibine oturmuş, korku ve şaşkınlıkla etrafına bakınırken buldum. Kocasıyla kavga etmişler. Adam yumruklamış. Apartmandakiler kapıya dayanmış. Adam onlara da saldırmış. Salonun ortasına dikilmiş haline bakıyordum, içim kıyılarak. Arabaya bindirdim, evime geldik. Sessizce banyoya girdi. Uzun uzun yıkandı. Pencerenin kenarında sigara içip hiçbir şey düşünmeden onu bekledim. Biraz sonra yanıma, salona geldi. Önce divanın kenarına oturdu. Bir süre sonra ayağa kalktı ve bana dönerek:

“Ya, bir sarılsana bana n’olur” dedi. Gittim ve sarıldım. Ağladığımı anlamasın diye dişlerimi dilime geçirirken kollarımın arasında kendine bir yol arayan kaybolmuş ömrüme bakıyordum.”

Uzun bir süre sustuktan sonra kafasını kaldırarak yüzüme baktı: “Hocam, bu sarılma denen şey ne kadar önemliymiş meğer. Keşke çok daha önce birbirimize doğru düzgün, adam gibi sarılabilsaydık. Biz kıymetini bilememişiz.” Sonra ne kadar daha konuştuk pek hatırlamıyorum.

Eren, önümüzdeki hafta da gelmek istediğini söyleyerek ayrıldı yanımdan. Vakit epey geç olmuştu. Arkadaşımlın kardeşinin aslında konuşmak istemediği birçok şeyi başka türlü anlatmaya çalıştığını anlamıştım.

Benim aklımda kalansa, sarılmayı unutmuş bir ülke. Bir yandan ağlayan, öte yandan kollarının arasında kendine yol arayan, kaybolmuş yıllarına bakan ülkem.

Ekmek kokusu mu kan kokusu mu?

Evin ön bahçesinin hemen girişindeki duvara sırtını vermiş bir kara fırın. Tuğlacı Hacı Amca yapmıştı, iyi hatırlıyorum, yavaş yavaş, hiçbir şey yapmıyormuş gibi davranan haliyle. Annem kollarında kolçak, peynirli, patatesli, kıkırdaklı bazlama yapıyor. Cemelli ebem, yüzünü güneşe çevirmiş, üzerinde benim baklava desenli kazağım, abimin eliş dersinde yaptığı taburede oturuyor. Ebemin yanındayım. Ara sıra evin önünden omzunda çapa ya da kürek birileri geçiyor. Sarıhıdır'dan, Bayramhacılı'dan, Kışlalı'dan gelen mevsimlik işçiler bunlar. Ebem hemen elindeki değneği kaldırıp işaret ediyor anneme: "Fadime... Bak gidiyor, çağır. Hadi, hadi..."

"Annem hiç cevap vermeden köşede üst üste yığılı duran bazlamalardan birini ya da ikisini alalecele gazete kâğıtlarından birine sarıp gidenlerden birine yetiştiriyor. Her dönüşünde de yerdeki hamur bezelerine bakıp kendi kendine mırıldandığını duyuyorum. Bazlamalar bitecek. Ebem halinden pek memnun. "Bunların hepsi de garip, guzum. Karıları yok, evleri yok. Ekmek de kokmuştur burunlarına. Kim yapar yemeklerini, ne yer ne içerler... Sevaptır."

Kapıya gelen dilenciye yiyecek verirken sevap bana yazılsın diye yarış yapılan bir evde büyüdüm ben.

Doksan yaşına kadar evimizin ve Kızılöz'ün dışında hiçbir yeri görmeyen, bilmeyen, ama dünyanın en bilge kadını olduğuna kalıbımı basacağım ebem alzheimer oldu. Sürekli eskileri soruyor, kapıyı açık buldukça kaçıp Cemel'e gitmek istiyordu. Annemin artık kontrol edemediği zamanlarda ortaya ben çıkıyordum. Sırtımda babamın ceketi, başımda köylü kasketi, Cemel'den gelmiş bir akraba olup ebemi ziyaret ediyordum.

"Cemelli ana, ben geldim. Cemel'den.. İbraam."

"Vay guzum. İbraam gelmiş. Fadime, bak kim geldi... Hoş geldin guzum."

Annem, sohbetin uzun süreceğini bilir, evin arka bahçesine giderdi. Ben ebemin ellerinden tutmuş, hiç bilmediğim bir dünyada, ebemin kayıp dünyasında, kendi çocuk sezgilerimle heyecanlı bir yolculuğa çıkardım. Ebem Köse Mustafa'nın karısı tabii ki, tarlaları, koyunları, kuzuları sorar, buğdayı merak eder, akrabalarına selam söylerdi. Bir süre sonra da ellerinden öper, Cemel'e gidecek selamları yüklenmiş, evden ayrılırdım. Havuzun kenarına bırakılmış ceket ve şapka bir sonraki ziyaret için beklerdi beni. Ebem nasıl mutlu ama, "Yaa, Fadime, bak gızım. Pek iyiymiş bu sene buğday. Maşallah, maşallah. Aman iyi olsun, Allah kimseyi açlıkla terbiye etmesin."

Ebemden bana kalan, hiç kirlenmemiş bir saflık, bitmeyen bir gayret ve hiç tanımadığı insanların açlığına canı yanan bir ekmek kokusu...

Üniversite yılları. Açlıkla terbiye edildiğimiz yıllar. Yurtlardan atılmışız. Babamla sert

mektuplaşmalarımız olmuş. Kendimce rest çekmişim.

“Paranı falan istemiyorum, gönderme.” Bir süre Karşıyaka’daki ırgat pazarına gidiyorum. Liseden sonra üniversiteye gidememiş, iş de bulamamış delikanlı rolündeyim. Şemikler’deki bir hara inşaatında çalışıyorum Kürt işçilerle. Öğleyn yemek paydosu verildiğinde hep birlikte gittiğimiz bir esnaf lokantası var. Az kuru, az pilav, çok ekmek. Uzun tahta masanın etrafına sıralanmış onlarca işçiden ara ara duyulan tek ses: “Abe, ekmek...”

Bornova’da, hastanenin karşısındaki kahveye gidiyorum genellikle. Çok parasızım. İnce, sarı yüzlü, saz benizli adamlar oturuyor bir köşede. Kan grubu negatif olan vericiler bunlar. Kan satıyorlar. Arada sırada kahvenin kapısı açılıyor ve telaşlı bir ses “O Rh negatif” diyor mesela. Gruptan birisi kalkıyor, kısa bir konuşmadan sonra gelenlerle birlikte ayrılıyorlar. Vericilerin tıbbiyeli öğrencilerden en çok istedikleri şey, eşantiyon kan yapıcı, demir hapları. ‘Döner’ diyorlar kendilerine, kestikçe azalan bir şeyden söz eder gibi ve ‘donör’den mülhem. Bir şişe kanın fiyatını soruyorum usturupluca. Fena değil, iyi para, en azından idare eder. Kızılay’a gidip kan satıyorum.

Akşama Güven’in Alsancak’taki yıkık dökük evine ellerim kollarım dolu gidiyorum. Yumurta, ekmek, biraz kıyma ve helva. Çay ve sigara hep vardır zaten. Üniversitede folklor ekibi kurmuşuz, yedi-sekiz aç adam beni bekliyor. Dansçıların hepsi de solcu ama davulcu Mehmet’in o taraklarda bezi yok. Yemeği hazırlarken bir yandan da ona sosyalizmden söz ediyorum. Bilinçlendireceğim ya. Artı değer, diyalektik, ülke tahlili filan. Mehmet’in aklına pek yatmıyor gibi. Sonra oturuyoruz bir yer sofrasına. Bir tepsinin etrafında sekiz kişi. Ben belki de farkında olmadan önüme gelen yumurtaları diğer çocukların önüne doğru ekmeğimle itiyormuşum. Yemeğin sonuna doğru Mehmet sakın bir edayla konuşuyor:

“Ercan kardeş, ben anladım şimdi, sosyalizmin ne olduğunu. Artık biliyorum sosyalist kime derler. Sosyalist, kendi aç kalsa da önündeki yumurtayı arkadaşının önüne doğru iten adamdır.”

İstanbul’dayım. Hastanecilik günleri. Açlık sorunum kalmamış ama açlıktan sorunlu kardeşlerim var hastanede. 2000’deki uzun açlık grevleri sonlanmış, kalanlara tedaviye başlanmış, birkaç tanesi de benim hastaneye gelmiş. Ama nasıl bir tedavi yapılacak, bilen yok. Açlık grevlerinin tarihinde bu kadar uzun sürmüş başka bir örnek yok ki. Artık yatağa bağımlı hale gelmiş, bir deri bir kemik delikanlılar, kendilerine geri dönülmez yollar çizen ipek saçlı kız kardeşlerim. Feri gitmiş güzel gözleriyle insanı ürperten bir karanlıktan bakarak, grevin bittiğini bile fark etmeden, bulanık bir bilincin içinde kaybolup gittiler.

Derdini anlatmak için açlıkla terbiye olup ölüme yatmak günleri bitti zannetmiştim. Yanılmışım. Meğer bitmemiş. Öyle ya, zulüm ve düşmanlık bitmedi ki. Ne çabuk unutmuşum Habil ve Kabil’i. Mermer sunaklar yeni kurbanlarını bekliyor. Haydi, seyre duralım hep birlikte. Ne kadar da küçükmüş meğer. Sığamadık yeryüzü sofrasına. Kibir denizinde boğulmuşuz dahaberimiz yok. Değirmenimiz susmuş, unumuz bitmiş. Fırınlarımız da

kararmış, kalplerimiz gibi.
Artık burnumuzda sıcak ekmek kokusu yerine kan kokusu var...

İyi o zaman. Ne diyelim.. Afiyet olsun...

İpin ucundaki Türkiye

Dokuz on yaşlarındaydım. Sıcak bir eylül Avanos'u.. Bir hafta sonra okullar açılacak. Yaz boyunca ayaklarımda tokyo, annemin abilerimden bozup uydurduğu eski bir pantolon, üzerimde kısa kollu kareli mavi bir gömlek.. Pantolonumun belinde kalınca bir ip: Kendir. "Avanos'un uşağı, kendirdendir kuşağı." Babamın gazozhanesinde çalışıyorum. Çocuk bacaklarımdan, paçalarımdan akan soğuk sular, cebimde gizli gizli yediğim tuzlu kabuklu fıstık.. Saat 5 olduğunda Philips radyodan dinlenecek 'Çocuk Saati' hayalleri.. Gazozcu Mevlüt'ün Peri gazozları.. Sloganı da çok masum: "Peri bacaları diyarında Peri içilir." Akşama açık hava sinemasında akrabalarından birinin düğünü var. Belki Serpil'i de görürüm. Öyle bir çocukluk işte.

İhsan

Gün ortası, meydandaki adliyenin önünde acayip bir kalabalık.. Tüm kasaba oraya toplanmış sanki. Her zaman kapısının önüne gazoz bıraktığım Merkez Kahve'nin sahibi yaşlı başlı hoş sohbet amca, yanında çırak olarak çalışan, yetim, başka köyden gelme, esmer, uzun yüzlü bir çocuğa, İhsan'a, iki yıldır tecavüz ediyormuş. Çocuğun bu durumu nasıl olduysa fark edilmiş, iş açığa çıkmış. Kahveci, elleri kelepçeli, başı önünde, polislerle birlikte adliyeye doğru hızlı hızlı gitmeye çalışıyordu. Kalabalık hipnotize olmuş gibi onları izliyordu.

Birden, akrabamız rahmetli İsmail Abi, söktüğü kaldırım taşını bağırarak kahveciye fırlattı. Başını yana eğmese kafasını parçalayacak iri taş gitti adliyenin yanındaki kahvenin su oluğuna çarptı ve ezdi. Her sabah gazoz dağıtmak için dolaştığım çarşı içinde, çocuk kafamda hiç unutamadığım görüntülerden biridir, ezilmiş su oluğu.

Kahveci üç-beş ay sonra, hiçbir şey olmamış gibi işinin başına döndü. Artık bu dünyada yerinin olamayacağını düşündüğüm adam yine çay yapıyor, dağıtıyor, oturanlara laf atıyor, şakalaşıyordu. Ona taş atan İsmail Abi de hiçbir şey olmamış gibi kahvede okey oynamaya devam ediyor, arada sırada kahveciyle laflıyordu.

İhsan'ı daha sonra hiç görmedim. İstanbul'a, akrabalarından bir terzinin yanına çırak olarak gittiğini söylediler. Bir daha da o kahvenin önüne gazoz bırakmadım.

Bektaş

Büyüdüm. Doktor oldum. Mecburi hizmet yılları..

Çekilen kurada benim bahtıma da Ankara yakınlarındaki bir köyün sağlık ocağı çıkmıştı. Hayatımın en güzel, en coşkulu ve en pırıltılı yılları.. Ha deyince elmayı dalından, yıldızı yerinden kopardığım, imkânsızın farkında olmadığım yıllar..

Bir gün, her sabah olduğu gibi kalabalık bir hasta topluluğu muayene odamın önünde bekleyordu. Bir ara, hemşirem Mesude Hanım kapıyı açarak bağırdı: "Rapor için bekleyen..." Onca insanın arasından orta yaşlı, sakallı bir adam ve yanındaki 7-8 yaşlarında başı önünde bir çocuk: Remzi oğlu Bektaş. Kalabalığı yarararak odama girdiler.

Adam ocuęun babasıymış, akrabalarından biri Bektaş'a tecavüz etmiş, jandarma adamı yakalamış, Bektaş için fiili livata raporu hazırlayacakmışım. Anüs muayenesi yapmam gerekiyordu. Sağ el bileğinin iç kısmındaki soluk adliye mühürü ile başı önünde sessizce bekleyen o çocuğu hasta muayene masasına çıkartıp, diz-dirsek pozisyonunda muayene etmeye çalışırken, çocuğun başını kaldırıp korkuyla yüzüme bakmasıyla içim ezilmiş, ne yapacağımı, nasıl hareket edeceğimi bilememiştim. Onun başına gelenle benim muayene usulüm birbirine o kadar benziyordu ki. İşimiz bitti, onlar geldikleri gibi gittiler. İçimde kalan, Bektaş'ın sağ el bileğindeki mor adliye mührü.

Reyhan

Bir başka gün de merkeze epey uzaklıkta bir köye, kendini asarak intihar eden genç bir kadının otopsisini için gitmiştik.

Savcıyla yolda giderken öğrenivermiştim bütün hikâyeyi. Yeni evli genç bir kadın.. Adı Reyhan. Kocasını askerde. Kayınpeder tecavüz ediyor ve genç kadın hamile kalıyor.

Kaynana her şeyin farkında ama suskun. Koca yakında askerden dönecek. Genç kadın için bir tek çözüm kalıyor. Evin kilerindeki seren direğine asıyor kendini.

Savcının, "Biz gelinceye kadar hiçbir şeye dokunmayın" talimatına harfiyen uymuşlar. Kilere girdiğimde ilk gördüğüm şey, direkte sallanan, ayağı şalvarlı, çenesi bağlı, küçücük genç bir kadının cesedi. Yerde yuvarlanmış bir sandalye, hemen onun yanında bir bohça, içinde kefen bezi, sabun ve lif, bir entari, birkaç küçük takı. Genç kadın sanki bir yolculuğa çıkar gibi hazırlanmıştı.

Tavanda kadının yanında bir başka şey daha sallanıyordu. Bir teker sızgıt. Yazdan hazırlanıp, kışa saklanan ve genellikle tavana ipe asılarak bekletilen kavrulmuş et tekeri. Yarısı yenmiş. Dışarıda, genç kadını yıkayacak su dolu kazanın yanında sessizce bekleyen köylüler.. Uyuyamamıştım gece lojmana döndüğümde.

Şahe

Aradan 25 yıl geçti. Şimdi İstanbul'dayım. Gazetelerde şöyle bir haber okudum: "Urfa'da berdel verilen Şahe Fidan kocasıyla kavga edip, daha fazla dayanamayarak sığındığı baba evinden geri gönderilince, 1.5 yaşındaki bebeğini sırtına bağlayıp, evin banyosunda kendini astı." Şahe'nin yakınları "Bizde evlenen kadının koca evinden ancak cesedi çıkar" demişler. Dedikleri gibi de olmuş.

Şahe kızım, başka bir yol bulamadın mı kendine? Ah benim bahtsız kızım, bebeğini sırtına sıkıca bağlarsan o da seninle gelir mi sandın? Sana ipin ucundan başka bir are bırakmayan ülkemde hâlâ neler gündemde bir bilsen. 1.5 yaşındaki kara gözlü oğlun seni çıktığın yolculukta yalnız bıraktı. Artık onu hırsızların ve üçkâğıtıların saygı gördüğü, soytarıların alkışlandığı, işbirlikçi ve onursuzların baş tacı edildiğı bir ülke bekliyor. Dilerim bir gün sağ salim büyüdüğünde bir büyük kentin kara duvarlı sefil bir mahallesinde umutsuzluk ve acılar içinde kaybolmaz.

Hekimliğimin yirmi beş yılı yetmedi kendisini ipe vermekten başka are bilmeyen kız kardeşlerimin yarasına merhem olmaya. İhsan'ın yalnızlığına derman olmaya. Bektaş'ın

bileğindeki mührü silmeye. Reyhan'ı bir kez olsun dinlemeye. Yetmedi. Bundan sonra yeter mi bilmem. Dilerim ülkemi yönetenler bir gün uyanırlar bu ölüm uykusundan. Dilerim bizden sonrası için bir parça ümit kalmıştır hâlâ.

Hadi, önce kendimizi kurtararak başlayalım

İki gündür aralıksız yağan kar yüzünden lojmandan sağlık ocağına bile zor gittim. Köy yollarının tamamı kapanmış. Hasta falan yok ortalıklarda. Güneş de yavaş yavaş yüzünü gösteriyor sanki. Odacı Kasım Efendi'nin odama her girdiğinde yüzüne yerleştirdiği anlamsız bir gülümsemeyle birlikte sobaya boşalttığı kömürler, küçük odamı hamama çevirmiş. Fırtınayla birlikte yağan kar kasabanın içinde bile yürümeyi zorlaştırmış, ilk gün kesilen elektrikler de ancak bugün öğleyin gelebilmişti. Ne yapayım. Gündüzleri sürekli mektup yazdım. İzmir'e önce. Mecburi hizmetteki birkaç sınıf arkadaşşıma. Darbeden sonra Paris'e kaçan mülteci dostuma. Herkese ve her şeye kızıp askere giden Nazif'e ve babama tabii ki.

"Oğlum, mektuplarını seyrekleştirme. Senden mektup gecikirse eski mektuplarını çıkartıyor dolaptan, onları okuyor baban. Sanki yeni gelmiş gibi üstelik. Abilerin gülüp duruyorlar" diyor annem.

Adliyenin arabasının geldiğini görüyorum pencereden. Mutemet Salim her zamanki kıvrak, neşeli haliyle iniyor arabadan. Onu gördükçe dünyada her şeyin yolunda gittiğine inanırsınız. Koridorda gülüşmeler var. Belli ki Salih, hemşirelere laf atıyor. Az sonra odamda. Masanın kenarına yavaşça bırakılan küçük bir sarı zarf.. Otopsi bilirkişi paralarını getirmiş. 'Ölü parası' yani.

"Savcı bey, 'Doktor bey uygunsa, keşif ve otopsi için Yenişahlı Köyü'ne gideceğiz' diyor."

"Açılmış mı ki yollar" diyorum.

"Açılmış doktor bey. Köylüler çobanı da bulmuşlar. Bizi bekliyorlar."

İki saat sonra araçlarımızı, gidebileceğimiz en son noktada bırakmış, tepeye doğru tırmanıyoruz. Küçük bir mağaranın önünde bekleyen 5-6 köylü bizi görünce hareketleniyor. İçeri iyice eğilerek giriyoruz. Sırtını duvara vermiş, başında kasketi, sırtında eski bir ceket, iki eliyle değneğine sarılmış, başı önünde uyuyormuş gibi duran dokuz on yaşlarında bir çocuk.. Küçük bir çoban çırağı.

İki gün önceki aniden başlayan fırtınada çoban sürüyü alarak zorlukla köye ulaşmış, lakin sürünün arkasında koyunları çevirmeye çalışan Kamber, belli ki sürüyü gözden kaybedince, ne yapacağını bilemeyerek, bulduğu bu küçük mağaraya sığınmış. Isınamadığı için de bir süre sonra donarak ölmüş.

Mağaranın önüne çıkartarak yere uzattık Kamber'i. Olay yeri zaptını yazdıracağım. Sonra da otopsi belki. Elbiselerini yokluyorum. Küçük bir çakı buluyorum cebinde. Pazarlarda satılan türden.

"Kibrit olsaydı cebinde, kurtulabilirdi" diyor savcı, ne kadar umursadığını anlamadığım bir ses tonuyla. "En azından içerdeki çalı çırpıyı yakar ısınırdı."

Birden çocukluk günlerime, Avanos'a gidiyorum. Kışın bitip, baharın yüzünü gösterdiği bir gündü. Beş altı çocuk, Kıran'a 'keme' toplamaya gitmiştik. Keme.. 'Trüf' yani. Şimdilerde şık restoranların tabaklarını süsleyen o pahalı mantar. Baharın ilk aylarında ve özellikle yağmurdan sonra, mezarlara yakın yerlerde, toprağı kabartarak kendini gösterir. Ellerimizde sopalarla toprağı yararak, kemeleri toplayıp, torbalarımıza dolduruyorduk. Aniden başlayan bir yağmurla o civarda çokça bulunan bir kaya altı mağarasına sığındık.

Mağarada soğuktan titreşip beklerken içimizde bizden biraz daha büyük bir çocuk alışkın el hareketleriyle mağaranın duvarlarını yoklayıp, bir şeyler aramaya başladı. Kısa bir süre sonra da kâğıda sarılı bir tutam tuz ve onunla birlikte içinde sekiz on tane kibrit çöpü ve eczasının bulunduğu küçük bir paketi duvardaki yarıklardan birinden çıkardı. Bir süre sonra yaktığımız çalı çırpıyla ısınmış, torbamızdaki kemeler ve anamın koyduğu ‘keskiç’le karnımızı doyuruyorduk. Yağmur bitip mağaradan ayrılırken tuz ve kibrit çöpleri kâğıda sarılarak yine eski yerine konmuştu.

O gün biraz daha ‘büyüyerek’ dönmüştüm kasabaya.

Yıllar sonra tıbbiyede okurken İzmir Konak’taki Çınar Sineması’nda oynayan A.

Kurosava’nın ‘Dersu Uzala’ filmine gitmiştim. Filmin bir sahnesinde kamp yerinde bir kulübede konaklayan Dersu ve Yüzbaşı’nın oradan ayrılırken Dersu’nun yaptıkları da benim çocukken yaşadığım şeyle aynıydı. Dersu, bir parça tuzu ve kibriti hiç tanımadığı insanların daha sonra ihtiyacının olabileceğini bilerek kulübede bir yerlere saklamıştı. İnsanlığın ortak ahlak ve vicdanının hiç de öyle uzaklarda olmadığını düşünmüştüm.

“Kibrit olsaydı kurtulabilirdi..”

Kamber’in karın üzerine uzattığımız küçük çıplak bedenini, omzunda asılı bulduğumuz torbasına konulan yoksul elbiseleriyle birlikte, babasına teslim ettik.

Kardeşlerim,

Biliyorum, korkusuzca, hiçbir kaygı taşımadan, içimde ‘akşam hayır çiçeklerinin’ kokusuyla dolaştığım, çocukluğumun o güzel günleri çok geride kaldı. Ben de yeterince kirlendim.

Acıktığımda hiç çekinmeden girip ekmek, kuru üzüm yediğim komşu evlerinin kapısı kilitli. Ilık yaz akşamlarının uzun sofralarında yenilen karpuz ve peynirlerin de tadı yok.

Şimdi her gittiğimde, gizlice ziyaret edip, duvarına yaslanıp gizli gizli ağladığım, doğduğum eski taş ev beton olmuş. Köy bağında altına uzanıp tuhaf hayaller kurduğum zerdali ağaçları kurumuş gitmiş.

Ama yine de artık yangın yerine dönen ve ağızlarımızın tadının iyice kaçtığı şu lanet dünyada, cebimizdeki kibrit ve bir tutam tuzu başkalarının ihtiyacı için saklamayı düşünmek boş bir hayal mi?

Farkında mısınız, sahip olduklarınızın, başkalarının da işine yarayabileceği bir büyük sofradır yeryüzü.

Çok mu zor, karşılıksız ve çekinmeden, bir kibrit tanesini, bir tutam tuzu ayırıp, bir kaya yarığına saklamak.

Sonuna kadar tüketip, bitirmek yerine, ihtiyacımız kadarını alıp, geriye kalanını bizden sonrakilere bırakabileceğimiz bir hayat.. Gerçekten, çok mu zor.

Hadi, bir tutam tuz ve birkaç kibrit koyup cebimize, düşelim yollara.

Hadi, kendimize ve dünyaya ağlayarak..

Hadi önce, kendimizi kurtararak başlayalım şu işe.

Ne kalır bizden geriye

Hediye

Sekreter kız, “Bülbül Mahallesi’nden Yaşar Bey ve arkadaşı bekliyor. Sizinle görüşeceklermiş” deyince, bir an duraladım. Bülbül Mahallesi, Dolapdere’nin altında, Taksim’e çıkan bir mahalle. Hatırlayamadım Yaşar Bey’i. Olsun ama. “Gelsinler kızım”. Az sonra odama, üzerlerinde yıpranmış siyah takım elbiseleriyle bir ayağı aksak, kısa boylu, orta yaşın üzerinde bir adamla, yanında iri yarı, ablak yüzlü gençten birisi girdi. Yaşar Bey ve arkadaşı. Kısa boylu olan yüzünde şükran dolu bir ifadeyle konuşmaya başladı: “Nasılsınız doktor bey? Ben Yaşar, Bülbül’den. Hatırladınız değil mi? Bu da arkadaşım Kamil.” Tabii ki hatırlamamıştım ve tabii ki “Hatırladım Yaşar Bey, buyurun” dedim. “Kız iyi şimdi... Geçen pazar, sağ olun çok ilgilendi arkadaşlar. Siz de arayıp tembihlemişsiniz. Para konusunda. Ateşi de düştü. Tahlillerini tekrarladık, temiz çıktı. Kamil’le iki gündür düşünüyoruz, doktor beye ne yapalım diye. Klarnet sevdiğinizi duyduk. Biz de en sonunda buna karar verdik.”

Yaşar, daha sonra kendisini sessizce dinleyen genç irisi adama dönüp: “Hadi Kamil” dedi. Kamil, koltuğunun altındaki kutuyu açıp içinden bir klarnet çıkardı. Yavaşça parçalarını birleştirdi. Kamışı ıslattı. Bir iki üfledi. Sonra ince bir taksime başladı. Yanımda olan biteni şaşkınlıkla izleyen diş hekimi arkadaşım kalktı, odanın kapısını iyice kapattı. Az sonra hastanenin içinde hüzünlü bir klarnet sesi dalga dalga yayılıyor, bekleme salonundaki hastalar sesin geldiği yeri anlamaya çalışıyorlardı.

Bir süre sonra Yaşar, Kamil’e yavaşça dokundu. Müzik bitti. Klarnet, kutusuna itinayla yerleştirildi. Yaşar, “Doktor bey, senin hakkını ödeyemeyiz, bizler sanatçı insanlarız, hediye ancak böyle olur. Başka bir şeyimiz de yok. Bunu kabul et lütfen” dedi. Sessizce gittiler, hiç gelmemişler gibi.

Birbirimizin hayatlarının içindeyiz. İstesek de istemesek de.

Nasıl kaçabilirsiniz, evine kentsel dönüşüm nedeniyle yıkım emri gelmiş, karaciğer yetmezliği olan bir Erzincanlı emeklinin hikâyesinden. Ya da bir gün önce işten çıkartılmış Alucralı işçinin, spora pek hevesli genç futbolcu oğlunun, bacağında çıkan kitlenin iyi huylu olup olmadığı meselesi. Hiç ilgilendirmez mi sizi. İki oğlundan birini uzun açlık grevlerinin birinde kaybetmiş, diğeri halen cezaevinde olan Tuncelili anneyi, muayene ettikten sonra sadece romatizma ilaçlarını yazıp gönderir misiniz evine. Başka bir şey sormaz mısınız. ‘Diğerkam’ olmak nasıl bir şeydir o zaman.

Tel kadayıf

İzmir.. 1980 darbesinin bütün ağırlığıyla tepemize çöktüğü günler. Tıp fakültesinden çok sevdiğim bir arkadaşımı gözaltına almışlar, haber alamıyoruz. Eniştesi bana geldi, akıl soruyor: “Ne yapacağız. Beş gündür haber yok, nerde olabilir?” Ben zaten kendi gölgemden korkar hale gelmişim. Yine de bir yol arıyorum. Ertesi gün enişte, Konak’taki emniyet binasının meşhur siyasi şubesinde arkadaşın izini bulmuş. Okulun kantinine gelmiş, “Beraber

gidelim” diyor. Başıma gelecekleri üç aşağı beş yukarı tahmin ettiğim halde enişteyle tıpış tıpış gittik siyasi şubeye. Arkadaşı soruyoruz. “Burada mı, iyi mi?” Bizdeki akla bak. Kurda kuzu soruyoruz. Enişteyi biraz tekmeleyip gönderdiler, beni de gökte ararken yerde bulmuş gibi içeri aldılar. Otuz kişi on metrekare karanlık bir hücredeyiz. Başımıza gelecekleri beklemeye başladık. Oda sürekli karanlık olduğu için bir süre sonra zaman mefhumunu kaybediyorsun. Kapının altından verilen tabldotlar günün hangi saatinde olduğunuzu söylüyor. Çorbaysa sabah olmuş, kurufasulye veya pilav ise akşam vakitleri. Başıma geleni çok takmıyordum doğrusu. Şimdi olsa yıkım gibi yaşanacak şeyler, nedense o zamanlar çok sıradan kabul edilirdi. Ne güzelmiş meğer o günler. Neyse. Benim aklımda hâlâ arkadaşım. Belli ki o da yan hücrelerin birinde. “Ne yapıyor? İyi mi? İşkence yapmışlar mıdır? Morali nasıl?” Onları düşünüyorum. Beşinci gündü galiba. O gün yemeğin yanında pelte gibi bir tel kadayıf verdiler. Tel kadayıf. İnanılmaz bir şey. Bizim arkadaşın en sevdiği tatlı. Biliyorum, hastasıdır tel kadayıfın. Benim için o an bitti sanki siyasi şube, 12 Eylül, faşizm vs. Değil mi ki arkadaşım şu anda tel kadayıf yiyor, gerisi boş. Her şey güzel artık. Birbirimizin hayatlarının içindeyiz. Bundan hiç haberdar olmasak da...

Açlık, tokluk

Anne tarafından dedem kasaptır. Rahmetli dedemi hep, nefis güveçlerle, kendi imalatı kuş gönü pastırmalarla ve çarşıda gazoz dağıtırken beni çağırıp, yanında taşıdığı geniş mendilinden çıkarıp ağzıma sokuşturduğu etli ekmeklerle hatırlarım. Öğle saatlerinde abilerimin bir anlık boşluğunu kollayıp gazozhaneden çarşıya kaçtığımda görürdüm onu. Caminin yanındaki bankların birinde, bastonuna yaslanmış dalgınca otururken. Beni görünce gözleri ışıldar, hemen yanına çağırırdı: “Aç mısın guzum?” Bütün kalbiyle aç olmamı istediğini anlardım sesinden. Tok da olsam “açım” derdim. Bilirim ki az sonra serin bir kaya altı kilerinde, küçük bakır tasların içinde nefis pilavlar, tavandan sallanan sucuklar ya da tel dolabın içinden çıkan mis kokulu tereyağı beni bekliyor. Ben yerken dedem de karşıma geçer beni seyrederdi.

Dedemden öğrendiğim, ‘insan olmak’ kendi mutlu olduğun şeyleri yanındakilere de iletmektir. İnsan, kendinde olmasını istediği herhangi bir şeyi bir başkası için de aynı şiddette isteyebiliyorsa “insanım” diyebiliyor.

Birbirimizin hayatlarının içindeyiz ve insan olmak galiba ‘diğerkam’ olmaktan geçiyor. Çocukluğumda sofraya lezzetli ve özel bir yiyecek geldiğinde annem hemen başlardı konuşmaya: “Aman bundan bi dilim Fetiye halana götürün”. Ya da “Bitirmeyin bunu, Muharrem dayınıza bırakın.” Rahmetli babamın ince alaylarına rağmen devam eder giderdi bu cümleler: “Karoğlan bunu pek sever, bi tabak ayırın ona. Butun birini Memiş amcana koydum, soğumadan götür”.

Çok sevdiğiniz bir şeyi ağzınıza götürdüğünüzde aklınıza gelen şey, sizin aslında ‘kim olduğunuzu’ da söylüyor, farkında mısınız.

Parkinson

Babam parkinsonun son evresinde ve artık yatağa bağımlıydı. Annem, babamın yanında

namazını kılarken bir ara babamın sesinin çıkmadığını fark eder: “Selam verdim.. Mevlüt, Mevlüt dedim. Cevap vermedi. Yanına vardım. Ellerini tuttum, soğuktu. Olsun dedim, her zaman soğuk olur zaten... Ama ağzını yummuş. Nefes de yok. O zaman anladım. Sonra senin mantı yediğin aklıma geldi. Bakıcı kızı çağırdım kapıdan. Abine haber verme dedim. Mantısını yesin, sonra söylersiniz. O baba delisidir, koşar gelir, yemeği yarım kalır.” Oğlu, sevdiği yemeğini bitirsin diye, ölüsünün yanında sessizce bekleyen annenin hikâyesini anlattığınızda bir arkadaşınıza, onun hiç tepki vermeden ağladığını görmüşseniz ya da bu günlerde, ağzınıza götürdüğünüz her lokma boğazınızdan bir türlü geçmiyor ve yutkunuyorsanız sürekli ve oğullarını birer birer toprağa veren annelerin ülkesinde, kendi oğlunuzu koklamaktan hicap duymaya başlamışsanız eğer, birbirinizin hayatlarını da fark etmeye başlamışsınız demektir. Bu da iyi bir şeydir. Şimdilik...

Yetimim, göğsüne yasla

Derdimi gösterin

Emekli olduktan sonra da hastanede çalışmaya devam eden bir personelimizin oğluydu Faruk. Otuzlu yaşlarında, dal gibi bir delikanlı. Sessiz, kendi halinde biri. Çocuğunun doğumu bizim hastanede olmuştu. Oradan hatırlıyorum. Karaciğer kanseriymiş. Geç fark etmişler. Metastaz yapmış. Dopleri yapan uzman arkadaş verdi önce tatsız haberi. Yine de ameliyata aldılar, ‘açıp kapattılar’ o malum deyişle.

Delikanlı belediyede çalışıyor. Evli ve sekiz yaşında bir oğlu var. Sevimli, sarı kafalı bir oğlan. Babası yatarken çok sık görüyordum hastanede. Faruk’u her ziyarete gittiğimde, küçük oğlanı, başını babasının göğsüne yaslayıp, yanına uzanmış halde bulurdum.

Ameliyattan sonra, ne olduğuyla ilgili kimse cesaret edip, gerçeği söyleyememiş. O da kanserli organın alındığını ve iyileştiğini düşünüyor. Bu arada, babasından da bir şey istiyor sürekli: “Madem ameliyat oldum, bana derdimi gösterin. Derdimi getirin, bakacağım.”

Babası yanıma gelmiş, utana sıkıla bana bunları anlatıyor. Ameliyathaneye rica ettik, gazlı bezin içinde işe yaramayan bir doku parçası gönderildi. Babayla birlikte götürdük gösterdik ‘derdini’. Baktı baktı ve rahatlamış bir şekilde uzandı yatağına. Biraz şaşırmıştı ama. Demek, onca ağrı ve sıkıntının sebebi bu kadar küçük bir şeydi...

Faruk öldü bir ay sonra. Cenazesine gittim. Mahalle arasında küçücük bir cami. Az sayıda cemaat. Namaza durduk. Hemen yanımda Faruk’un babası ve küçük oğlu. O da namazda. Tam helallik alınıyor, ardından dua faslı başlayacak, çocuk yavaşça musalla taşının yanına gitti. Babasının, kefeniyle konulmuş cenazesine yanaştı ve başını onun göğsüne koydu. İmam ve oradakiler, bir süre manasızca baktık çocuğa. Babası hâlâ yaşıyordu sanki ve o kadar alışkın bir tarzda koymuştu ki ölünün göğsüne başını... “Yetim işte.. Ne yapsın” diye mırıldandı yanımda dikilen mahallenin berberi.

Kesme şeker

Babam da yetimdi. O beş yaşındayken ölmüş dedem...

“Anamla ben Kızılöz’deydik. Aylardan Temmuz.. Hasat zamanı.. Bi haber geldi, Ceritlerin Yusuf gelmiş at arabasıyanan, o söylemiş Abdullah emmime: “Köse’nin Mustafa hastalanmış... İyi değilmiş.. Kayseri’ye götüreceklermiş.” Yaz günü.. Nasıl sıcak... Yayan yola düştük. Anam hem ağlıyor hem yürüyor. Ben de onun peşinde, yetişmeye çalışıyorum. Yolun ortalarında bir at arabasına rastladık, sağ olsun bindirdi arabaya bizi. Vardık ki, gömmüşler babamı. ‘Kokar’ demişler, yaz günü. Anam çok sızlandı, ağladı, yüzünü göremedim diye. Avluda babamı yıkadıkları yerde su birikmiş. Cenazenin suyu. Çocukluk

işte. Elimdeki değnekle suyu akıtıp gölek yaptım. Kendi kendime oynuyorum. Ablam geldi kafama vurdu “Baban öldü sen gölek yapıyorsun burada” diye.

“Başka ne hatırlıyorsun baba, dedemle ilgili” diye sorardım ısrarla. “Nasıl biriydi, nasıl davranırdı sana.” Son zamanlarında iyice karışmış zihniyle bölük pörçük anlatırdı: “Böyle ablak, geniş yüzlü biriydi babam. Sakallıydı. Köse lakabı herhalde koyun kuzu beslediğimiz içindir. Odasında bir dolabın içinde kesme şeker olurdu. Kesme şeker. Pek kıymetli o zamanlar. Benim betim benim pek soluktu. Kim demişse, ‘bunda solucan vardır benzin içir, geçer’ demişler. Bir gün kapının önünde oynuyorum, ‘içeri gel, sana şeker vereceğim’ dedi. ‘Ama, önce bunu içeceksin.’ Yarım çay bardağı benzini ‘dik tepene’ deyip içirdi. Benim tükürmeme fırsat vermeden de kesme şekeri ağzıma soktu. Ben hem şekeri yiyor hem ağlıyorum. Sonra, başımı göğsüne yasladı, öylece durduk. Onu özlerim hep... Ne benzini, ne şekeri. Onun göğsünü. Tek hatırladığım o...”

“Hangi yavru tek başına yiğittir”

Enteresan bir adamdı babam. Ancak ilkokulu okuyabilmiş bir çiftçi olmasına rağmen okulla, bilgiyle, kitaplarla bambaşka bir ilişkisi vardı. Ortaokula yeni başladığımda, dayımın marangoz Hüseyin’e yaptırdığı mütevazı kitaplığın rafına Kayseri’den aldığı kitabı nasıl bir mutlulukla yerleştirmişti. İvo Andriç’in ‘Drina Köprüsü.’ İlk kitabım... Kitapçı önermiş, “Bu yıl Nobel aldı bu yazar” diye. Avanos’a yerleşmiş, Alman bir karı kocadan Almanca öğrenme gayreti, bir arkadaşına yurtdışından getirttiği Olimpiya daktilonun çok uzun yıllar evin başucunda durması, çocukluk arkadaşı Doktor Yaşar abiyle kasabaya ilk gazozhane açma macerası.

Avanos.. Ağustos akşamı.. Sekiz dokuz yaşlarındayım. Salonun bahçeye açılan penceresi açık. Ilık bir rüzgâr bahçeden gelen kokuları içeriye taşıyor. Evde kimse yok. Annem ve kardeşlerim niye evde değiller, bilmiyorum. ‘Somya’ya uzanmışım ve Philips radyomuzda Türk Sanat Müziği çalıyor. Uyku ile uyanıklık arası bir yerdeyim. Kapı açılıyor önce, gölge gibi, babam geliyor. Üzerime eğilip saçlarımı okşuyor ve sonra yanıma uzanıp, kollarıyla kucaklıyor. Babamın göğsüne başımı gömüp yatıyorum. Babamla dünyanın en güzel akşamında, dünyanın en güzel evinde, dünyanın en güzel uykusunu uyuyorum. Bir daha öyle bir uyku olmadı hayatımda. Şimdi babam yok ve ben de yetimim.

İnsafsızlık

Çocukken bütün bir yazı birlikte geçirdiğim, Tommiks ve Teksas’larımı hiç sakınmadan paylaştığım, Kızılırmak’ta balık tuttuğum mahalle arkadaşımın babası, elektrik teknisyeniydi ve genç yaşta bir elektrik direğinin tepesinde ölmüştü. İkimiz de bu gerçeği bilir ve hiç bilmiyormuş gibi davranırdık. Ama bazen, özellikle top oynarken ve genellikle haksız olduğum zamanlar, müthiş bir insafsızlıkla bozardım bu anlaşmayı: “Senin baban yok. Biliyorsun değil mi. Öldü o..” Arkadaşım hiçbir şey söylemez, biraz duralar ve elindeki topu bırakır giderdi. Bir süre sonra

yaptığımdan köpek gibi pişman, elimde topla bahçenin etrafında dolanırken arkadaşımı görürdüm. Dedesinin göğsüne yaslanmış, evlerinin girişindeki sedirde kıpırdamadan yatıyor. Etrafta nasıl içli bir sessizlik...

Yetimlerin göğsü

Neşet Ertaş'ın bir 'düz göğüslü saz' hikâyesi vardır. Sazlarını yaptırdığı Tavşancı Hüseyin'den düz göğüslü bir saz ister Neşet. Hüseyin Usta yapmaz. Aklına yatmaz nedense. Sazın göğsü bombeli olur çünkü. Neşet de onun çırağına yaptırır. Müthiş bir saz. Daha sonra herkes o saz gibi saz ister. Neşet Ertaş, niye düz göğüslü saz istediğini şöyle açıklar: "Sazların zamanla döşleri çöküyordu... Göğüs çökünce teller yukarda kalıyor. Kavisli olunca da eşiğin altı yukarda kalıyor, göğüs aşağıda. Göğüs çökünce daha içli daha derinden bir ses geliyordu. Oradan hatırlayarak düz göğüslü saz istedim..."

Vicdanımız kuruyor. Babalarını erken kaybetmiş yetim çocukların masum başlarını koyacakları göğüsler çoktan çöktü, farkında mısınız... Göğüs çöktükçe zulüm tepemizde kalıyor. Kavisli ve dolaşık geçmişimizse bozuk düzenimizin telleri olmuş. Duyduğunuz sesler bu yüzden içli ve bu kadar derinden geliyor.

Şimdi bir türlü sığamayıp, delice bir kavgaya tutuştığımız, adına Anadolu denen şu kadim topraklarda, binlerce yıl önce hüküm sürmüş, bir Hitit kralının oğullarına bıraktığı vasiyete bakın isterseniz: "Öldüğümde beni, usulünce yıkayın, göğsünüze yaslayın ve toprağa bırakın. Bu kadar."

Peki, ne kadar daha seyredeceksiniz, plazma LCD televizyonlarınızın önünde, bayrağa sarılı tabutlara sarılarak, babalarının göğüslerini arayan yetimlerin hüznünü... Ya da çoğu zaman usulünce yıkamak bile reva görülmeyen diğerlerinin, geride bıraktığı isyankâr çocukların öfkelerini... Yetmedi mi?

Yaralarım nedendir?

Bazı şeyler insana geri dönülmez yollar çizer. Bir sarsıntı, bir kırılma olur hayatınızda ve sonra hiçbir şey eskisi gibi olmaz.

23 yaşında genç bir hekimsiniz. Anadolu'nun ortasında, bozkırın tüm hüznü ve yakıcılığıyla sarıp sarmaladığı bir kasabaya tayininiz çıkar. Elinizde titrek reçeteler kalakalırsınız ortalık yerde. Uzayda kaybolmuş gibisinizdir.

Sağlık ocağındaki beş ya da altıncı ayınızı bitirdiğiniz bir günün sabahı, 'ölü defin raporunu' yazmanız için cenaze sahibi bir adam gelir. Kasabanın epeyce dışında yoksul bir mahalleye yürüyerek gidersiniz. Ailenin ne arabası ne de taksiye verecek parası vardır.

İnanılmaz bir yoksulluğun ortasında, sessizce bekleyen insanların arasından, bir odanın köşesindeki sedirde yatan ölü çocuğun yanına varırsınız. Çocuğun yüzü size çok tanıdık gelir. Bir ara gözünüz sedirin yanındaki komodinin üzerinde duran şişeye ve altındaki reçeteye takılır. Kendi yazınızı tanırırsınız hemen. Reçetenin üzerinde yarısı içilmiş öksürük şurubu... Tamam. Bu geçen hafta muayene ettiğiniz zatürreeli çocuk. Epeyce bir antibiyotik de yazmıştınız ama onlar nerede? Antibiyotikler işe yaramadı mı acaba? Defin raporunu yazmak için kapının girişindeki çekyatta otururken babaya yavaşça sorarsınız: "İlaçların hepsini de kullanmıştınız değil mi?"

Biraz duralar baba, sonra özür diler gibi konuşur: "Biraz durumumuz yoktu Doktor Bey. Öksürük şurubunu alalım da iğneleri sonra yaptırırız dedik."

İşte o günden sonra yazdığınız her reçete elinize yapışır. Çocuk hastaların reçeteleri hele. Geceleri sıkıntıyla uyanır, gündüz yazdığınız reçeteleri bir kez daha geçirirsiniz zihninizden. Yazdığınız ilaçları alıp almayacağını, nasıl alacağını sormadan gönderemezsiniz artık hastayı. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmaz hayatınızda.

Sonra aradan bir zaman geçer, bozkır kasabalarında altı-yedi yıl bin yıl gibidir. Bazı şeyleri unutmayı da öğrenmişsinizdir. Hastanenin başhekim, rotasyonla gelen genç cerrah ve yaşlı pratisyen abiniz Kurban Bayramı tatili için gitmişlerdir. Sabah içinizde bir sıkıntıyla odanızda otururken Savcı Bey'in yardımcısı adli bir olay için gideceğinizi haber verir. Kasabanın etrafını çevreleyen tarlaların birindeki bir ölümlü kaza için malum ekiple yola çıkarsınız. Aylardan temmuz ya da ağustos. Güneş henüz tepede değil. Hasat zamanı. Bozkıra yayılmış geniş tarlaların ortasında karıncalar gibi kımıldanan insanlar. Arkalarında buğday yüklü vagonlarıyla, traktörlerin üzerindeki yorgun çiftçiler uyku akan gözleriyle sizi süzerek yanınızdan geçip giderler.

Tarlanın henüz biçilmemiş başaklarının arasında yatan genç bir ölü. Her yıl hasat zamanı kasabaya gelip birkaç ay gece gündüz çalışan Adanalı biçerdöver şoförlerinden birinin oğlu. Babasının yanında, ona yardım için gelmiş. Gündüz vaktinin tahammül edilmez sıcaklığından kaçarak özellikle akşam serinliğinde çalışan biçerdöverlerden biri bu. Baba-oğul iki gündür uykusuz aralıksız çalışmışlar. Çocuk, uykusuzluğa dayanamayıp mola

verdikleri bir sırada, gidip tarlanın kenarındaki başakların altına gocuğunu sererek yatmış uyumuş. Gecenin karanlığında buğday yüklü bir traktör görmemiş çocuğu, tam kafasının üzerinden geçmiş.

Tarla sahibinin canı sıkkın. Onun derdi buğdayların biçilmesi, ‘Aksar mı aksamaz mı’, hasat bekliyor. Savcı, bayram sabahı çağrılmaktan pek mutsuz. Doktor Bey, “Klasik otopsiye gerek yoktur” dese de çabucak eve dönse herkes.

Baba, ağzında külü yarılanmış bir sigara, acıdan donmuş bir halde, yerde yatan oğluna bakıyor. Traktörün şoförü biraz ötede, jandarmaların arasında savcıya bir şeyler anlatıyor.

Yorulur, oradaki bir taşa çökersiniz. Ayağında Adana şalvarı, esmer yanık yüzündeki derin acıyla suskunca bekleyen baba bir ara, kafasında yaptığı konuşmayı bitirmiş de bir sorunun cevabını veriyormuş gibi konuşur: “Adana’dakiler soruyordu bu sene kurban kesecek miyiz diye, arayıp söyleyeyim bari. Kurbanı kestik. Allah kabul etsin.”

Sabah rüzgârıyla efildleyen sarı başakların arasında bırakır gidersiniz delikanlının yoksul bedenini. Artık bundan sonra eski Ercan olamazsınız. Kalan ömrünüzde bozkırda esen tüm rüzgârlar hep o çocuğu hatırlatır size. Ekmeğinize kan bulaşmıştır artık. Evet, bundan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmaz.

Aradan yıllar geçer. “Artık beni hiçbir şey kolay kolay şaşırtmaz” denen yaşlara gelirsiniz. Anadolu’nun ortasından, etrafını Anadolu sarmış İstanbul’un ortasına gelirsiniz. Esasında çok değişmemiştir hayatınız. Etrafta küçük Sivas’ların, Erzincan’ların, Giresun’ların olduğu bir semttir burası. Hastalarınız aynı. Dertleri aynı.

Bir süre önce ziyaret ettiğiniz bir köy derneğinde doğulu bir ailenin hikâyesine şahit olursunuz. Aile on altı-on yedi yaşındaki kızlarını kendinden yaşça çok büyük bir adamla evlendirir. Kız çaresiz evlenir. Bir süre sonra dayanamaz, evden kaçar. Baba kabul etmez, tekrar adama teslim edilir. Kız tekrar kaçar. Baba evine dönemediği için de başka bir şehirdeki akrabalarına gider. Akrabalar haber verir aileye. Gider, oradan da alıp getirirler. Kız bir süre sonra başka şehirlere de gider. Kendince başının çaresine bakar. Aileye göre kötü yola düşmüştür. Abileri tekrar bulur getirirler İstanbul’a. Üç kardeş, kız kardeşlerini bir arabaya bindirip bir süre gezdirirler. Nasıl öldüreceklerini bilemezler. Nihayet otobanda bir viyadüğün kenarına gelirler. Kızın aşağıya kendiliğinden atlayıp intihar etmesini isterler. O başına gelenleri ve gelecekleri çoktan kabullenmiştir artık. Sadece bir şey ister abilerinden: “Abi, aşağısı çok yüksek. Korkuyorum. Gözümü bir şeyle kapatın ne olur. Kurbanın olum abi, gözümü kapatın.”

Bundan sonra ne olur biliyor musunuz? Yolunuz yokuş olur. Her sabah işinize giderken kullandığınız o viyadük size Sırat Köprüsü gibi gelir. Gözünüz korkuluklarda, kendisini ölmeye zorlayan ağabeylerinden sadece gözlerinin kapatılmasını dileyen o bahtsız kızın silüetini arar. Bir mezarlığın yanından geçerken duyduğunuz yalnızlık ve çaresizliğin aynısını her sabah o viyadüğün üzerinde yaşarsınız.

Yaşadıklarınızdan kan ter içinde kalırsınız. Ama bir şeye hâlâ inanırsınız nedense. Bu dünyada hâlâ rüzgârlar esiyor ve onlar sizin terinizi kuruturlar. Mutlaka kuruturlar...

Fotoğraftaki kan kimin?

Ağustos akşamı. Havada tatlı bir serinlik var. Bütün gün her zerresinden alev fışkıran bozkır sakinleşmiş, soğuk bir geceye hazırlanıyor. Artık sırtınıza bir şey almazsanız içiniz titrer.

Silah sesini ilk duyduğumda lojmanın mutfağında yumurta kırıyordum. Akşamüzeri havale geçiren küçük çocuğun ateşini düşürememiştim bir türlü. Geç saatlerde ateşi nihayet düşmüş ve bir parça rahatlamıştı çocuk. Hastanenin yanındaki bekâr lojmanıma kaçıp bir şeyler yemek için mutfakta uğraşırken duyduğum sesin neye ait olduğunu anlayamadım bir an. Sertçe bir tahtaya vurulma sesi ya da çocukken bayramlarda attığımız mantar tabancasının sesi gibi bir ses. Art arda üç-dört kez daha devam etti. Balkona çıkıp baktım gayri ihtiyari. Hastanenin biraz uzağındaki petrol istasyonundan geliyordu ses. Steyşin bir arabanın tozlu yolda hızla uzaklaştığını görür gibi oldum. Kısa bir sessizlikten sonra, birilerinin istasyona doğru koşarak birikmeleri de çok zaman almadı.

Birazdan çağrılacağımı anlayıp yumurtaları hızla yemeye başlamıştım.

Gittiğimde çoktan ölmüştü adam. Orta yaşın üzerinde, esmer, şişmanca biri. Kasabadan değil. Olsa tanırdım. Civar köylerden bir çiftçi anlaşılan. Traktörün lastiği patlamış, tamir için gelmiş istasyona. Araç hâlâ bir krikonun üzerinde, kaldırılmış bekliyor. Katilini görünce tuvaletlere doğru kaçmaya çalışmış ama kurtulamamış. Ayakkabısının biri ayağından fırlamış, diğeri ayağında, yüzükoyun yatıyordu. Kafasının arkasından aşağıya doğru sızan kan kurumaya başlamıştı artık. Sırtındaki gömlekte kurşunların giriş yeri belli. Hava pompasının yanında, su dolu eski bir küvetin içinde duran iç lastik ağır ağır sallanıyor. Adam lastiğin patlak yerini bularak, deliğe bir kibrit çöpü sokup bırakmış. Traktörün iç lastiğindeki kırık kibrit çöpü, bitirilememiş bir işin tuhaf ve hüzünlü bir işareti gibi duruyordu orada.

Bir saat sonra hastanenin morguna getirilen cenazeyle uğraşmaya başlamıştım. Üstünden çıkanları bir torbaya dolduran polisten adamın kimliğini istedim. Üzerine kan bulaşmış kimliğin içinden bir fotoğraf düştü masaya. Siyah, örgülü saçlarının arasından ürkekçe bakan küçük bir kız çocuğun vesikalık resmi. Üzerinde siyah önlük ve beyaz yaka. Belli ki ilkokula kayıt için çektirilmiş bir vesikalık. Babası bir tanesini de cüzdanına yerleştirmiş. Şimdi sokakta arkadaşlarıyla, eve girmeden önceki son koşturmalarını yaşıyor. Ya da annesinin yoksul dizine bıraktığı güzel başıyla çoktan uykuya varmış küçük bir kız. Henüz bilmiyor yetim olduğunu.

Taşra doktoru

Bornova öğrenci yurtlarına yerleştiğim ilk gün, her öğrenciye bir tane verilen metal dolabın kapağına o günlerde yeni kaseti çıkan Sezen Aksu'nun küçük bir posterini yapıştırmıştım.

“Minik serçe”. Bir sandalyeye yanlamasına oturmuş, seksi olmaya çalışan haliyle ve iri dudaklarıyla muzipçe bakan ama ne yaparsa yapsın ona hep çocuksu bir masumiyet veren tavrıyla, Sezen Aksu. O günlerde, ikide bir yurtları basıp dolapları hallaç pamuğu gibi atan jandarmanın elinden kurtulan tek resim.

Bir süre sonra o resmin yanına, Fransız Kültür Merkezi’ndeki bir fotoğraf dergisinin içinden yırtıp aldığım başka bir fotoğraf daha eklendi. E. Smith’in ‘taşra doktoru’ fotoğrafı. Yıllarca taşıdım o fotoğrafı. Kaderim gibi. Okuldan mezun olup mecburi hizmet için Keskin Devlet Hastanesi’ne gittiğimde, hastanenin kullanılmayan bir odasındaki yatağımın başucunda da hep asılı durdu o fotoğraf. Yirmi beş yıl sonra, bu sefer sinemacı kimliğimle gittiğim o mekânlara, çektiğimiz filmdeki doktorun odasının duvarına da yerleştirmiştik aynı fotoğrafı. Çekimler sırasında, yirmi beş yıl önceki mesai arkadaşlarım, personelim, şoförüm Gara Gazi ziyaretime geldiler. Elllerinde, cüzdanlarının arasında sakladıkları eski fotoğraflar. Birçoğu artık hayatta olmayan arkadaşlarım. Ağır Ceza Reisi Hamit Abi, Başhekim Mevlüt Abi, Yirik Yaşar, fotoğrafçı Arif... Yıllar sonra fotoğraflara değil, geçip giden ömrümüze baktık birlikte. Kan bulaşmış ömrümüze.

Bazı resimler ölümü hatırlatır

Babam kendince önem atfettiği fotoğrafları mutlaka salondaki aynanın kenarına yerleştirirdi. Yeğenlerim büyüdükçe fotoğraf çeşitliliği de artmaya başladı. Önceden, aynanın kenarında daha çok benim fotoğraflarım bulunurken sonraları yeğenlerin nikâh resimleri ve onların yeni doğan çocuklarının fotoğrafları da yer almaya başladı. İstanbul’a geldiğinde kendiyile ilgili bir harcama olacaksa eğer, hemen cüzdanını uzatır, “Oğlum cüzdanda kart var, şifresi de orada bir kâğıtta yazılı, ne kadar lazımsa çek” derdi babam. Bankamatigindeki mütevazı Bağ-Kur emekli parasının, hayatımdaki rakamların çok uzağında olduğunu hiç söylemez, sessizce alırdım cüzdanını. Kartı ve şifreyi arıyormuş gibi yaparken iyice bakardım cüzdana. Kimliğinin yanında kendince önemli olduğunu düşündüğü beş-altı kartvizit, “Parkinsonun çaresi bulundu” başlıklı bir gazete haberinin kesilmiş kupürü, benim Siyasal’a kaydolurken çektiğim bıyıklı bir resmim ve iç tarafta, çok erken yaşta kaybettiğim yeğenimin vesikalık fotoğrafı...

Öyledir. Bazı fotoğraflar her seferinde içinizi yakar.

Sivas yangınından tesadüfen sağ kurtulan fotoğrafçı arkadaşımın o günle ilgili söyledikleri mesela: “Nasıl olsa öleceğim dedim. Buradan çıkış yok. Bunlar bizi yakacaklar. Hiç olmazsa otelin içinde çektiğim fotoğrafları kurtarayım. Çıkardım filmleri makineden ve bir film kutusunun içine koydum. Onu da cüzdanıma yerleştirip içime sakladım. Cesedimi bulduklarında mutlaka ulaşırlar fotoğraflara diye düşünüyordum...”

Madımak Otelі’nin merdivenlerinde çaresizce oturan Behçet kardeşimin, Metin Abi’nin fotoğrafları işte o yanık kokulu fotoğraflardır. Arkadaşımın gövdesine sardığı fotoğraflar.

Serüven

Fotoğraflar bazen beklenmedik sürprizler de hazırlar. Akla gelmedik yollar açar. Kendi oynadığı bir filmde, küçük bir rol için beni öneren eşim, yönetmenin “Nasıl birisi” sorusu üzerine, cüzdanında her daim taşıdığı fotoğrafımı gösterir. Belki de “İyi, tamam, oynasın” cümlesinden sonra başlamıştır oyunculuk ve sinema serüvenim.

Bir başkasının serüveni ise cüzdanında fotoğrafını taşıdığı kişiler tarafından bitirilir bir akşam. On altı yaşındaki kızları Naile’nin tecavüze uğrayıp hamile kaldığından ailesinin haberi yoktur. Naile başka bir sebepten hastaneye başvurduğunda durum ortaya çıkar. Doktorlar olabilecekleri tahmin ederek kızı alıkoyarlar hastanede. Savcılık da haberdar edilir. Naile’nin babası savcıya söz vererek dört gün sonra doğum yapan kızını ve bebeğini teslim alır hastaneden. Aynı gece ağabeyi, kardeşi Naile’yi “Seni gezmeye götüreceğim” diyerek evden çıkartır. Annesi de “Hadi kızım gidin” der. Ağabey, kız kardeşini sokak ortasında vurup öldürür. Naile’nin hep yanında taşıdığı cüzdanından ise babasının ve kendisini öldüren ağabeyinin fotoğrafları çıkar. Fotoğraflara Naile’nin kanı bulaşmıştır.

Aklıma Cyrano’nun hikâyesi geliyor. Hani, “Niye söylemedin o mektupları senin yazdığını” diye çırpınır ya Roksane. Cyrano ise ona, savaşta ölen nişanlısını hatırlatarak cevap verir: “Yazı benim ama üzerindeki kan onun.”

Tüm yazdıklarımız bizim olsa da ne fark eder ki! Üzerindeki kan, hikâyelerini her gün kayıtsızca izlediğimiz o bahtsızların... Bunu böylece bilin...

Kalbimiz avucumuzdadır

Tüm kardeşler yan yana, yere serilmiş yün döşeklerin içinde yatıyoruz. Hava çok soğuk. Kafamızı bile çıkartmıyoruz yorganın altından. Gözlerim kapalı, Cemelli ebemin çıkardığı sesleri dinliyorum. Seslerden ne yaptığını tahmin edebilirim. Sabah ezanı biraz önce okundu. Şimdi abdestini alıyor. Mırıl mırıl dualarla geziniyor evin içinde. Namazını kıldıktan sonra durmaz, dışarı çıkar. Kapının önünden önce kürek, arkasından süpürge sesi geliyor. Karları temizliyor belli ki. Şimdi ses kesildi. Ahıra gitmiştir mutlaka. Birazdan içeri gelir ve doğruca yukarı çıkar. Annemi uyandıracak. Babama fark ettirmeden annemi ayak ucundan dürterek uyandırır. Annem kalksın, ama babam uyanmasın. Oğluna kıyamaz çünkü. Aşağıya inerken konuşuyor kendi kendine: “Güneş tepemizde, hâlâ yatıyor bunlar.” Bu arada saat sabahın beşi. Birazdan annem inecek ve sobayı yakacak. Şimdi tekrar dışarı çıkıyor ve çok geçmeden geri dönüyor. Yatakların yanına çömelmiş bir şeyler yapıyor. Elleri üşümüş. Yan yana yatan kardeşlerin ayak uçlarının sıcaklığından faydalanmak için, ellerini yatağın içine sokuyor. Hepimizde çığlık: ”Ebe ayağımıza değme.”.. Elleri donmuş sanki. Isıtacak...Ben bırakırdım ayağımı ebeme. Isınsın avuç içleri. Nasıl olsa okul dönüşü, soğuktan moraran ellerimi onun kırıışık, pütürlü ama sıcacık avuçlarına bırakacağım ben de. Üzerindeki çizgilerin meşakkat çizgileriyle karışıp kaybolduğu yorgun avuçlarına. On yedisinde evlenip, yirmi yedisinde dul kalmış ebem, bir ömür boyu çalıştı. Avuçlarında bitmeyen bir gayret ve şefkatle de çekip gitti bu dünyadan.

Babamın avucundan akan sular

Çok küçüğüm. Yaz günü bir öğle vakti. Kızılırmak, kasabanın ortasından insanı kendine çağıran bir coşkuyla akıyor. Annemden gizli, ırmağa yüzmeye gidiyorum. Yıkanırken ıslanan külotumu, yol boyunca başıma sarıp eve kadar kuruttuğum günlerden biri. Dalgın dalgın yürüyorum. Kaymakam lojmanının önünden geçerken balkondaki genç kadın hafifçe eğilerek soruyor:

“Başındaki ne ?” Biraz duralıyorum...Kaymakamın karısı galiba, cevap vermem lazım.

Fısıldar gibi: ”Külot..” diyorum.

“Niye başına sardın onu?...”

“İrmakta yüzdüm. Eve kadar kuruması lazım. Güneş başımda kolayca kurutuyor, onun için..”

Neşeyle güldüğünü hatırlıyorum kadının.

İrmakta yüzdüğümü yine de saklayamazdım ama. Çünkü tırnağın ucuyla çizilen deri her şeyi anlatırdı. Kızılırmak’ın ne yaparsak yapalım kaybolmayan ince çamuru vücudumuza sıvanır, normal suyla yıkansak da bir türlü çıkmazdı.

Ama o gün farklı bir gün. Gizli saklı bir ırmak değil bu seferki. Babam, abimle beni yüzmeye götürmüş. Kumların üzerinde güneşleniyoruz. Yüzümüzde sıcak bir esinti. Babam ihtimal ki, D vitamini ile ilgili bir yazı okumuş gazeteden. Güneş ışığının faydaları ile ilgili bir şeyler anlatıyor. İrmaktan avucuna su doldurup sırtıma döküyor. Başımı sıvazlayarak yıkıyor. Avucunun içinden akan sular güneş ışığında kırılarak yüzüme, gözlerime dağılıyor. Ne

güzel...Çocukluğumun büyüü anlarından biri...
Babamı, vefatından sonra Avanos'a götürdüm. Onu, yıllar önce birlikte yüzdüğümüz yerin hemen yanına yapılan caminin gasilhanesinde ağlayarak yıkadım. Avucumdan dökülen sulara güneş ışığı vurmuyordu artık.
Avucunu açtım ve baktım çizgilerine. Güzel ellerini öptüm...Beni yıllar önce okşayan ellerini.

Bütün gün koklanan avuç içleri

Karşıyaka. Havada deniz ve manolya kokusu. İskele cıvı cıvı.Üzerimde ince bir gömlek.
Çalıştığı işyerine gidiyorum. İçeri girip sessizce dikiliyorum yanında.
"Mayo var mı..Mayo alacaktım."
Duruyor bir an..
"İyi ama burası bayan giyimi... Erkekler için bir şey olmaz burada."
"İyi o zaman. Bayan için bir şey alayım... Belki birine hediye ederim.."
Sonra..Sonrası Bornova..On sekiz yaşındaki bir kızın gece gülümsemesi... Küçükpark..
Duvarın üzerinde yan yana otururken Edip Cansever'den iki dize...
Ertesi gün vapur iskelesinde buluşmak için alınan sözün sevinciyle öpülen avuç içleri.
Sonra her sabah yağmur sularıyla saçlarını yıkayan bir başka kız. Montrö Meydanı.
Yüzümde bir 'Aqua Velva' kokusu. Emanet pantolon geceden ütülenmiş. Okula kadar avuç içinde tutulan ürkek bir el. Amfide avuç içi koklanarak geçirilen bir gün.
Yıllar sonra, aynı avucun içinde sıkıştırılmış küçük bir not belki de. Hepsi bu.

Avuçlarımıza verilen elektrik

On iki eylül, kralın askerlerinin mesaiye başladıkları ilk gündü. Epeydir hazırlandıkları belliydi. Ormanda sürek avına çıkmış gibi kovaladılar hepimizi. Köpekleri ve silahlarıyla. Arkada kalanlarımızı, ayağı takılanları, yorulanları birer birer vurdular. Zalim bir sakinlikle. Kaçamayanlarımızı sıkıştırıp bir köşeye, canlı yakaladılar. Zincir, demir, sopa ve kablolarıyla kendi alçaklık sınırlarını test ettiler.
Sağ kalanların daha sonra anlattığı binlerce hikâyeden biri de Avanos'lu bir kardeşimindi: "... Kaçınıcı gündü hatırlamıyorum. Falaka ve dayaktan sonra kaldırıp başka bir odaya aldılar. Üzerimdeki her şeyi çıkarmamı istediler. Sonra buz gibi bir suyla yıkadılar. Soğuktan uyuşmuştum. Hemen arkasından da elektrikli işkenceye geçtiler. Odada başka biri daha var. Tanıyorum çocuğu. Onu da soymuşlar. Her ikimizin de cinsel organına kabloları bağladılar. Açık uçlu diğer kabloyu da avucumuzun içine yerleştirdiler. Manyetoyla elektrik verecekler. Ne yapacağımızı da baştan tembihlediler. Elektriği verdiklerinde ben 'aaa' diye bağıracaktım, arkadaşşıma sıra geldiğinde o da 'iii' diye bağıracaktı. Bizi anırtacaklardı yani."
Zulüm ile âbâd olanın akıbeti berbat olur. Yapıp ettikleri her şey, arkadaşlarımin namuslu avuçlarında kayboldu gitti işte. Şimdi onlara, bir baykuş gibi tünedikleri sandalyelerinde, susarak kurtulacaklarını zannettikleri bir vicdan ve bitirmeye çalıştıkları zavallı bir ömür kaldı.

Kimilerinin avuç çizgisi hiç olmaz

O günlerde kalacak hiçbir yerim yoktu. Ne yurtlar ne de bir arkadaş evi. Son dersten sonra, omzumda çantam, hastanenin karşısındaki kahvede oyalanıyor, sonra da acil servise gidiyordum. Üzerimde önlüğüm, acilde gönüllü çalışan hevesli bir tıp öğrencisiydim artık.

Gece yarısını epey geçtikten sonra da, yavaşça ortadan kaybolup kabinlerdeki hasta yataklarından birinde uyuyakalıyordum.

O günlerden bana sıkı bir acil deneyimi ve birçok hikaye kaldı.

Yağmurun hiç bitmeyeceğini zannettiğim gecelerden biriydi. İlaç içerek intihar etmiş hamile genç bir kadın getirdiler Manisa'dan. Çok hafif bir nabızı vardı geldiğinde. Acildeki ekip hemen resüsitasyona başladı. Doktor, hemşire epeyce uğraştık, ama genç kadını kaybettik. Yapacak bir şeyin kalmadığı anlaşıldığında kısa bir sessizlik anı olur.

Kullandığınız alet ve edevatı, ilaçları toplamaya başlarsınız. Hasta yakınları kapının önünde, kaygılı.

Duvara yaslanmış dururken bir ara gözüm acil hemşiresine takıldı. Biraz önce kurtarmaya çalıştığımız genç kadının avucunu açmış dikkatlice inceliyordu.

“Ne yapıyorsun” der gibi baktım.

“Hep merak ederdim, avuç içi çizgilerini. Kadının avucundaki hayat çizgisine bakıyordum. Gerçekten de kısa mı” diye konuştu hemşire.

Tuhaf bir duyguyla yanına vardım kadının. Eğilip baktım gövdesine ve avuçlarına. Karnındaki yükseklik hemen belli ediyordu kendini. Henüz ilk aylarında bir çocuk. Şimdi, yaşamıyordu işte. Annesi onu da alıp götürmüştü yanında. İçimde, hiç çizgisi olmamış avuçlarıyla bir çocuğun sızısı, dünyanın ortasındaydım artık.

İçimizdeki yanık kokusu

Mustafa Usta, bir gün önce ‘kaydığı’ fırını yakmak için erkenden Fırınbaşı’na geldi. Önce sigarasını, sonra da fırını yaktı. Sabahın ilk saatlerinde okula giden öğrenciler, yoksul çantalarını buğday pazarının duvarına yaslamış, sakızdan çıkan ‘Yılmaz Güney’ kartlarını gösteriyorlardı birbirlerine. Üzerlerinde bitmiş bir tatilin hüznü. Sırtımda “Seneye de giyer” ceketim, iç cebinde babamın mendili, kravatımı sene sonuna kadar çözülmemek üzere dayıma bağlatmış, yanan fırınlara bakarak okula gidiyordum.

Fırının ateşi, yanına yaklaşılmaz hale gelince, kenara çekilip bir sigara daha yaktı Mustafa Usta. Havaya yoğun bir duman yükseliyor, kırmızı bir yılan gibi kıvrılan alevler, çömlek ve testileri iştahla pişiriyordu.

Hacı Bekirler’in Ali’yi gördü bir an. Uykudaymış gibi fırının etrafında dolanıyordu. Kimseyle konuşmayan, tek başına ırmak kenarında gezinen tuhaf birisiydi Ali. Pek gelmezdi Fırınbaşı’na, “Ne işi var acaba” diye düşündü Mustafa Usta.

“Ali gel hele bi, gel bi sigara iç” diye seslendi.

Hiç konuşmadan ağır ağır yaklaştı Ali. Sonra başını kaldırıp Mustafa Usta’ya baktı.

“Hayırdır Ali. Sabah sabah...”

Ali, ustanın uzattığı sigarayı aldıktan sonra yine onun ateşiyle yaktı ve derin bir nefes aldı. Bir şey yapacak ama ne yapacağına karar verememiş gibi durdu bir süre. Mustafa Usta, açık ağızdan alevler saçan fırına yeni odunlar atmak için biraz ötede duran yığına doğru giderken Ali’nin sesiyle irkilerek döndü.

“Allaaah” diye bağırarak kendini delikten fırının içine atmıştı Ali. Mustafa Usta şaşkınlıkla, bir süre öylece kaldı. İşliklerinde çalışan çanakçılar, yoldan geçenler, küllükte oynayan çocuklar çabucak toplandılar. Yanan bir çömlek fırınına yapacak hiçbir şey yoktur. Fırın bir süre daha yandı. Yavaş yavaş söndü ve sustu sonra. Kalabalık çaresizce ve biraz da merakla seyretti çıkan dumanları. Fırının soğuması bir gün sürer. Çanakçılar ellerinin yanmasına aldırış etmeden erkenden söktüler fırını, Ali’yi aradılar.

Küllerin arasında birkaç parça kemik. Çömlek ve testileri bir kenara yığdılar, Cuma Pazarı’nda satmak için.

“Haftalarca suyumuzdan, yemeğimizden Ali’nin kokusu çıkmadı” demişti annem yeni aldığı testiye doldururken.

Ali, kasabanın tarihinde bir koku olarak kaldı yıllarca. Gövdesinden çıkan dumanlar, insana sonsuz bir hiçlik duygusu veren bozkıra karıştı gitti zamanla.

Mustafa Usta’nın şaşkınlığı hiç geçmedi ama:

“İnsan eti ne de çabuk alev almış” diye konuşuyordu her konu açıldığında.

Yanmak nasıl bir şeydir?

Yavuz Hoca, “Hadi Adem, öbürünü alalım” deyip koridorda kayboldu. Sırada beş otopsi daha bekliyor. Dışarıda insanı sebepsizce mutlu eden bir İzmir güneşi. Teknisyen Adem, otopsisini bitirdiği son cesedin organlarını tekrar karnın içine yerleştirip cilt dikişlerini attı. Diğer cesedi çıkarmak için dolaba doğru hareketlendi. Sırada, Basmane’deki evinin

banyosunda ölü bulunan yaşlı bir adamın otopsişi var. Uzun boylu, zayıf ve oldukça esmer bir adam. Alkolikmiş ve yalnız yaşıyormuş. Komşular iki günden beri sesi çıkmayınca kilidi kırıp girmişler. Banyoda, kafası küvetin içinde hareketsiz yatarken bulmuşlar. Küvetin dibinde, su kesintileri için biriktirilmiş bir parça su. Alkollü iken kafasını küvete çarpmış ve bayılmış. Kafası suyun içine düştüğü için de Yavuz Hoca'nın tabiriyle "bir avuç suda boğulmuş" adamcağız.

Hemen başlayacaktık otopsiye. Yalnız bir sorun vardı. Dolabın azizliği ya da Adem'in dalgınlığı. Ceset donmuştu ve otopsi için çözülmesini bekleyecektik. Ama zaman yok. Yavuz Hoca gelmeden işi halletmek isteyen Adem, gitti sıcak su musluğunu açtı ve kaynar suyla cesedi yıkamaya başladı. Cesedin buzu çözüldü tabii ki. Adem'in sıcak su konusunda abarttığını az sonra odaya gelen Yavuz Hoca'nın öfkesinden anlamıştık:

"Adamı yakmışsın Adem. Ne yaptın sen?"

"Hay Allah" diyerek bir süre dolandı hoca. Sonra verdiği tepkinin tuhaf olduğunu düşünmüş olacak ki kendini savunur gibi:

"Sen, yanmak nasıl bir şeydir bilir misin oğlum" diye söylendi.

"Allah'tan öldükten sonra yandı adam" diyerek bize döndü sonra:

"Çocuklar, insanın yaşayacağı en tahammül edilmez acı, yanık acısıdır. Bunu hiç unutmayın ve ne olur yanmış hastalarınızın önce acısını dindirir."

Palemsest

Mecburi hizmet yıllarında kasaba cezaevinin de doktoruydum. Salı günleri gidiyordum ve mahkûmlar, hiç olmazsa haftada bir gün, kendileriyle uzun uzun, insan gibi konuşan genç bir hekimi özlemle bekliyorlardı. Hastalıklar bahane. Benim en çok merak ettiğim yer ise kadın suçluların koğuşu. Koğuşun eni boyu üç metre. İçeride on bir kadın hükümlü kalıyor. Sürekli baş ağrısı olan gençten bir kadın var. Kucağında emzikte bir bebek. Kaynanasıyla birlikte hüküm giymişler. Genç bir kocası var, ziyarete geliyor her hafta. Elinde torbayla kapıda dikilirken görüyorum bazen. Bir tuhafılık var ama... Karıkoca, görüş boyunca başları önde, sessizce sürenin dolmasını bekliyorlar sanki. Cezaevi müdürüyle öğleyin tabldot yemeği yerken öğrendim bütün hikâyeyi. Oğlanın babası, uzunca bir süredir tecavüz ediyormuş genç kadına. Ne kocanın ne de kaynananın haberi var bundan. Hamilelik ortaya çıkınca, genç kadın olan biteni anneye anlatır. Gelin ve kaynana, delikanlının olmadığı bir gece, yatağında öldürürler adamı, sonra da yakarlar evi. İş açığa çıkar. İtiraf ederler her şeyi. Genç kadın cezaevinde doğurur çocuğunu.

Delikanlı sessiz, mütevekkil birisi. Babasını öldüren karısının ve annesinin ihtiyaçlarını getiriyor her hafta. Her görüşmede, karısının kucağındaki çocuğa bakıyor çaresizce. Kardeşi mi yoksa kendi çocuğu mu bilemediği bir çocuk.

Bir köşede sigara içerken döktü içini:

"Olan olmuş. Yapacak bir şey yok. Ettiğini buldu babam. Ben karımdan vazgeçmem."

Evden kurtarabildiğini kurtarmış. Hayatı yeniden kurmaya çalıştığı belli. Yeniden kullanılmak üzere kazınan, fakat kazındıkça eskiden yazılanların parça parça ortaya çıktığı parşömenler gibi bir hayat. 'Palemsest' yani.

"Yangından sonra boya-badana yaptırdım. Lakin çıkmıyor yanık kokusu. Evin her tarafına

babamın kokusu sinmiş. Kaybolmadı bir türlü” diyordu.

Benzinli battaniye

“Ben öldükten sonra, gömmeden önce battaniyeye sarar mısın oğlum” demişti bir gün babam.

“Niye baba?”

“Soğuktur şimdi oğlum, toprağın altı sonuçta. Üşürüm. Sonra, börtü böcek...”

“Ne fark eder öldükten sonra” diyemedim tabii ki. “Olur baba. Bunları düşünme Allahaşkına” dedim yavaşça.

İçimde bir battaniye haberinin sızısı vardı. Babamın insanı şaşırtan bir saflıkla istediği battaniyeyi on dokuz aralık iki bin günü, Bayrampaşa Cezaevi’nin koğuşunda günlerdir ölüme yatan genç insanlara attılar. Bakın ne anlatıyor yıllar sonra, o katliama katılan askerlerden biri:

“Koğuşta yangın çıktıktan sonra yardım isteyenlere ‘Sizi kurtarmak için yaş battaniler atıyoruz, bunlara sarılın ve kendinizi koruyun’ diyerek battaniye attık. Fakat battanilere su değil, benzin ve tiner dökülmüştü. Battaniyeye sarılanlar daha çabuk yanıyordu.”

On iki yıldır bu ülkenin ciğerlerinde yanmış insan etinin kokusu tütüyor. Dozerle yıkılmış cezaevi duvarının önünde, “Hepimizi yaktılar” diye bağırان kız kardeşimin sesi, bir ‘palemsest’ gibi, yeni bir şeyler yazmak için açtığınız her sayfasında hayatınızın, karşınıza çıkacak. Ya görmezden gelir, sürdürürsünüz ölüm uykunuzu ya da yüzleşir, hesabını verirsiniz bu utancın.

Kurban

brahim sabah erkenden kalktı. Eşğine palan vurdu. Yanına oğlu İshak'ı da alarak Tanrı'nın kendisine bildirdiği yere doğru yola çıktı. Üçüncü günün sonunda gideceği yeri gördü. Adak için hazırladığı odunları oğlu İshak'ın sırtına yükledi. Ateşi ve bıçağı kendisi aldı. Biraz yürüdüler. İshak sırtında odunlar, etrafına bakındı ve "Baba" dedi.

"Evet oğlum" diye cevap verdi İbrahim.

"Ateş burada. Odun da sırtımda. Ama adaklık kuzu yok. Keseceğimiz kuzu nerede baba?" İbrahim sustu...

Hikmet

Babam ilk gazozhaneyi, arkadaşı Hafi'nin Orta Mahalle'deki kahvesinin yanına açmış. Hafi Abi bir gün kahvede kalp krizi geçirip babamın kucağında ölünce Aşağı Mahalle'deki çeşmenin yanına taşımış dükkânı. Babam sonradan bıraktı gazozculuğu. Ama arkadaşının ölümünden, ona bir ömür boyu taşıyacağı korku ve evhamlar kaldı.

Hafif karanlık, serin ve esans kokulu bir dükkândı gazozhane. Hemen girişte şişelerin yıkandığı küçük bir havuz, kenarda gizlice ağzımı dayadığım şerbetlik ve arkada küre biçiminde bakırdan bir kazan. Abim, başaşağı çevirip havuzun içindeki suya daldırırdı beni. Boğulacağımı zannedip bileklerini tutmaya çalışırdım.

İşçimiz Dursun Abi, çeşme başındaki kadınlarla kavga ederdi hep. Depoya su doldurmak için geceden çeşmenin ağzına bağladığı hortumu yine çıkartmış kadınlar. "Çeşmenin suyunu gazoz diye içiriyorsunuz bize" diyorlar. Çok da haksız değiller.

Hikmet'in ailesi gazozhanenin üstündeki tek göz odada yaşırdı ve benim en iyi arkadaşım. Babası Şerafettin Amca bir ayağı topal, yoksul bir çiftçi. Durgun, sessiz bir çocuktü Hikmet. Matematiği çok iyiydi ama. Kupon keserdi gazetelerden ve eksik kuponlarını en çok ben tamamlardım.

Okullar tatil olmuş. Çok sıcak bir gün. Hikmet ve bir arkadaşımız daha yüzmeye gideceğiz. Her zaman yüzdüğümüz yere değil de Kızılöz tarafına gideceğiz bu sefer.

Kızılıрмаğın dibinde dışarıdan hiç fark edilmeyen derin boşluklar vardır. Avanoslular 'cumbak' der ona ve çok tehlikelidir. Epeyce yüzdük ırmakta. Çıkmaya yakın, Hikmet 'cumbak'lardan birine düşmüş olmalı ki batıp çıkmaya başladı. Elini uzatıyor ve bileğimizi tutmaya çalışıyordu. Çekmeye çalışsak da çekemedik. Gözümüzün içine bakarak kayboldu gitti Hikmet.

Annesinin, saçları dağılmış, deli gibi, ırmak boyunca koşturmasını hiç unutmadım. Beş gün boyunca bulamadılar Hikmet'i. Annesi beş gün beş gece ırmağın etrafından ayrılmadı, ağıtlar yakarak dolandı durdu...

O günlerin birinde sabah erken saatlerde babamla çarşıya gidiyordum. Bizi görünce yanımıza geldi. Yüzü kararmıştı acıdan.

"Mevlüt, Mevlüt. Irmak vermiyor yavrumu. Bak, senin guzun yanında. İyi de benim guzum nerede?" Babamın hiç konuşmadan, öylece durduğunu hatırlıyorum.

Feth-i kabir

Bozkırda sonbahar, kışın kardeşidir. Pazar sabahı sobayla uğraşıyorum. Hem ev hem muayenehane olarak kullandığım bir ev burası. Alt kattaki dükkân, Hacı Taşan'ın saz çaldığı meyhane. Yıllar sonra film çekmeye gittiğimizde tanıyamadı ev sahibi. Hiçbir şey söylemeden ehliyetteki fotoğrafımı gösterdim ben de. Ağlayarak kucaklaştık.

Hastaneden çok geç gelmiş, evde biraz oyalandıktan sonra da koltukta uyuyakalmışım. Kalktığımda, dışarıdan köy minibüslerinin sesi geliyordu. Çoktan sabah olmuş. Balkona çıktım. Tam döneceğim, aşağıdan savcının şoförünün sesi:

“Doktor Bey, feth-i kabre gideceğiz, Savcı Bey hazırlansın diyor.”

“Feth-i kabir ne?”

Yolda anlatıyor savcı. Yirmi bir yaşında ve ailenin tek çocuğuymuş. Bir ay kadar önce hiç sebepsiz bir kavgaya karışmış, karnından bıçaklamışlar. Tamam. Hatırladım. Hastaneye getirmişlerdi gece yarısı. Yapabileceğim bir şey yoktu, Ankara'ya göndermiştim. Numune'de ameliyat etmişler. İyiydi. Sonradan enfeksiyon gelişmiş. Ölmüş çocuk. Getirip gömmüşler. Fakat mesele kapanmamış. Ölümün ameliyata mı bağlı yoksa bıçaklanmadan mı olduğu sorusu havada kalmış. Karşı taraf “Ameliyat yüzünden öldü” diyor. Savcılık da feth-i kabir istemiş. Mezarı açıp yeniden otopsi yapacağız yani.

Vardık mezarlığa. Sabah sisi çökmüş her yere. Etrafta köylüler, sessizce dikiliyorlar. Hoca mezarın başında bizi bekliyor. Açacağız mezarı, işimiz bitince de talkını verip yeniden gömeceğiz. Ailesi sorun çıkartır diye beş-altı jandarma mezarlık duvarının önüne sıralanmış, bekliyor. Çıkardık ölüyü mezardan ve kefeninden. Bir cenin gibi kıvrılmış, öylece duruyordu. Karnında taze ameliyat izi. İşimiz bitti. Duayla gömdük. Hoca, teknisyen, zabıt kâtabi ve iki kazıcıyla. Savcı uzakta, burnunu mendille kapatmış, gelmiyor nedense.

Arabaya doğru yürüyorum. Sislerin içinden, kısık, hüznü bir ses geliyor. Bir kadın sesi: “Doktor Beyim burada. Savcı Beyim burada. Benim kuzum nerede?” Ağıt mı şikâyet mi belli olmayan, çok içli bir ses. Ne kadar da benziyor Hikmet'in annesinin sesine...

Sırtına bez

İki Temmuz sabahı, 16 ve 19 yaşlarında iki kız kardeş, Asuman ve Yasemin, Sivas'ta yapılacak Pir Sultan Abdal Şenlikleri'ne gidecekleri için çok mutluydular. Şenlikte semah döneceklerdi. Düğüne gider gibi gittiler Sivas'a. Asuman olaylardan hemen önce annesini aradı. “Semah çok güzeldi anne, hepimizin ayakları yerden kesildi, uçtuk sanki” diyordu. Yeter Hanım “Kızım, terlemiştir, sırtına bez koysaydın” diye telaşlandı. Bir süre önce zatürree geçirmişti çünkü. Nerden bilsin, birkaç saat sonra, kızlarının ciğerine yanmış insan eti kokusunun dolacağını.

Asuman'dan hemen sonra ekipten biri daha aradı ve abisiyle konuştu: “Otel bastılar, annene söyleme, otelden ayrılıp Ankara'ya gideceğiz.” Dışarıda saatlerdir bekleyen kalabalık, çok geçmeden oteli ateşe verecekti zaten.

Anne haberi televizyondan duydu. “Televizyonda altyazı geçiyor, ölü ve yaralıların isimlerini söylüyordu. Ne yapacağımı bilemedim. Eve döndük. Öldüklerini biliyormuş herkes ama bana söylememişler. Umudumu kaybetmedim. Nasıl olsa bir fırsatını bulur, ararlar dedim.

Ama aramadılar. Yaseminim nerede, Asumanım nerede diye bağırdım günlerce. Duymadılar sesimi...”

Sessizlik kulesi

Batman Çayı’nda geçen hafta boğularak öldürülmüş halde cesedi bulunan on beş yaşındaki Hatice’nin, iki kuzeninin tecavüz etmesi sonucu hamile kaldığı ve dedesinin azmettirmesiyle, iki amcası tarafından öldürüldüğü anlaşıldı. Hatice’nin cesedi, 17 Aralık gününden bu yana devlet hastanesi morgunda duruyor. Plastik torbaların içinde, soğuk mazgallara iterek öylece bıraktılar. Kimse almadı ölüsünü.

Batman Cumhuriyet Savcılığı, Hatice’nin cesedinin birkaç gün daha morgda tutulacağını, bu süre içinde sahip çıkılmadığı takdirde kimsesizler mezarlığına defnedileceğini bildirdi. Eskiden ölülerini gömmeyip bir kulenin tepesine, açığa bırakan kavimler yaşadı bu topraklarda. Topluluğun rahipleri kuleye gizlenip yırtıcı kuşların ölüleri nerden yemeye başladığını izlerdi.

Akbabaların ölüleri yediği kulenin adı: ‘Sessizlik Kulesi.’

Türkiye’yi koca bir ‘Sessizlik Kulesi’ yaptık sonunda... Ölülerimizi zalimler yesin diye inşa ettiğimiz bir kule artık ülkemiz.

Saklanıp bir şeylerin arkasına, dilsiz rahipler gibi bakıyoruz ölülerimize.

Girişteki hikâyeyi bitireyim yine de... Hazreti İbrahim, oğlunun “Kuzu nerede?” sorusuna bir an sustuktan sonra cevap verir:

“Kuzuyu Tanrı verecek oğlum.”

Benim sorum daha kolay: “Bizim kalplerimize insanlığı kim verecek?”

Taşra hekimi

Ben

Geçici görevle sürgün olarak gönderildiğim kasabada birinci yılımı doldurmuştum ve burada daha ne kadar kalacağım belli değildi. Merkez Lokantası'nın hemen yanındaki boş traktör garajını kiralayıp muayenehane yaptım ben de. Uydurma bir sedye, ilaç dolabı ve formika bir masa. Bütün mobilyam bu. Ziyaretime gelerek çay içen belediye başkanı 'tayin' meselesini tamamen aklımdan çıkardığımı düşünüyor. Pek memnun. Zabıta amirinin oğlu Serkan'ı da gönderecek. "Yanında dursun işte, bir şeyler öğrenir" diyor.

Hafta sonu, öğle saatleri. Tapu müdürünün zorla ısmarladığı pilav üstü dönere bakıyorum sıkıntıyla. Baldızına rapor isteyecek galiba. Birkaç lokma almıştım ki açık olan kapıda birinin dikildiğini fark ettim. İriyarı, sağlam yapılı birisi. Tanımaya çalışır gibi süzüyordu beni. Hiç kıpırdamadan, saf bir pervasızlıkla konuştu sonra:

"Doktor Ercan sen misin?"

"Evet" dedim yemeğe ara vererek. İçeri girdi ve birkaç adım yürüyerek masanın önünde durdu.

"Ben verem olmuşum doktor..."

Bir süre karşılıklı bakiştık. Bu gibi durumlarda konuşmayı normalleştirmek yerine, kendi haline bırakmam gerektiğini öğrenmişim. Hiç önemsemediymiş gibi:

"Nerden anladın" dedim, geriye doğru hafifçe yaslanarak. Masaya bir adım daha yaklaştı:

"Kan tükürüyorum yav. Ağzımdan kan geliyor. Verem olmuşum ben." Biraz durdu, sonra devam etti:

"Ne yapcam?"

"Dur bakalım. Anlınız şimdi."

Serkan'a kapıyı kapatmasını işaret edip ayağa kalktım.

Dükkânı ikiye ayıran kadife perdeyi sıyırarak arkaya aldım adamı. Cüssesine bakarak hiç ihtimal vermiyordum doğrusu tüberküloza. Muayene ederken bir yandan da soruyorum.

Merkeze epey uzak bir köyde yaşıyormuş. Çobanmış. Yıllardır dağ tepe dolaşıyor yani.

Niye verem olsun?

"İştahın nasıl?" "İyidir. Her şeyi yerim ben!" "Geceleri terliyor musun?" "Yoo."

"Bu aralar zayıfladın mı?" "Cık..." Muayeneye biraz ara verdim. Karşısına geçtim. Öylece bakışıyoruz. Masum bir bilmişlikle konuşuyor:

"Muayeneye gerek yok ki doktor. Ben veremim. Kan tükürüyorum diyorum sana. Ağzımdan kan geliyor." Ah, evet. İlk önce yapmam gereken şeyi atladığımı fark ediyorum:

"Ağzını aç bakayım."

Dil basacağının da yardımıyla ağzını ve boğazını iyice tarıyorum. İsteddiğimden de fazla açtığı ağızda, yemek borusunun başladığı yerde kımıldayan bir şey var! Başlangıçta gırtlığın öne arkaya hareketi gibi düşündüğüm şeyin, oraya yerleşmiş bir 'sülük' olduğunu fark ediyorum birden. Bozkırda gezerken, ağzını dayayıp su içtiği herhangi bir yol üstü çeşmesinin borusundaki sülük, suyla birlikte akıp boğazına yerleşmiş. Vantuzlarıyla yapıştığı yerde de büyüyüp serpilmiş. Adamcağız boğazını temizlemeye çalıştıkça orayı

kanatıyor. Kan tükürüyorum dediği şey, sülüğün emdiği kan. Okuldayken, “Sülüğü sökerek almaya kalkışmayın, kopar. En iyisi tuzlu suyla gargara yaptırmak” diyen hocama kulak asmayacaktım. Boğazın en dip yerinde kımıl kımıl hareket eden sülüğü bir pensetle çıkarma heyecanına kapılmıştım. “Serkan sen ışığı tam şuraya tutacaksın. Sen de sakın öğürme. Nefes al ver ve iyice aç ağzını.” Dediklerimi ikisi de aynen yapıyorlar. Beş dakika sonra pensetin ucunda koparmadan çıkardığım oldukça uzun bir sülükle doğruluyorum. “Al bak. Buymuş işte. Verem falan değilsin.” Sülüğü bırakıyorum avcuna. Hep birlikte perdeyi çekip dışarı çıkıyoruz. Tuhaf bir şaşkınlıkla bakıyor bir süre. “Vay anasını! Buymuş ha!” Birden küfrederek yere fırlatıyor sülüğü ve ayağıyla eziyor. Bana dönüyor sonra ve mahcup bir sevecenlikle: “İyi doktordur demişlerdi senin için. Valla doğruymuş be.”

Annem

“...Sakar Ahmet’in torunu oynuyordu kapının önünde. Topa bir vurdu. Geldi gözüme çarptı. Ateş çıktı sanki gözümde. Ben ondan oldu diyorum. Sanki gözümün önüne karınca gelmiş gibi, silerim silerim geçmez. Ondan sonra da bulanık görmeye başladım.” Yüksek tansiyona bağlı ‘retina dekolmanı’ni tarif ediyordu annem ve suçluyu da bulmuştu: Sakar Ahmet’in torunu. Ankara’da ameliyat ettirdim. Kasabada işim bitince, akşamları Ankara’ya gidiyordum ziyaret için. Beş-altı hastanın yattığı bir koğuştaki gözleri kapalı, hareketsiz yatardı her gittiğimde. Sessizce yaklaşır, elini tutardım. Gözleri kapalı, mırıldanır: “Sen misin kuzum?” Uzunca bir süre kaldı hastanede. Sonra da lojmana getirdim. Yanımda olursa kontrollerini daha iyi yapacağımı düşünüyordum. Çok uzun zamandır kasabadaki tek doktor bendim. Her gelen doktor kısa bir süre sonra bir fırsatını bulup kaçıyordu. Bozkırın ortasında terk edilmiş gibiydim. Bin yıldır buradaydım sanki ve bin yıl daha kalacaktım. İlk senenin sonunda sıkı bir avcı ve şehir kulübünün de müdavimi olmuştum zaten. Belediye başkanının her konu açıldığında, şaka mı gerçek mi anlamadığım “Sen tayini unut doktor. Artık buralısın. Hele bir de sana eli yüzü düzgün bir kız bulup evlendirelim. Ondan sonra zaten istesen de gidemezsin” cümlesi giderek daha az korkutuyordu. Sağlık ocağına bağlı altmış beş köy vardı ve her gün yüzün üzerinde poliklinik yapıyordum. Gece boyunca bitmeyen acil hastalar, otopsiler, sağlık evlerinin takibi, yazışmalar... Dağılmaya başlamıştım artık. O sene kış çok sert geçiyordu. Gün boyu hasta bakmış, gece yarısına kadar da traktörün boşalan halatına elini kaptırmış bir çiftçinin kopmak üzere olan parmağını dikmişim. Lojmana geldiğimde ayakta duracak halim yoktu. Yorgunluktan inleyerek salondaki yatağıma uzandım. Annem köşede, sessizce uyuyordu. Soba çoktan sönmüş. Dışarıda inanılmaz bir fırtına. Kötü rüyalarla sızmış kalmışım. Gece yarısı titremelerle uyandım. Ateşler içindeyim. İçimde sebepsiz bir korku ve gittikçe artan bir çarpıntı. Yatağın içinde doğrularak bir süre bekledim. Annem uyanmış ve yanıma gelmişti.

“Anne, çok kötüyüm, ölüyorum galiba” dedim.

“Tövbe de kuzum. Ne ölmesi... Nazar değdi sana. Ondan oldun böyle.”

Annem gitti, yan odadan büyücek bir battaniye getirdi ve onu yere serdi. Masanın üzerinde duran boş reçete kâğıtlarından birini aldı eline. Diğer eline de perdede saplı duran dikiş iğnelerinden birini. Merak ve biraz da çaresizlikle izliyordum yaptıklarını.

“Hadi, yat battaniyenin üzerine” dedi.

“Ne yapacaksın?” dedim. Cevap vermedi.

Yataktan inerek yere, battaniyenin üzerine sırtüstü yattım. Annem, elindeki boş reçete kâğıdını iğneyle delerek bir yandan mırıl mırıl dualar okuyor, bir yandan da Kızılderililer gibi etrafımda dönüyordu. Beş-altı tur attıktan sonra, sobanın yanından aldığı kibritle delik deşik olmuş reçete kâğıdını yaktı. Küllerini yine dualar okuyarak üzerime serpti. Başımdan ayakucuma kadar sıvazlayarak işini bitirdi.

“Hadi kalk kuzum, bir şeyin kalmadı” dedi. Kalktım, yatağa uzandım. Çok iyi hissediyordum kendimi. Titremelerim geçmiş, ateşim de dinmişti. Aptes almak için banyoya doğru giden annemin arkasından dayanamadım, konuştum:

“Babam haklıymış. ‘Oğlum, annen diplomasız doktordur’ derdi de inanmazdım. İyi doktormuşsun valla. Yalnız, yarın hemşire hanımların yanında falan söyleme yaptıklarını.”

Dualarının içine karıştı gitti cümlelerim. Gün ağarmak üzereydi. Fırtına kesilmiş, salonun penceresinden görünen beyazlık, kusursuz bir giysi gibi örtmüştü bozkırı. Az sonra, derin bir uykunun kollarına bırakacaktım kendimi...

Mühür

Kış. İlkokul üçe gidiyorum. Amcalarla, kuzenlerle oturduğumuz büyük evden ırmağın öbür yanındaki yeni evimize taşınmışız. ‘Ötegeçe’liyiz artık. Kapı pencere yok ama çok mutluyuz. Annem odaların kapısına kendi dokuduğu kilimlerden asmış. Benden iki yaş büyük abimle, ‘Eskişehir Süs’ markalı sobamızın altına inen sıcak küle patates gömmeyi keşfetmişiz. Onu bekliyoruz. Kucağımda Avanos Halk Kütüphanesi’nden aldığım Kemal Tahir’in ‘Yediçınar Yaylası’. Geçen hafta Kurban Bayramı’nda eve gelen öğretmen komşumuz babama soruyor: “Mevlüt, kim okuyor bunu?” “Bizim küçük oğlan hocam.” “Bu kitap biraz ağır gelir ona. Okumasın bence.” Babam bir şey demiyor. Bu bitsin, Jules Verne’in ‘Esrarlı Ada’sına başlayacağım zaten.

Annem, sobanın üstüne yıkadığı şeker çuvallarını asmıştı; kurumuş, onları topluyor. Az sonra önüme üç-beş tencere bırakıyor. Daha önceden eve gelen hediyeler bunlar. Üzeri yazılı olmayan birisine, ‘Köselerin Fadime’ yazıyorum. Gazeteye sarıyor iyice. Öbür elinde de bir torba yıkanmış şeker çuvalı, çıkıp gidiyor evden. Kucağımda kitap, uyumuş kalmışım. Annem çoktan dönmüş, başımda dikiliyor: “Hadi kalk, bi dene şunları.” “Onlar ne anne?” “Fanila, külot oğlum. Sabiha Halana diktirdim, hadi bi giy.” Sabiha Halam kız meslek mezunu. Eli çok yatkındır. Annem, babamın gazozhanede şerbet yaparken kullandığı şeker çuvallarından iç çamaşırı diktirmiş. Neşeyle giyiniyorum. İyi güzel ama biraz sert ve hafif kaşıntı yapıyor sanki. Sorun değil. Yalnız, külodun hemen arka tarafında Kayseri Şeker Fabrikası’nın mührü var. Olduğu gibi duruyor. Yıkamakla çıkmamış demek ki. Bir şey demiyorum anneme. Öyle mutlu ki! Mühür orada duruyor ama. Beden eğitimi derslerinde eşofman giymek için sınıfta soyunurken ne yapacağım? Annemin çuvaldan yaptırdığı, arkası şeker fabrikası mühürlü külotlar yüzünden beden eğitimi derslerinde birkaç yıl tuvalette giyinip soyunuyorum.

Adliye mührü

Mecburi hizmet yılları, adliye mührüyle tanışılan yıllardır. Dokuz-on yaşlarında bir çocuk. Karşımda sessizce oturuyor. Doğuştan zekâ özürlü. Yanında bir jandarma. Biraz ötede babası. Başı önünde, dalgın. Jandarmanın uzattığı tutanağı okuyorum: ‘Fiili Livata’. Amcasının işi. Tutanak ayrı bir felaket. İfadesini alırken içini dışına çıkarmışlar sanki. Tuhaf sorular, gereksiz ayrıntılar. Sormuş ve seyre durmuşlar. Hiç, birileriyle aynı dünyada yaşamaktan utanç duyduğunuz anlar oldu mu? Öyle bir olay işte. Çocuğa bakıyorum. Başına gelenlerin pek farkında değil gibi. Onun derdi bileğinin iç kısmındaki mor adliye mührü. Mühre bakıyor arada sırada. Bir ara eliyle uğraştığını fark ediyorum. Elini yavaşça ağzına götürüp tükürüğüyle ıslatıyor ve silmeye çalışıyor. Jandarma dürtüyor çocuğun omzunu: “Silme onu.” Çocuk bırakıyor çaresiz. Hemşire hanımı çağırıyorum: “Alkollü gazlı bir bez getirin. Bileğindeki şu mührü silin.” Jandarma telaşlanıyor, itiraz edecek. “Ben konuşurum komutanla. Merak etme sen.” Az sonra çocuğun yüzünde küçücük bir gülümseme. Ne yaptım ki? Ama ahir ömrümdeki en güzel hediyelerden biri

galiba onun gülüşü.

Hastane mührü

Darbenin üzerinden bir sene falan geçmiş. İzmir’de okuldayım. Pek ortalıklarda gözüküyorum. Bir olay mı olmuş, yoksa bir yerde adım mı geçmiş, hatırlamıyorum, babam aradı Avanos’tan. “Gel, ifadeni ver” diyor. Gittim. Darbeden önce duvarına ‘Kahrolsun faşizm’ yazılan karakol gitmiş de yerine devasa bir şey gelmiş sanki. Öyle heybetli... Neyse. Komiser, kimliğime bakıyor. Tanır beni. Liseden yeni mezun, bıyıksız, masum bir çocuk kimlikteki. “Nasıl, değiştirdin mi kafayı?” diyor. Sesinde muktedirlerin alaycı tınısı. Haklı tabii, canımıza okumuşlar sonuçta. “He, bıyık bıraktım” diyorum. Nasıl söylemişsem artık. Bir an duralıyor. Ciddi miyim, dalga mı geçiyorum? “Ben bıyığı sormuyorum oğlum. Kafanın içini soruyorum. Kafanın içi değişti mi?” “Yok” diyorum. “Aynen duruyor. Eskiden nasılsa öyle.” Bozuluyor ama sesini çıkarmıyor. Akşama kulüpte anlatmış. Babamın canı sıkkın, evin önündeki asmanın altında, daha sonra da sık sık duyacağım ‘mühür hikâyesi’ni anlatıyor: “İlhan Abini bilirsin. Yüksekokulda öğrenciyken bir gün arkadaşlarıyla meyhaneye gitmişler. Şarkı, türkü derken içlerinden biri tutmuş Nâzım Hikmet’ten şiir okumuş. Meyhanedekilerden biri de ihbar etmiş ‘komünizm propagandası’ yapıyorlar diye. Polis hepsini de toplayıp götürmüş. Hüviyet tespiti, ifade derken şans işte, komiser Avanoslu çıkmış. İşlem yapmamış sağ olsun. Bırakmış hepsini de. Bir de akıl vermiş: ‘Oğlum bu memlekette keçi etine koyun eti damgası basar, satarlar. Sen sonra uğraş dur ben keçiyim diye. Mühür, koyun mührü. Artık koyunsun. Şimdi size bir basarsak ‘komünist’ mührünü, ömrünüzün sonuna kadar çıkaramazsınız. Hadi gidin buradan’.” İstanbul’da hastane yapıyorum. Babam, hep kaygıyla izliyor beni. Devlet memurluğundan istifa ettiğime, parasız pulsuz niye bu işlere girdiğime söylenip duruyor. Hastaneyi bitirdim. Avanos’tan gelmiş, gezdiriyorum. Ameliyathaneyi, hasta odalarını, morgu, her yeri. Benimle gurur duyduğu o kadar belli ki. Odamda oturuyor, kahve içiyoruz. “Hastaneye bir tane de mühür yaptır oğlum. Mühürsüz olmaz(!)” diyor. Babamı kendi hastanemde kaybettim sonra. Zamanında övünerek gezdirdiğim morguna koydum o gece. Yalansız dolansız bir ömrü tamamlayıp bozkıra, annesinin ayakucuna yatmak için yola çıktığı topraklara giderken ölü defin raporunun altında da hastanenin mührü vardı.

Mühürlü tabut

12 Eylül’ün Türkiye’si ise oğullarının tabutunu arayan babaların ülkesi olarak hatırlanacaktır. 1983’te cuntanın idam ettiği Ramazan Yukarıgöz’ün mühürlenmiş tabutunu gece yarısı evine getirir polisler. Bakın annesi nasıl anlatıyor o geceyi: “Tak tak kapı vuruldu. Baktım, polis. ‘Hayrola, ne oldu?’ dedim. ‘Ramazan’ın evi burası mı’ dediler. ‘Bir şey mi oldu Ramazan’a?’ dedim. Babasını kaldırdım. ‘Cenazesini alacak mısınız almayacak mısınız’ diye sordular. Babası ‘Tabii ki alacağız, dirisi onlarınsa ölüsü bizim’ dedi. ‘Yavrumu görmek istiyorum’ dedim. ‘Göremezsin, tabut mühürlü’ dediler. ‘Sizin mührünüz bana vız gelir’ dedim. Çektim, kopardım mührü. Açtım tabutu. Baktım, saçları böyle yeni taranmış sanki. Öptüm yüzünü.”

Mühür fekki

Lisede edebiyat öğretmenimiz Zafer Bey, kompozisyon derslerinde özlü sözler yazdırırdı. Okul birincisiydim ama en arka sıradaki haytalarla otururdum. Boş derslerde arkadaki dereye inip Ferdi Tayfur dinleyerek gizlice votka içmek için. Derdim, bir türlü açılmadığım o yeşil gözlü kız. Zafer Hoca, en arka sıraya, yanıma gelir, cebinden çıkardığı esans şişesinden avcuna damlatıp bir an koklar ve devam ederdi: “Karasevda demek, siyah bir mühür demektir. Sevdaya düşenlerin kalbinde mutlaka o mühür vardır.”

Onlarca otopsi yaptım. Bir o kadarına da katıldım. Neşter kalbe her uzandığında gözüm o mührü arardı. Zafer Hoca’nın dediği doğru muydu acaba? Siyah bir mühür mü vardı kalbimizde?

Çalıştığım tıp merkezinin bir odasını saçma sapan bir nedenle mühürlemişlerdi. Her gelen mühürlü zarftan deli gibi korkan sağlık memuruna dedim ki: “Bu mührü kırsak ne olur?” “Aman Hocam, ‘mühür fekki’ o dediğiniz. Olacak iş değil.” “Ne olur yani?” “Bilmem.” “Hadi kıralım o zaman...”

Kalplerimizdeki mührü fekketmenin zamanı çoktan geçmedi mi sizce?

Yalan

Yazın ilk günleri. Polikliniği bitirdim, yorgun argın muayenehaneye gidiyorum. Serkan, etrafı temizlemiş, kapının önünde dikiliyor. Benden başkasına iğne yaptırmayan yazışları müdürünün iğnesini yapıp gönderiyorum. Arkasından Ziraat Bankası müdürü uğruyor, çiğköfte getirmiş. Tek koluyla ve iştahla tarif ediyor nasıl yeneceğini. Hep neşeli bir adam. Birden, bir traktör muayenehanenin önüne gelip duruyor.

“Doktor Bey, yetiş!” Traktörün arkasında sekiz-on kişi, altlarında çırpınan bir adam. Onlar bastırdıkça alttaki adamın çırpınması artıyor. Hemen kalkıp römorkun üzerine çıkıyorum. Bir şey yapmam lazım.

“Durun, bırakın” diyorum. Herkes duruyor bir anda. Yatan adamlarla bakışıyoruz. Otuzlu yaşlarda, kumral, zayıf birisi. Aldırmaz bir tavırla ve epeydir tanıyormuş gibi:

“Kalk, içeri gel” diyorum. Üzerine abanmış olanlar bırakıyorlar adamı. Fakat tetikteler. Adam bir an duraladıktan sonra üstünü başını düzelterek gelip oturuyor karşıma.

“Ne oldu, hayırdır?”

“Yav” diyor, alaycı bir gülümsemeyle. “Bir türlü anlatamadım. Boğazımda çekirdek var diyorum, inanmıyorlar.”

“Nasıl yani?”

“Bildiğin kayısı çekirdeği. Bundan bir ay önce bahçede yerken takıldı. Hâlâ çıkmıyor.”

“Bi baksam.”

“Gel bak. Zaten göreceksin.” Bakıyorum. Hiçbir şey yok. Psikoz bu.

Ağzı açık konuşmaya çalışıyor bir yandan:

“Nasıl, gördün di mi? Orada, duruyor işte.”

“Tamam, gördüm. Boğazında duruyor” diyorum.

“Hah” diyor coşkuyla. Etrafa bakınıyor. “Nasıl, gördünüz mü, haklıymışım” der gibi.

“Çıkaralım o zaman” diyorum.

“E, tamam, çıkar.”

Arkaya elimi yıkamaya gidiyorum. Yanıma gelen Serkan’a: “Bana bir kayısı bul getir, çabuk.”

Serkan az sonra bir kayısıyla yanımda. Çekirdeğini çıkarıp avcuma saklıyorum.

Beş dakika sonra, kimseyi bir türlü inandıramadığı(!), boğazından çıkardığım kayısı çekirdeğini eline almış, zafer kazanmış bir komutan gibi etrafına gösteriyor. Serkan’a, herkese çay getirmesini söylüyorum.

Tava

Sıcak bir öğleden sonra. Muayenehaneden dışarı bakıyorum. Sabah erkenden kasabaya gelen köylüler, ürünlerini satmış, Sümerbank’tan da alacaklarını almışlar. Öğleyi geçirmeden, kaçır gibi köylerine geri dönmeye çalışıyorlar. Traktörlerin arkasına yerleştirilmiş çuval, koli, yağ tenekeleri üzerinde oturan genç kadınlar, çocuklar, altlarında battaniye bir köşede çömelmiş yaşlılar. Sanki mecburen ve geçici olarak geldikleri yasak bir mekândan hızla ayrılma telaşındalar...

İçinde her daim hazır bulunan steteskop ve tansiyon aletimin yanına, birkaç morfin ve enjektör koyduğum çantamı alıp dışarı çıktım.

Elli yaşlarında, adliyeden yeni emekli Salih Abi'nin evine gideceğim. Teşhisi Ankara'da, Numune'de koymuşlar. Akciğer kanseri. İleri derecede metastaz. Hiç ümit yok. Evinin önünde, taze sebzelerin efildediği küçücük bir bahçe. Özen gösterildiği belli. Köşede beş-altı arı kovanı. Kapının önünde bir sürü ayakkabı. İçerisi kalabalık. Salih, yatakta yarı oturur bir şekilde uzanmış, tavana bakıyor. Kadınlar kendi aralarında bir şeyler konuşuyor. Birkaç çocuk koşturuyor ortada. Beni görünce hareketleniyorlar. "Çıkarma Allahaşkına" ısrarlarıyla ayakkabıyı çıkartıp içeri giriyorum. Salih'in gözleri ışıltıyor. Kalkmak ister gibi bir şeyler yapıyor. Yanına gidip yavaşça çöküyorum başucuna. Biraz bakışıyoruz:

"Nasılsın bugün? Çok iyi görünüyorsun."

"İki gündür çok iyiydim. Hatta dün ilk defa iki kâse tavuklu şehriye içtim. Hanım yapmış söylemesi ayıp. Ama ben senin taktığın o serumdan diyorum. O iyi geldi bence." Biraz duruyor sonra. "Bugün hiç uyumadım ama ağrıdan. Sabaha kadar mahvoldum."

"Onu hallederiz, o kolay. İğne yapçam zaten şimdi."

"Fakat dün anladım Doktor Bey. Kalkacağıma inandım dün. Şu bulantı olmasa. Bir de ara ara şu ağrı. Aslında hiçbir şeyim yok."

"Öyle tabii. Söylüyorum sana, inanmıyorsun."

İğneyi yapıyorum.

Getirdikleri kahveyi içiyorum. Ağrısı geçtiği için biraz daha iyi artık.

Onu çok şaşırtacak bir cümle kurmalıyım şimdi:

"Ne zaman yiyeceğiz tavayı?"

"Değil mi yav. Valla nasıl mahcubum, biliyor musun?"

"Hayır, niyetin yoksa söyle, ben yaptırıyorum Mithat'a."

Telaşla ve kızarak konuşuyor:

"Bırak Allahaşkına Doktor Bey. Ben sana yedirir miyim Mithat'ın tavasını." Tamam, çıkardım rotasından. Heyecanla devam ediyor: "Allah nasip ederse biraz ayağa kalkayım. Sen tavayı gör o zaman. Şimdi yengen yapar da benim elim değmese olmaz. Domatesini, biberini, sarmısağını doğru koymuyorlar. Bir de ben eti terbiyeliyorum biliyor musun! Kuzu. Hafif de yağlı olacak."

Kahve içmeyi uzatıyorum mahsus. Uzun uzun tava tarifi yapıyor...

Mermi çekirdeği

Sağlık merkezinin önüne çıktım, Ankara'ya gidecek otobüsü bekliyorum. Arkamda Toprak Mahsulleri Ofisi'nin siloları. Önünde kamyonlar, traktörler sıralanmış. Hepsi de buğday yüklü. Yazın son günleri artık. Hasat zamanı. Kamyon şoförleri sırtlarını tekerlerin gölgesine yaslamış, sessizce bekliyorlar.

Kimseye haber vermeden Ankara'ya gideceğim. Akşam Mülkiyeliler'de yemek var. Behçet'i görürüm belki. Oktay'a uğrarım sonra. Şiir. Rakı.

Biri bana doğru koşuyor. Odacı Kasım bu. Bir gözü iyi görmez ve doğuştan mikrosefali. Çok severim. Telaşla yanıma geliyor. Her zamanki ürkek haliyle:

"Cenaze varmış hocam. Savcı Bey soruyor Doktor Bey yerinde mi diye."

Yattı bizim Ankara hayali.
Kös kös dönüyorum sağlık merkezine.
On iki yaşında bir çocuk. Postanede çalışan bir tanıdığın oğlu. Babasının ruhsatlı silahı ile oynarken karnından vurmuş kendini. Çocuklukla ergenlik arası bir yerde. Bıyıkları yeni çıkmış. Sessizce yatıyor. Kurşunun giriş yeri belli, çıkış yeri yok. Çekirdek içerde, onu bulmam lazım. Savcı silahla eşleştireceği için önemli. Kan ter içinde çekirdeği arıyorum. Yok. Tüm organları çıkarıyorum. Bulamıyorum. Bir tek bağırsakları kalıyor. Bir kova istiyorum. Bütün içeriği sıyrıyorum. Kovadan ‘çınnn’ diye bir ses. Nihayet.
Özenle yerleştirip dikiyorum, silip temizliyorum. Babası gelmiş, yanında bir polis. Kapının önünde.
“Kurşunu hemen buldum. Zaten iç kanama, anında ölmüş. Hiç acı çekmemiş” diyorum. Omzuma sarılıyor. Birer sigara içiyoruz.

Bergama

Bir yaz günü Bergama’dayım. Psikoterapi kongresiydi galiba. Sabah, kaldığım otelde bir gazetede gördüm resmini. Bir de duyuru var yanında: “Bugün arkadaşımızı mezarı başında anıyoruz.” Selim Martin. Selim. 80 öncesi. Tıp fakültesindeyim. Siyasaldan gelmişim. Yurtlarda kalıyorum. Geçmiş zaman, bir şey olmuş. Kaldığı odaya gittim, konuşacağım. Odaya girdiğimde saz çalıyordu. Sazı bir kenara koydu. Çay içip konuşuyoruz. Ben elbisesine bakıyorum. Tertemiz, tiril tiril bir elbise. Bunca toz dumanın ortasında, vakit bulup nerede ütüledi acaba diye düşünüyorum.
Ankara’dan geldiğimi biliyor. Siyasalın çatısındaki ‘Tek Yol Devrim’ yazısının nasıl yazılmış olabileceğini konuşuyoruz. Yazanı, tek kolundan tutup aşağı sarkıtmaları lazım. Öyle bir yazı. Selim’i 12 Eylül’den sonra Bayraklı’da kaldığı evde sorgusuz sualsiz öldürdüler. Çok üzüldüm. Yıllar sonra bir sahil kasabasında mezarına gidecekmişim demek ki. Bizimse ömrümüz varmış. Ne yapalım, yaşarız. Gittim Bergama mezarlığına. Öğleden önceki oturuma yetiştim ama.
“Abi, gözlerin kıpkırmızı, bi şey mi oldu?”
“O, alerjik konjonktivit. Güneş ışığı gözlerimde alerji yapıyor. Ondan.”

Yorgan

“Yani, tam olarak ne zaman doğdum ana?”

“Bilmem ki guzum... Eben, Kuşadası’ndaki bağdan bi çubuk üzüm getirdi. Kurumuş. Demek ki eylülün sonu. Istarda halı vardı, bikaç günlük de işi kalmıştı. Akşamüzeri sancım tuttu. ‘Sen yat, ben bi Anacın Pembe’yi çağırayım’ diyerek çıktı gitti eben. Karaoğlan kapının önünde oynuyor. Pembe Ebe geldi sonra. Hemencecik doğurdum. Eben alkış yaptı oğlan diye. Rençberiz tabii ki tarlada çalışacak adam lazım. Abin koşmuş gitmiş, babana müjde verecek. Ortamahalle’de, Hafi’nin kahvede prafa oynuyor...”

- Baba, annem doğurdu.

- Öyle mi, ne doğurdu?

- Oğlan.

- Başka ne bilir ki zaten.

E, üç oğlandan sonra kız bekliyor adamcağız, ne yapsın! Abin, ‘Bi 25 kuruş bile vermedi’ diye dertlenmiş epeyce.”

“Sonra ana?”

“Sonrası.. Pek zayıftın. El kadar bi şey. Tandırın kapağındaki yorgana sardım seni. Kış çıkana kadar da ‘tatlık’ta yatırdım. Yorganda büyüdüñ yani...”

Kısa yorgan

Evleri ayırırken yanlarında getirdikleri ‘bi kocamış at, bi yaşlı avrat, bi eski kilim, iki de yorganmış’. Annem böyle söylüyor. Yeni evimizde, annemi ıstarın başında gece gündüz kirkir sallarken, ebemi de yorgan kaplarken hatırlarım. Bozkırın ortasında nasıl bir çaba, nasıl bir inanç. Sabahları anamın kirkir sesiyle uyanır, yorganın içinden çıkmadan o günkü derslere çalışırdım. Aklımdan hiç çıkmayan o ezberler: “...iklimi kara iklimidir. Yazları sıcak ve kurak, kışları sert ve soğuktur. Çöl iklimi olarak da adlandırılır. Bitki örtüsü, çalı ve kısa ağaçlar şeklindedir...”

“Yazdın mı guzum?”

“Neyi ana?”

“Akşam dediğimi.”

“Yazdım ana.”

Çizgisiz sarı yapraklı matematik defterine yazmışım. “Bu yıl buğdayımız çok olsun. Bu yıl buğdayımız çok olsun...” Yüz kere. Arkamda anamın duaları, içimde tuhaf bir heyecan. Taş köprüden aşağıya eğilmiş, yırtıp yırtıp atıyorum elimdeki kâğıtları, ırmağa doğru.

Mayısın altısı. Bugün Hidrellez. Anam erkenden kalkmış, ırmak kenarına gitmiş.

Kızılırmak’ın kıyısındaki kumlara şekiller çizecek. Küçük çakıldaşlarından evler, kamıştan figürler yapacak, derme çatma. Yeğenlere çocuk, torunlara ev, bana da üniversite

dileyecek. O gün pazar galiba, okula gitmemişim. Kaç gündür elimden düşürmediğim kitaba dalmışım: ‘Darağacında Üç Fidan’. Hüseyin İnan, memleketi Sarız’a gelmiş, kaçak. Alıcı kuşlar peşinde. Anası sarılmış yavrusuna, bilmiyor başında neler var. Oğlu yorgun, uyuyacak. Yorgan kısa geliyor. Anası kaygılanıyor Hüseyin üşür diye. “Bi dahaki gelişine”

diyor, “yorganı uzatayım”. “Boşuna zahmet etme” diyor Hüseyin, “belki gelemem”. Niye böyle konuştuğunu anlamıyor anası. Tam burada hep ağlıyorum, yorganın içine saklanarak. Nevşehir Lisesi’nden ülkücü olarak ayrılırken Siyasal’a sosyalist olarak girmiştım. Sebebi basit: Hüseyin’in annesinin kısa gelen yorganı.

Yorgancı Hamdi

Pek yapmadığım bir işgüzarlıkla, abisinin her zamanki ilacını yazdırmak isteyen sağlık memuru Kemal’i azarladım: “Kendisi nerede? Görmeden olmaz.” Kemal sıkılarak konuştu: “Biraz rahatsız efendim, bir haftadır evden çıkmıyor. Dükkâna da gitmiyor.” Uzatmadım, yazdım akinetonu. Deftere de kaydettim: “Paranoid şizofren. Reçete verildi. Poliklinik No: 654.” Hastayı tanıyorum, Hamdi. Yorgancı Hamdi. Cadde üzerindeki küçük dükkânında, kafası önünde, yorganlarla uğraşırken görürdüm hep. Renkli, nakışlı yorganların arasında kaybolmuş, kendi halinde bir adam. Kemal odadan çıkarken, biraz da kendimi affettirmek ister gibi: “Abine söyle, biraz toparlanınca muayenehaneye uğrasın, bi konuşayım” dedim. Karlı bir gün. Kasabanın tek caddesinde, bata çıka yürüyorum. Serkan, gaz sobasını yakmış, beni bekliyor. İçerde bir hasta var galiba. Girer girmez hemen tanıtıyor Serkan, yükü üzerinden atmak istediği belli: “Hamdi Abi geldi, hocam. Kemal Abi’nin kardeşi.” Yorgancı Hamdi, gelmeye karar vermiş demek ki.

“Hoş geldin” diyorum. “Hoş bulduk” diyor, fısıldar gibi.

Birkaç telefon. PTT müdürü uğruyor, çay içip gidiyor. İki hasta, civar köylerden. Hamdi oturuyor hâlâ. Sonra açılıyor yavaş yavaş. Dinliyorum.

“Aslında, teşekkür etmek için uğramıştım. Size zahmet veriyorum bazen... Sağ olun.. İlaç konusunda.”

Sonraki günler, daha sık uğruyor. Bazen Serkan yoksa çay yapıyor. Benimle konuşmaktan hoşlandığı belli. En çok da tek oğlunu alıp evden ayrılan eşine üzülüyor. Onlardan söz ediyor sık sık. Bir gün elinde büyük bir paketle geliyor, bırakıp gidiyor. Kendisinin oyulgadığı çok güzel bir yorgan. Bazen de kayboluyor ortadan. Özellikle ‘bozulduğu’ zamanlar.

Bir ara epeyce kapalı kaldı dükkânı. Son gördüğümde iyi değildi. Halüsinasyonları, hezeyanları artmıştı.

O günlerde, bir süreliğine İzmir’e gitmişim. Beni aramış durmuş epeyce. Serkan’a sormuş. “Pek iyi değildi hocam” diyor Serkan. Ertesi gün öğleyin dalgın dalgın otururken yeni gelen savcı haber göndermiş. Ası var. Merkeze epey uzakta bir köye gideceğiz. Hamdi asmış kendini, köylerindeki bir bağ evinin serenine. Gittim, otopsisini yaptım. Gece, lojmanda uyuyamadım bir türlü, Hamdi’nin yorganı diken oldu. Katladım, koydum dolaba.

Hafif yorgan

İstanbul. Sıkıntılı yıllar. Artık yalnızım. Emlak Bankası’ndan 5 yıl eşit taksitle aldığım 67 metrekairelik evi teslim aldığımda, beni zorla borçlandıran doktor arkadaşım, yabani bir atın

boynuna kement geçirmiş kovboy gururuyla konuşmuştu: “Hah işte şimdi yola geldin. Seni ancak taksit uslandırır.”

Annemi aradım, söyledim ev aldığımı. Ertesi gün oruç tuttu. Adağı varmış. Avanos’tan, otobüsün bagajında gönderdiği yorgan, çok uzun süre evin tek eşyası oldu. Annemin çeyizlik yün yorganının yarısını altıma alıyor, yarısını da üstüme örtüyordum. Başımdaki yastık, sandalye minder. Birkaç yıl sonra parkinson tedavisi için İstanbul’a yanıma gelecekleri zaman panik içinde iki çekyat, bir de televizyon almıştım ama...

Babamın hastalığı ilerlemiş. Bir deri bir kemik. Parkinsonun dördüncü evresi. Yatağa bağımlı artık.

“Yorgan pek ağır geliyor oğlum, başka bir şey ört.”

“Tabii ki baba.” Anamın yün yorganını alıyorum sırtından, yerine elyaf bir yorgan örtüyorum. Çok mutlu oluyor.

Ölmeden önceki son gün çok sık öksürüyordu. Yanına vardım, bir bardak su içirdim. “Sırtım üşüyor” dedi. “Yorganı iyice bastır oğlum.”

“Kalk istersen baba, bir şeyler ye.” “Yok oğlum, sen yorganı bastır. Ben uyuyayım. Bahara uyanırım.”

“Ne baharı baba?”

“Bahar mı dedim oğlum. Sabaha uyanırım diyecektim.”

Babam bir daha uyanmadı...

İdamdan kalan

84 Ekim, İzmir... Cuntanın astığı son iki delikanlıdan biri İlyas. İlyas Has... Cezaevinde birlikte kaldığı arkadaşı anlatıyor:

“...Avluda yürüyorduk.

‘Sıra sende’ dedim.

‘Ne sırası?’

‘Bu gece asacaklar seni.’

‘Ha.. Doğru söylüyorsun. Tahmin etmiştim. Ben hazırım’ dedi.

Saçlarına dokundum, vedalaştık...”

İlyas, gitmiş yatmış o gece yatağına. Sarınmış yorganına. Asılacak olan o değilmiş gibi, rahat ve sakin. Gece yarısı gelmiş götürmüşler. Tam çıkacakken ayağını kapıya dayayıp “Bunların hesabı sorulacak” demiş. İlyas’ın ölmeden önce yazdığı son mektupta, şahsi eşyalarıyla ilgili bir de not var. Saatini, pantolonunu, gömleklerini ve yorganını ailesine bırakmış.

İçerden oğlumun sesi geliyor. Birkaç gündür ateşliydi. Bugün daha iyi. Oğlan çocuğu işte, yorganını sürekli tekmeliyor. Gidip üstünü örteceğim. Sonra kendi yorganımın içine girip yaşadıklarımı düşüneceğim sessizce...

Kestaneden duduk olur mu?

Avanos

Tüm dünyaya sevinç ve merakla baktığım günler. Yılmaz Güney film çekiyormuş, beyaz bir arabayla benzinliğe gelmiş. Top sahasından koşarak onu görmeye gidiyoruz. “Yılmaz Abi, Yılmaz Abi” diye bağıryorum. Camın arkasından elini sallıyor ve gidiyor istasyondan. Taş köprünün biraz yukarısına, tahtadan bir köprü daha yapıldı. “İkinci boğaz köprüsü kasabamızdadır” diyor belediye başkanımız. Volkan Abi açık hava sinemasını işletiyor ve ben her akşam gazoz kasalarıyla içeri girip bir daha dışarı çıkmıyorum. Babam işleri büyütmüş, artık ‘Peri Meşrubat Sanayii’yiz. Kara Mustafa, düğündeki takı töreninde babamı anons ederken “Kasabamızın fabrikatörlerinden” diyor, ağzı kulaklarında babamın, inanıyor galiba. Zayıf, kısa boylu, soluk benizli ve hastayım. Sol kulağım akıyor sürekli. Ama olsun, bu sene de okul birincisiyim işte. Müdürümüz Rıza Bey, Nacar kol saati hediye ediyor. “Hislon daha iyidir” diyor en yakın arkadaşım. Ali Doğan Abi Ankara’dan gelmiş, bizde kalıyor. ODTÜ’de okuyor ve Deniz Gezmiş’i tanıyormuş. “Fen lisesine girmelisin” diyor bana. Test kitapları gönderecek Ankara’dan. Bir çocuk ırmakta kaybolmuş bugün. Nevşehir’de ülkücüler Avanoslu birini dövmüşler. Dayım Ecevit’ten söz ediyor sürekli... Çocukluğum bitmiş, bozkırın içinden hızla gençliğime koşuyorum. Ama asıl büyük olayı babam açıklıyor evde: “Şişeler artık otomatik makinede yıkanacak.” Nasıl yani? Bir hafta sonra İstanbul’dan geliyor makine. Uzay aracına bakar gibi bakıyoruz. Arkasından da Niko Usta geliyor. Zayıf, sivri burunlu, zeki bir adam. Birkaç gün bizde kalıyor. Annemden mantı yapmasını istiyor. Makineyi kuruyor ve çalıştırıyor sonra. Döner bir diskin üzerine kirli şişeleri baş aşağı yerleştirip düğmeye basıyoruz. Disk dönüyor, şişeler kayboluyor ve birkaç dakika sonra ıslıl ıslıl önümüze geliyorlar. Mucize! Niko Usta ertesi gün Ürgüp, Mustafapaşa’ya gidiyor. İlk o zaman duymuştum Niko Usta’nın ağzından oraya ‘Sinastos’ dendiğini. Dedelerinin memleketiymiş. Evleri, mezarları hâlâ ordaymış. Sinastos dönüşü Niko Usta’yı bahçede sessizce sigara içerken gördüm. Bir süre kimseyle konuşmadı. Gideceği gün babam güveç yaptırmış, bahçede yemek yiyoruz. Havuzun kenarına oturmuş, ağaçtan düdük yapmaya çalışıyorum. Epeyce uğraşmışım demek ki. Niko Usta bir ara yanıma geliyor. Elimdeki parçayı alarak şöyle bir bakıyor ve bir şey söylemeden bahçenin içine doğru yürüyüp duvarın dibindeki başka bir ağaçtan bir dal koparıyor. Cebinde her daim taşıdığı küçük ve keskin bir bıçakla ağacı işlemeye başlıyor. Az sonra yanıma gelerek elindeki düdüğü uzatıyor. Tatlı bir İstanbul şivesiyle: “Her ağaçtan düdük olmaz, bilmiyor musun sen?” diyor.

Balâ

Israrla çalan zilin beni uyandırmaya kararlı olduğunu anlayarak kalktım ve açtım kapıyı. Paltolu, uzun boylu, çopur yüzlü birisi. Yüzüne hiç uymayan saf bir bakışla dikiliyor karşımda. Sanki son beş dakikadır, bazen yumruklayarak bazen zile basarak kapıyı çalan o değil. Öylesine masum ve sıradan. Mevsim yaz ve üzerindeki palto sanki yıllardır hep

sırtındaymış ve hiç çıkmayacakmış gibi bir duygu veriyor insana.

Tuhaf bir samimiyetle:

“Yav nerdesin?” diyor.

“Ne oldu? Hasta mı var?”

“Bizim karı hastadır. Seni bekliyoruz sabahtan beri.”

Belli ki sabah saat beşte gelip saat dokuza kadar tüm işlerini hallederek hızla köyüne dönenlerden birisi. Adamın arkasında siyah feraceli, ince, zayıf bir kadın sessizce duruyor.

Yüzümü yıkayıp dışarı çıkıyorum. Kasabanın tek caddesinde hızlı adımlarla yürüyoruz.

Sağımızdan solumuzdan buğday yüklü traktörler geçiyor. Karakolun yanındaki kıraathanenin önünden gidiyoruz. Televizyonda oynayan karate filminin sesi sokağa taşmış. Sekiz-on kişi ellerinde yarılanmış çay bardakları, televizyonun önünde kımıldamadan oturuyorlar. En önde benim, ortada adamın ve arkada kadının olduğu tuhaf kafile, adamın hızlanarak yanıma gelmesiyle bozuluyor. Bir şey söyleyecek ama nasıl söyleyeceğine tam karar verememiş gibi. Bir ara kafamı ona doğru çevirmemi fırsat bilip konuşuyor:

“Ankara’ya da götürdüm, yine bir çare olmadı. Film milim. Yok. Hap veriyorlar üç-dört çeşit. İçiyor amma yok bir şey.”

“Tamam, bakarız şimdi. Muayene edelim de.”

“Dediğim gibi, ilaç fayda etmiyor yani.”

Cevap vermiyorum. Bir süre sessizce yürümeye devam ediyoruz. Kadın arkamızda, başı önünde bizi takip ediyor, mesafeyi hiç bozmadan.

Adam tekrar lafa giriyor. Bu kez asıl derdini söyleyecek belli ki. Kararlı bir ses tonuyla:

“Sen şimdi muayene et ama bana söyle, çok masraf çıkar mı? Valla çok para harcadım. Neticede iyileşmiyor. Yine iyileşmeyecekse hiç ilaç verme bize.”

“Yav bir muayene edeyim önce. Ne bileyim ben şimdi ne olacağını?”

Konuşmasından anlıyorum. Yıllar önce, mecburi iskânla yerleştirilen Kürt aşiretlerin yaşadığı köylerden gelmiş birisi.

Muayenehaneye giriyoruz birlikte. O hâlâ konuşuyor:

“Çok masraf olacaksa ben bunu değiştireceğim biliyor musun? Bana bunu iyidir diye verdiler. Öyle çıkmadı. Hastadır bu. Hiç bitmiyor hastalığı. Boşuna masraf edeceğime bunun yenisini almak daha iyi değil mi? Onun için söylüyorum. Yenisini almak daha iyidir.”

Kadını muayene ediyorum. Zayıf, kurumuş kalmış bir vücut. Muayene edilen bir başkasıymış gibi sakince, başı önünde bekliyor. Şikâyetlerini açıklayacak mantıklı bir sebep bulamıyorum. Bir yandan da onu kurtaracak bir şeyler yapmalıyım diye düşünüyorum.

“Hanımın çok iyi” diyorum. “Şu hapi alsın. Vitamin. Bak, çok iyi gelecek.”

İkircikli, eline alıyor reçeteyi. Tatmin olmadığı belli. Kadına bakıyor. Bana bakıyor, sonra reçeteye. Kürtçe bir şeyler söylüyor.

“Ne dedin sen?” diyorum.

Eliyle ‘boş ver’ der gibi bir hareket yapıyor. Israr ediyorum:

“Söylesene, ne dedin?”

Adam kapıya doğru giderken o zamana kadar hiç konuşmayan kadının sesi geliyor: “Kuru ağaçtan düdük olmaz diyor Doktor Bey.” Adam önde, kadın arkada, geldikleri gibi gidiyorlar...

Erivan

“Bir Zamanlar Anadolu’da” filmiyle Erivan’a gitmişiz. ‘Altın Kayısı Film Festivali’nde yarışacak. Taş binalarla dolu, kadim bir kent Erivan. Festival yöneticileri sürekli bir şeyler yedirip içiriyorlar. Boş bir günü fırsat bilip Erivan pazarına gidiyoruz. El yapımı bir duduk alacağım. Bir tezgâhın önünde durmuş, bakınıyorum, kendimce iyisini anlamaya çalışıyorum. Tezgâhın arkasındaki taburede sessizce oturan satıcı, esmer, iri kemikli bir adam. Yanımdaki arkadaşım ile konuşmamızı dinliyor bir ara. Bir süre sigarasını içip bir şeyler düşünüyor. Sonra tutamıyor belli ki kendini ve başını kaldırıp soruyor:

“Türk müsünüz?”

“Evet. Türkçe biliyor musun?”

Cevap vermeye gerek duymadığını o kadar belli ediyor ki.

“Nerden?” diyor.

“İstanbul.”

“İstanbul... İstanbul...” diyor birkaç kez. Biraz sesini indirerek kendiyile konuşur gibi mırıldanıyor sonra: “Hrant...”

Sözcük, ne bir soru ne de bir cevap gibi çıkıyor ağzından. Öylesine, nefes verir gibi, ah der gibi bir şey: “Hrant.”

Garip bir suçluluk duygusuyla lafı toparlamaya çalışıyorum.

“Severiz Hrant’ı. Kardeşimiz olur.”

Müstehzi bir gülümseme geçiyor yüzünden.

Duruyor biraz. Sonra önünde sıralı duran, kendi yaptığı duduklara bakarak “Kestaneden duduk olmaz” diyor...

Otele dönüyorum. İçimde bir sıkıntı. Gençliğim bitmiş işte. Acıların içinden, hızla çocukluğuma koşuyorum.

Korkma bırak ellerini

DENİZ

“Hadi iç şunu.”

Annem, elinde yarım bardak suyla başucumda duruyor.

“O ne anne? Su istemedim ki.”

“İç guzum. Yarısını Nimet ablan içti, kalanını da sen iç.”

“Niye anne?”

“Sorma niyesini. Suyu iç ki onun aklından sana da geçsin. İç hadi.”

Nimet abla, kasabanın üniversiteli kızlarından. Annesi, anneme imeci gelir, gece gündüz halı dokurlar. Annem, Nimet ablaya hayran. “Pek akıllı kız” diyor onu her gördükçe. Demek ki geçen gelişinde bir bardak suyun yarısını ona içirmiş, kalan yarısını da bana saklamış. Suyu içtim ve yattım. Sabah, babamla Kuleli Askeri Lise sınavları için İstanbul’a gideceğiz. Sınav öncesi annem tüm tedbirleri almış. Ceketin iç cebinde ‘kuvvetli bir dua’nın olduğu muska, çantamın gizli gözünde okunmuş pirinçler ve bu yarım bardak su.

İstanbul’a gittik. Sınavı beden eğitimi seçmelerinde kaybettim. Koşuda sonuncu olmuş, yer hareketlerini de hiç yapamamıştım. Çelimsiz kollarımla asıldığım barfikste, gövdem yarıya çekmeye çalışırken babamın kederle bana baktığını hatırlıyorum.

Aylardan temmuzdu ve İstanbul çok güzeldi. İlk kez cam bir kâsede yediğim dondurmalar gibi güzel.

Babam ortadan kayboldu bir ara ve elinde iki mayoyla döndü.

Herkesin ortasında, havlulara sarınarak mayolarımızı giydik. Denizi hayatımda ilk defa görüyordum ve şimdi de içine girecektim. İskelenin kenarına tutunarak yavaşça daldım suya. Ellerimi hiç bırakmıyorum ama. “Ayaklarını yavaşça oynat” diyor babam. “Su seni kaldıracak zaten.” Kızılırmak geliyor aklıma. Irmakta yüzerken, suyun üzerinde kalmak için sürekli çırpınmak ve kulaç atmak zorundasınız. Ama deniz öyle değil. Ne güzel, su kendiliğinden kaldırıyor sanki gövdem. Fakat yine de bırakmıyorum ellerimi iskeleden.

Babam eğiliyor bana doğru ve fısıldıyor: “Korkma oğlum... Bırak ellerini.”

Gözlerine bakıyorum. Evet, bırakabilirim. Ellerimi yavaşça alıyorum iskeleden ve yüzmeye başlıyorum.

HAYAT

Mecburi hizmetin ilk ayları. Anadolu’da, bir bozkır kasabasındayım. Gezegenin ortasında yirmi dört yaşında bir çocuk.

Lojmanda yer yokmuş ve kolayca da sıra gelmezmiş. Hastanenin kullanılmayan bir odasına yerleşiyorum. Eski bir ranza, kullanılmayan ilaç dolabı ve formika bir masa.. Eşyalar tamam. Kaloriferler iyi yanıyor zaten, üşümüyorum. Haftada birkaç gün de hemen karşıdaki hamama gidiyorum. PTT santralindeki kız, kaynanasının ilaçlarını bekletmeden yazdığım için çok sevdi beni, ‘normal’ yazdırdığım telefonları bile ‘yıldırım’ bağlıyor. Her şey yolunda

sanki.

Gece hastanede yattığım için doğal nöbetçi gibiyim. Hemşireler ilk beni kaldırıyor. Acilde bekleyen hastanın yanına her seferinde kalbim çarparak gidiyorum. İyice bakıyorum önce. Aklıma gelen her şeyi sorup, kafama yerleştirmeye çalışıyorum. Sonra, her zamanki numara:

“Hemşire hanım. Hastanın tansiyonunu yeniden ölçün, bir de ateşine bakın.” Sakince kapıyı açıp, tuvalete gidecekmiş gibi çıktığım koridorda koşar adım yattığım odaya dalıyorum. Ortada duran masanın üzerinde bir kısmı açık, bir kısmının da arasına pusulalar konmuş kalın tıp kitapları.. Panik içinde okuyorum.

Ezberimde ilaç isimleri, cebimde küçük notlar, tuvaletten gelmiş gibi ellerimi kurulayarak hastanın yanına dönüyorum sonra.

Soğuk bir kış günüydü. Gece yarısı. Her taraf ayaza çekmiş. Tüm doktorlar uzun bayram tatiline gitmişler. Hastanede tek başınayım. Uykumun en güzel yerinde kaldırdılar. Hastayı, epey uzak bir köyden traktörle getirmişler. Orta yaşlarda, esmer, şişman bir adam. İdrarını yapamıyormuş. Sanki suç işlemiş gibi,

“Hocam, afedersin üç gündür perişanım. İşeyemiyorum afedersin” diyor kıvranarak.

Muayeneden sonra sonda takmaya karar veriyorum. Hasta her şeye razı, yeter ki rahatlasın. Yatırdım ve korkarak taktım sondayı. İdrar yok. Yanlış mı taktım acaba? Tomur tomur terliyorum bu arada.

Ama her şey o kadar kötü değil. O geceki hemşireyi çok severim. Handan Hemşire.

“Ne yapacağız” der gibi bakıyorum yüzüne. Hasta, “Kurbanın olum doktor” diyerek inliyor durmadan. Bu tür durumlarda bir şey daha yapılıyordu ama sadece bir kez görmüştüm üroloji stajında ve daha önce de hiç yapmamıştım. Göbeğin altından mesaneye bir iğneyle girerek, birikmiş idrarı dışarı akıtmak.

Karar veriyorum, yapacağım. Handan aletleri, eldivenleri hazırlıyor sakince. Hastayı yatırıp, mesanenin yerini iyice tespit ettikten sonra, o bölgeyi uyuşturup enjektörle yukardan aşağıya yavaşça giriyorum. İki elimle de sıkıca yakalamışım enjektörü, bırakmıyorum. Nasıl çarpıyor kalbim. Bağırsaklara ya da başka bir organa girersem. Bitmek bilmeyen birkaç dakika. Yok. İdrar yok. Aman Allahım. Ne yapacağım şimdi? Bir ara Handan’ın sakın ve yumuşak sesini duyuyorum: “Doktor bey, bırakın elinizi, korkmayın.” Yüzüne bakıyorum. Eğilerek fısıldıyor: “Korkmayın, ellerinizi bırakın.” Hastanın mesanesine girdikten sonra da enjektöre sürekli bastırdığım için idrar akışını kendim engelliyordum. Bırakıyorum ellerimi. Birkaç saniye sonra idrar akmaya başlıyor. Hastadan derin bir “ohh” sesi geliyor.

BABAM

Babam, evin girişindeki camekânda duran eski çekyatta yatıyor. Hemen karşısındaki plastik sandalyeye oturmuş, onu seyrediyorum. Bir süre öylece hiç konuşmadan duruyoruz. Bahçeden suyun sesi geliyor birden. Annem santrifüjü çalıştırdı galiba. Kapıya doğru uzattığı ayağını bin bir güçlkle hafif yana ve karnına doğru çekiyor. Çekyatın kenarında duran, üzeri lekeli kâğıt mendili alarak dudağını siliyor. Annem elinde bir tepsiyle kendi kendine konuşarak geçip gidiyor önümüzden. Caddeden geçen mobiletin patırtısı yolun sonuna kadar azalarak kayboluyor. Aklımda çarşıya gitmek var. Biraz dolaşayım, birkaç

gazete alırım, belki eski arkadaşlarla bir ay. Uygun bir bahane arıyorum kalkmak için. Hafif kımıldanıyorum. Beni izliyormuş demek ki.

“Beni Kızılöz’e götürsene” diyor. Biraz duralıyorum.

“Şimdi mi baba?”

Soruma cevap vermeden devam ediyor:

“Ne zamandır gitmedim. Merak ediyorum.”

Canım sıkılıyor biraz. Çarşıya gidecektim.

“İyi baba. Hadi, kalk o zaman, götürüyim.”

Yarım saat sonra Kızılöz’deyiz. Babamın ocukluğunun geçtiğı yer. Renberlik yaparken yatıp kalktıkları damlar, ahırlar, küçük evler.. oğı yıkılmış, sağlam kalanların içine de hayvan bağlamışlar. Etrafta başıboş birkaç köpek. Babamı dikkatlice arabadan indiriyorum. Yaz bitmiş, mevsim sonbahara dönmek üzere. İimizi ürperten bir bozkır rüzgârı esiyor. Babam bastona yaslanıp bir süre etrafa bakınıyor. Evimizi arıyor besbelli. Sonra birden hareketlenip tepedeki harabelerden birine doğru yürümeye başlıyor. Hiç hasta değilmiş gibi enerjik ve hareketli bir hali var. Bir şey söylemeden takip ediyorum. Gidiyor ve yıkık bir duvarın yanında duruyor, bir şey görecekmış gibi tepelere bakıyor dikkatlice. Yanına varıp sessizce dikliyorum. Bir ara yüzü beyazlaşıyor ve düşecek gibi oluyor. Çok sık oluyor son zamanlarda. Hızla tutup, yavaşça yere yatırıyorum. Yere yatırırken iki eliyle birlikte ellerime sarılıyor ve bırakmıyor. Biraz bekliyorum. Başını yumuşak bir yere koymam ve ayaklarını da kaldırmam lazım. Bir türlü bırakmıyor ellerimi.

“Baba, ellerimi bırak” diyorum.

Hiçbir şey söylemeden korkuyla gözlerime bakıyor.

Eğiliyor, fısıldıyorum: “Baba korkma... Bırak ellerimi.”

Ellerini yavaşça bırakıyor babam. Toprağı uzatıyorum.

'Adımızı sorarız birine, o bize adını söyler'*

Köse'nin Gelini

Yaz.. Annem büyük bir çalı süpürgesiyle evin önünü süpürüyor. Havada uçuşan tozlar, bozkırdaki tek yaşam belirtisi sanki. Yaz-kış sofada duran ıstarın hemen arkasındaki kovukta kitap okuyorum. Benim gizli yuvam burası. Istara kurulmuş halı tezgâhının çezgileri küçük sığınağımı saklıyor. Evdeki herkes bütün gün orada olduğumu bilir ama ses çıkartmazlar. Kucağımda kitap, bir ara dalmışım. Küçük parke taşlara aralıklarla vuran değneğin sesiyle uyandım. Ses yaklaştı ve bizim evin önünde durdu. Birisi annemle konuşuyor. Annem içeri girip, mutfaktan bir çömlek suyla dönerken ıstardan aşağıya kayarak indim. Şimdi kapının önündeyim. Daha önce görmediğim birisi. Gözleri görmeyen epeyce yaşlı bir kadın. Evin hemen önündeki eşikte, değneğine yaslanmış oturuyor. Annemin getirdiği suyu yavaş yavaş içti ve bitirdi. Çömleğin kenarından sızan suların, yıpranmış yemenisinin üzerinde yaptığı küçük haritalara bakıyorum.

“Su verenlerin çok olsun guzum. Geçmişlerin ağzında bulunsun” dedi mutlulukla. Annem çömleği almak için uzandığında da yavaşça bileğini tutarak sordu:

“Adın ne kızım senin? Kimin nesisin, kimlerdensin?”

“Köselerdenim” dedi annem sakince, “Cemelli ananın geliniyim.”

Biraz bekledi ve artık daha da rahatlamış gibi konuştu ihtiyar kadın:

“Öyle mi guzum. Demek bizim Kasap Hacı Mehmet'in gızısın. Aferim kızım. Sen geçim ehli olmuşsun. Aferim. İşte böyle. Kim sorarsa adını, kendi adını söyleme. Kaynananın adını söyle. O zaman sıkıntı çekmezsin işte.”

Annemin adının olmaması niye iyi oluyordu, şaşırarak kovuğuma, kitaplarımın yanına döndüm.

Kara kız

Perşembe günleri kasabanın pazarıdır. Kapının önü mahşer yerine dönmüş. Kasım, her zamanki gibi bağıra çağıra bir şeyler söylüyor hastalara. Kimsenin dinlediği yok ama. Mesuda hanım, herkesin eline numara vermiş, sırayla çağıracaktı. Projesi beşinci hastadan sonra çöktü. Kapıya en yakın kim varsa onu alıyor içeriye. Öğleye doğru bir ara kapı açıldı ve içeriye küçük bir kızla birlikte orta yaşlarda, esmer bir adam girdi. Elinde nüfus müdürlüğünün matbu kâğıtları var. Belli ki yaş tespiti için gelmişler. Okul zamanına kadar kimlik çıkartılmayan çocuklar, köy öğretmeninin müdahalesiyle kimlik için kasabaya geliyorlar. Nüfus müdürlüğü çocuğun kemik yaşıyla ilgili rapor istiyor bizden.

Çocukların yaşını her seferinde babalarına soruyoruz tabii ki:

“Kaç yaşındadır çocuk?”

Cevap aralığı çoğunlukla geniş oluyor:

“Var işte. Altı dokuz yaşında falan.”

“Altı mı, yoksa dokuz mu” diye ikinci kez sormamayı öğrenmiştim artık.

“Yaz Mesude hanım. Şahsın yapılan kemik muayenesinde yedi yaşında olduğu anlaşılmıştır.”

Yeni gelen adam, elindeki kâğıtları boşluğa doğru uzattı. Mesude hanım aldı kâğıtları ve doldurmaya başladı. Ben çocuğa bakıyorum. Babasının arkasına doğru çekilmiş, etrafına bakınıyor. İri zeytin tanesi gözleriyle sevimli bir kız çocuğu.

“Yaşını yedi yazıyorum doktor bey” diyor Mesude hanım. Başımı sallayarak onaylıyorum.

“Adı ne çocuğun” diyor Mesude, adama bakmadan.

Adam, soru kendisine sorulmamış gibi öylece dikiliyor.

“Çocuğun adını soruyorum sana. Adı ne kızın?”

Ayılıyor adam. Dönüyor çocuğa bakıyor, ardından bize. Sonra tekrar kıza bakarak bir süre öyle kalıyor. Neden sonra, yüzünde tuhaf bir gülümsemeyle dönüyor ve boğazını temizleyerek:

“Valla, yoktur bi ismi.”

Kısa bir sessizlik oluyor odada. Biraz da şaşkınlıkla lafa giriyorum:

“Nası yani. İsim koymadın mı çocuğuna?”

Başıyla, ne manaya geldiği anlaşılmayan tuhaf bir hareket yapıyor.

Biraz bakışıyoruz karşılıklı. Benim merakım dinmiyor ama:

“Peki nasıl çağırıyorsun onu. Ne diyorsun?”

Bir an yüzü aydınlanıyor sanki adamın:

“Biz kara kız deriz ona. Hep öyle çağırırız. Kara kız.”

“Ama bir isminin olması lazım, değil mi? Kimliğine yazmak için.”

“Siz bir isim koyun doktor bey” diyor Mesude hanım, kaygısızca. Bakıyorum, ciddi.

“İyi o zaman, tamam. Bir isim koyalım... Ne olsun adı?”

Adam saf bir gülümsemeyle dinliyor konuştuklarımızı. Kendisini mevzunun içinde hissetmediği o kadar belli ki.

Koltuğa hafif yaslanarak, pencereden görünen, uçsuz bucaksız bozkıra bakıyorum. Bir akşam, kendi çevirdiği Cengiz Aytmatov kitaplarıyla babamı ziyarete gelen Mehmet abi (Özgül) geliyor aklıma. Çocukluğumun en güzel hediyesi. Aylarca içinde kaybolduğum, büyümlü bozkır hikâyeleri. Hele o ‘Cemile.’

“Adı ‘Cemile’ olsun” diyorum. Adam duymuyor sanki ne dediğimi. Küçük kız biraz daha sokuluyor babasının ceketine. Mesude hanım, formun boş kalan yerine ‘Cemile’ yazıyor.

Ördek

İstanbul’dayım. Bir poliklinikte çalışıyorum. Vakit gece yarısını biraz geçmiş. Koltukta uyuklarken yavaşça kapı açıldı. Önde bizim sağlık memuru Erdiñç, arkada iki delikanlının kollarına girdiği orta yaşın üzerinde bir kadın, içeri girdiler. Kafile yavaş adımlarla yanıma kadar geldi ve durdu. Kadının hüznü, tuhaf bir hali var. Muayene masasına oturarak, sessizce beklemeye başladı. Delikanlıların yaşları birbirine yakın, belli ki çocukları. Biri hemen annenin yanında dikiliyor, diğeri kapının yanında, ilk fırsatta dışarı çıkacakmış gibi bir sıkıntısı var.

Poliklinik defterine isim ve bulguları yazmam lazım.

“İsminiz?” diyorum.

Çok kısa bir sessizlik oluyor. Kadın kıpırdanıyor yerinde ve ağzında bir şeyler geveliyor.

“Pardon.. Duymadım, ne dediniz?”

Kadın, zorlanarak yükseltiyor sesini:

“Ördek.”

Kapının yanında duran delikanlı ‘fırk’ diye gülüyor. Kadın ve diğer oğlu öfkeyle bakıyorlar o tarafa. Ben hâlâ tam emin değilim ama.

“Ördek mi? İsminiz ördek mi yani?”

Kadın başıyla sessizce onaylıyor.

Defteri doldurmaktan vazgeçiyorum ve muayeneye başlıyorum. Kronik baş ağrıları var kadının ve uyku problemleri. Organik bir sebep bulamıyorum ama. Psikosomatik şikâyetler çoğu. Aklımda kadının ismi, bitiriyorum işimi. Konuştukça açılıyor kadın, bir süre sonra da epeyce rahatlıyor. Tam fırsattır deyip, soruyorum:

“Kim koymuş bu ismi size?”

“Babam koymuş, koymaz olasıca.” Sonra, mırıldanarak “Başka isim kalmamış gibi” diyor.

“Niye koymuş olabilir ki?”

“Pek severmiş ördekleri. Öyle derdi annem. Ondan koymuş.”

Yıllar öncesine gidiyorum bir an. Kara saçlı, zeytin gözlü isimsiz kız geliyor aklıma.

“Ben sizin adınızı değiştiriyorum” diyorum biraz da sesimi yükselterek.

“Bakın bu deftere yeni isminizle kaydedeceğim sizi. Reçetenizi de yeni isminizle yazacağım. Adınızı ‘Cemile’ koydum. Bundan sonra size Cemile diyecekler.” Delikanlılara dönüyorum sonra:

“Annenizin ismini Cemile koydum. Bundan sonra ona Cemile anne diyeceksiniz tamam mı?”

Şaşkınlıkla bakıyorlar bana.

“İlaçlar bitip kontrole geldiğinizde de başvurunuzu yeni isminizle, Cemile olarak yapın” diyerek bitiriyorum konuşmayı.

Omuzları düşmüş gövdesi yavaşça dikiliyor, hiç tanımadığım bir ısıltı geçiyor gözlerinden. Çocuklarının koluna girmeden ayrılıyor poliklinikten.

Artık çok yorgunum ve uykum geldi. Bütün kız kardeşlerimin ve annelerin adlarının Cemile olduğu bir ülkenin kollarına bırakıyorum kendimi, yavaşça kapanıyor gözlerim.

*E. Cansever

Ölülerimiz nerede?

MORG

Çok uğraştık ama döndüremedik adamı. Zaten geldiğinde de nabızı alınmıyordu. Esmer, şişman, kalın bıyıklı birisi. Uzun yol şoförüymüş. Basmahane’de çokça bulunan sıhhi banyolardan birinden getirdiler. Banyo kapısının altından taşan suları gören görevli, kapıyı kırarak içeri girmiş ve kurnanın yanına yığılmış halde bulmuş adamı. Belli ki kalp krizi. Tıp fakültesi ikinci ya da üçüncü sınıftaydım. Acil’de sabahlamaya başladığım ilk günler. Pek merak ediyorum her şeyi. Kapıdan giren her hasta bir film hikâyesi sanki benim için. Ölen adamın dosyasını tamamlayıp hastabakıcıyı çağırdılar. Cenaze morga inecek. Sedyenin bir ucuna ben de takıldım. Derdim, morgu görmek. Gecenin bir vakti, hastanenin bomboş, yarı karanlık koridorlarında gidiyoruz. Sedyeye asansörünün insanın içine ürperti veren gıcırtiları eşliğinde morga vardık. Bir sorun var yalnız. Tüm çekmeceler dolu. Hastabakıcı kendi kendine mırıldanarak çekmeceleri çekip itiyor, boş bir yer arıyor. Bir an durup bekledi. Eski ahşap masanın üzerinde duran kayıt defterini karıştırdı bir süre. Sonra gitti, çekmecelerden birini çekti ve içinden el kadar bir bebek cesedini kucağına alarak çıkardı. Biraz bakındı dolaplara. Sonra bir başka çekmeceyi çekerek bebeği orada yatan bir kadın cesedinin koynuna yerleştirdi. Bebeğin boşalttığı çekmeceye de bizim şoförün cesedini yerleştirdik birlikte. Suratımdaki korku ile şaşkınlık arası ifadeye tuhaf bir sırıtma da eklenmişti. Adama nasıl baktıysam, kendince bir şeyler açıklamak ister gibi konuştu:

“O da onun annesi sayılır, annesinin koynuna koyduk işte!”

“Mezara da birlikte koymasınlar?”

“Merak etme” dedi kapıya doğru giderken:

“Kimse kimsenin çukurunu doldurmaz. Herkesin mezarı kendine.”

BACAK

Koridorda dikilmiş, başhemşireyi dinliyorum. Hastalardan ve nöbete gelen personelden şikâyetçi. Aklımda başka şeyler var. Dinlemediğimi fark etmemesi için gözlerimi iyice açarak yüzüme mutsuz bir ifade oturtmaya çalışıyorum. Birden, koridora açılan hasta odalarından birine takılıyor gözüm. Kapı iyice kapanmamış nedense. Kapı aralığından, yatağın üzerine bağdaş kurup oturmuş hastanın neler yaptığını görebiliyorum. Adam yatağın altına elini sokmuş, bir şeyler arıyor. Evet, işte çıkardı. Bir paket sigara bu. İçinden hızla bir adet alarak paketi tekrar eski yerine soktu. Az sonra da odanın kapısı açıldı ve içerden uzunca boylu, esmer, koltuk değnekli bir hasta çıktı. Bir avcunu iyice kapatıp yumruk yapmış. Bizden tarafa hiç bakmadan koridorun sonuna doğru yavaşça kayboldu. Sigara içmeye gittiği aşikâr. Adamı merak etmiştim. Başhemşirenin sustuğu bir anı kollayıp sordum:

“302’deki hastanın nesi var?”

“O, burger, efendim. Engin Bey’in hastası. Bir haftadır bizde yatıyor. Dolapdere’den. Geldiğine göre daha iyi ama. Yine de Cerrahi’ye göndereceğiz. Sağ bacak nekroze çünkü.

Kesilecek galiba.”

Burger. ‘Budama hastalığı’ yani. Genellikle sigara içenlerde görülen bir hastalık. Sigaradan vazgeçmediği için bacağından vazgeçecek.

Az sonra tuvaletten çıkan adam, ardında taze bir sigara kokusu bırakarak geçti gitti yanımızdan.

Bir hafta sonra adamın bacağına kasık hizasından kestiler. Yakınlarını morgun önünde beklerken gördüm. Hastayı mı kaybettik acaba? Hayır. “Şükür, iyidir” dediler. Bacağı almak için bekliyorlarmış. Aklıma gelmemiştii doğrusu. “Ne yapacaksınız bacağı?” dedim.

“Mezarlığa götürüp gömeceğiz” dediler. “İnsan azasıdır, gömmek lazım hocam, mezarsız olmaz. Mutlak bir mezarı olmalı.”

MEZAR TAŞI

Avanos’tayım. Arife günlerine mahsus tuhaf bir telaş ve gerilim var evde. Hava çok sıcak. Babamla bahçede, sırtımızı duvara vermiş, yan yana oturuyoruz. Askerdeki komutanı Ulvi Bey’le ilgili bir anısını yüzüncü kez anlatıyor. Hikâyeyi bitirdikten sonra “Ulvi Bey yaşıyor mudur acaba?” diye sordu, her zamanki gibi. Askerlik yılından başlayarak bugüne gelinip hesaplar yapıldı ve yine her zamanki gibi yaşadığına kanaat getirilip başka bir anıya geçildi. Annem, salonun penceresinden eliyle ışmar ediyor. Babamın yanında söyleyemediği bir derdi olmalı. Bir bahaneyle babamın yanından kalkarak içeri gidiyorum. Somyaya oturmuş beni bekliyor.

“Oğlum, benim lafımı kimse dinlemiyor, sen bari dinle. Beni Kıran’a götür. Anamın, babamın mezarını ziyaret edeyim. Kaç zamandır gitmedim. Bir Elham okuyayım.”

“Olur anne.. Gidelim tabii ki.”

Yarım saat sonra kasabanın tepesinde, ‘Kıran’ denilen mezarlıktayız. Annem, dedemle ebemin mezarlarını arıyor.

“Mezar taşları iyice kaybolmuş. Kisirden mezar taşı olursa böyle olur. Yağmur, rüzgâr eritmiş taşı. Geçen gelişimde yanımda boya getirdiydim, taşın kalanına boya sürttüm, iz yaptım... Oradan bulurum herhalde.”

Mezarları bulduk. Annem, dedemin, ebemin mezarları önünde, küçük bir kız çocuğu gibi çömelip dualar okudu, konuştu onlarla. Biraz arkasında durup sessizce izledim.

Bir sonraki bayram iki ay sonra, Kurban Bayramı. Her ikisinin de mezarlarını yaptırdım. Annemi tekrar götürdüm yanlarına. Ağlayarak ellerini sürdü, sevdi taşlarını anasıyla babasının.

Anamın o gün bana bakan şükran dolu bakışlarının aynısını, geçen hafta Mardinli bir ihtiyarın kameralara bakan gözlerinde gördüm.

Yetmiş sekiz yaşındaki İbrahim Aslan “Dualarım kabul oldu” diye sevinçten ağlıyordu. Oğlu Emin’in kemikleri on sekiz yıl sonra bir kuyunun dibinde bulunmuş da ona seviniyormuş.

Şimdi arkanıza yaslanın ve bir an düşünün n’olur! Bir baba, on sekiz yıl önce öldürülen ve kaybedilen oğlunun kafatası ve kemikleri, yanmış halde bir kuyunun dibinde bulundu diye sevinç gözyaşları döküyor! Bundan sonraki tüm sevinçlerim bu ülkeye haram olsun...

VEYSEL GÜNEY

Darbe olmuş. Cuntacılar ibret-i âlem için adam asma telaşındalar. Kurbanlardan biri de Veysel Güney. On bir gün arayla yapılan iki duruşmadan sonra idamına karar veriliyor Veysel'in ve 10 Haziran 1981'de asılıyor. İdam gecesini, dönemin Gaziantep Cumhuriyet Savcısı anlatıyor:

“... dedim “Veysel, son bir arzun var mı? Âdettendir, son arzun nedir?” “Babama mektup yazacağım” dedi. Kâğıt-kalem verdik. Yazdı mektubunu. Hiç kimseyi tanıımıyordu orada ve ipe götürülen bir adamdı. Avukatı yoktu, yakını yoktu, hiç kimsesi yoktu”

Veysel'in mezarı da yok şimdi. Asmakla kalmamışlar, ölüsünü de vermiyorlar.

“... Karga ağzında bir karga ölüsüyle geldi uzaktan ve orada bir yere kondu. Toprağı eşeledi ve ağzındaki ölüyü, açtığı çukura koydu. Sonra eşelediği çukurun üzerini yine toprakla örttü. Bunları gören Kabil'in içi yandı, bir karga kadar olamadığı ve kardeşinin ölüsünü açıkta bıraktığı için pişman oldu. Ah! etti...”

Ey cellatlar, ey ‘güvercin kasapları’, ölüm tacirleri...

İnsan daha konuşmadan, öğrenmeden, bilmeden ‘mezar kazıyordu’ ölüsü için.

Ne Berfo Ana'nın oğlunun ölüsünü verdiniz ne de Veysel'in mezarını...

Ölülerimiz nerede?

Bir karga bile değilsiniz. Kabil'in kargayı görüp de utanan kalbi yok sizlerde, anladık.

Ama, yorulmadınız mı, ağzınızda cesetlerle yıllar yılı tepemizde akbaba gibi dolaşmaktan?

Bir karga gibi yapın hiç olmazsa. İnin yere ve bırakın ölülerimizi. Kalplerimiz onlara mezar yeridir.

Ceket çıktıığında

NEŞET ERTAŞ

1970’li yıllar. Ortaokula gidiyorum. Bir cumartesi günüydü galiba. Küçük bir kamyonet tüm gün kasabayı dolaştı durdu. Bozkırın ortasında biteviye bir anons: “Dikkat, dikkat! Bu akşam Avanos Yeni Sineması’nda, sürpriz sanatçılar ve Neşet Ertaş... Bu akşam Neşet Ertaş, sinemamızda.” Gece sineması öğrencilere yasak olmasına rağmen bir çaresini bulup kaçıyorum. Neşet Ertaş’ı dinleyeceğim. Her zamanki taktiğim yine tutuyor. Kucağımda bir kasa gazozla sinemaya giriyor, bir daha da çıkmıyorum. Salon ağzına kadar dolu. Arkalarda bir yere dikilip heyecanla Neşet’i bekliyorum. Önce sürpriz sanatçılar çıkıyor sahneye. Kimse çok fazla ilgilenmiyor. Onlar da zaten işlerini hızla bitirip gidiyorlar. Gözüm kuliste. Biri, sahnenin ortasına tahta bir sandalye koyuyor. Az sonra da kulisten, sazını göğsüne bastırmış, hafif öne eğik bir yürüyüşle Neşet çıkıyor. Takım elbise, parlak iskarpinler, dudaklarının üzerinde Ayhan Işık bıyığıyla, gencecik bir Neşet. Eğilip selamlıyor seyirciyi ve sandalyeye oturuyor. Arka arkaya iki-üç türkü söylüyor. Ahali nasıl coşkulu. Ama Neşet biraz sıkıntılı sanki. Bir an duruyor ve aynısını kırk sene sonra, İstanbul’da bir açık hava konserinde duyduğum bir cümleyle izin istiyor seyircilerden: “Ayağınızın turabı, goğnünüzün hizmetçisiyim. Şu cekattan bi kurtulayım müsaade ederseniz.”

Ceketi çıkarıp oturduğu sandalyenin arkasına asıyor sonra. Artık özgür.

Neşet’in, ceketi çıkardıktan sonra söylediği türküler, ahir-i ömrümün en güzel sesleridir.

KORSAN

Seksen öncesi günler. Kasabada korsan miting hazırlığı var. Akşam meydanda lastik yakıp konuşma yapacağız. Herkes ne yapacağını gözden geçiriyor. Üç-dört tane kamyon lastiği bulup getirmiş çocuklar. Her şey hazır. İlk sloganı ben başlatacağım. Sonra lastikleri heykelin önüne doğru yuvarlayıp yakacağız. Sonra... Sonrası Allah kerim. Bariz biçimde fark edilen hareketliliğimiz, polisin de dikkatini çekmiş olmalı ki onlarda da bir ‘tetikte olma hali’ var. Akşamla yatsı arası bir vakitte, bulunduğumuz yerlerden kasabanın biricik meydanına doğru koşturuyoruz. Slogan, gürültü, lastik, yandı, yanmadı derken polisler peşimizde. Çil yavrusu gibi kaçışıyoruz. Kırana doğru giden dar bir yokuşa sapıyorum hemen. Arkamda ısrarla koşan birisi var ve elini uzatsa tutacak gibi. Bir yandan da bağıırıyor:

"Dur, kaçma."

Yokuş giderek dikleşiyor ve şişman birisi olmasına rağmen peşimi bırakmaya niyeti yok. Bir an hızlanıyor sonra ve ceketimin sırtından yakalıyor. Bir süre o vaziyette koşuyoruz. Birden

sıyrılıveriyorum ceketimden ve bırakıyorum arkamdakinin ellerine. Sonra hafifleyip uçuyorum adeta. Elinde ceketimle arkamdan bakıyor nefes nefese. Hızla köşeyi dönüp kayboluyorum. Özgürüm artık.

AŞI

Sağlık ocağının eski cipini gördükçe sinirleniyorum. Benzin yok ve köylere aşı yapmaya gidemiyoruz. Benzin taleplerimize gelen cevaplar hep olumsuz. Kaymakam, 23 Nisan törenlerine boğazlı kazakla katıldım diye savunmamı istemişti, aramız pek iyi değil. O yüzden olabilir mi acaba? Sayman, “Yok hocam, hiçbir kuruma vermemişler, emniyetin de yokmuş, komiser de söylenip duruyordu geçen gün” diyor.

Akşam kulüpte sohbet ederken, tarım müdürünün “Bizim veteriner yarın köpekleri aşılamaya gidecek, arabaya siz de sıkışın isterseniz” önerisine hemen atlıyorum bu yüzden.

Sabah, yanımda sağlık memuru Erdinç ve aşı çantaları, tarım müdürlüğünün renosunu bekliyoruz. Az sonra geldiler, sağlık memuru arkayı dörtledi, ben de öndeki elemanın yanına sıkıştım. Yol boyu, veterineri “Doktor bey” diyerek yerimi rahatlatmaya çalışıyorum.

Köye vardık. Veteriner ve ekibi muhtarın geniş avlulu evine yerleştiler, biz de ilkokulun bir odasına. Çocukları bekliyoruz. İlk bir saat içinde, sadece öğretmenin çocuğunu aşılayabildik. O kadar. Dışarı çıktım, etrafa bakınıyorum. Muhtarın evinin önünde uzun bir kuyruk var. Köydeki bütün köpekler sırada. Bizim veterinerin işi başından aşkın. Sağlık memurunu camiye gönderip müezzine anons yaptırıyorum. Muhtarın kızlarından biriyle köy bekçisinin küçük oğlan geliyor. Başka da yok.

Öğleye doğru köyün içinde dolanmaya başladım. Hasat zamanı, ahalinin çoğu tarlada. Köpek aşılatmak için sırada bekleyenlerin dışındaki herkes çalışıyor. Çok çocuklu bir tarlayı gözüme kestirip saldırıyorum. Altı-yedi yaşlarında kara kafalı bir oğlan, ne olduğunu anlayamıyor. Kucağıma aldığım gibi okula. Bu yöntem iyi. Öbür sefer, yanıma Erdinç’i de alarak gidiyorum tarlalara. Çocuklar haberi almışlar, bizi görünce kaçmaya başlıyorlar. Sürek avı taktiğini güdüyoruz. Erdinç’in kovaladığı çocukları ben çeviriyorum. Biz çocuklarla tarlanın içinde boğuşurken anne-babalar sessizce izliyorlar vaziyeti. Tarafsız kalmaya karar vermişler belli ki. Bir saat içinde dokuz-on çocuk daha yakalayıp aşıliyoruz. Geriye kalanlarla işimiz daha zor ama. Hem yaşça biraz daha büyükler hem de iyice deşifre olduk. Tarlalara kaçınıcı gidişim hatırlamıyorum, bir ara, kenarından küçük bir derenin de aktığı geniş bir tarlaya daldım. Gözüme üç kişilik bir grubu kestirmişim. Dereye kadar kovalarsam orada sıkıştırırım diye düşünüyorum. İki tanesini Erdinç yakalamış, ellerinden tutmuş götürüyor. Bir tanesi dişli çıktı, iyi kaçıyor. Bir ara iyice yaklaştım ve eski ceketinin sırtından yakaladım. Tam sevinirken, birden sırtındaki ceketten sıyrılarak elimden kurtuldu. Elimde ceket, kalakaldım orada. Kuyruğunu bırakan kertenkele misali, tepeye doğru hızını kesmeden koştu gitti.

Yanıma gelen Erdiñç'e gülerek, soluk soluğa konuştum:

"Tamam, bunu bırakalım. Ceketini çıkardı artık. Hak etti bence özgürlüğü!"

AL CEKETİ SIRTIMDAN

Babamı, aynanın karşısında ceketinin yakasını düzeltirken hatırlarım hep. Takım elbise merakı vardı. Terzi Celal'e iyi kumaş gelmişse eğer, elbise olmasa bile, en azından bir ceket diktirirdi. Takım elbise, beyaz şapka ve tertemiz iskarpiniyle, kasabanın gazozcusu. İlkokul mezunu olmasına rağmen şehir kulübündeki lakabının 'Üniversiteli' olduğunu bilir, gizliden gizliye, bundan mutlu olduğunu tahmin ederdim.

Artık İstanbul'daydım ve sadece bayramları gidebiliyordum Avanos'a. Her gittiğimde hareketlerinin yavaşladığını ve yatağa daha bağımlı hale geldiğini fark ediyordum. Son bayram ziyaretinde, seveceği türden şık bir ceket almıştım. Sabah erkenden giydi ceketini ve titreyerek aynanın karşısında durdu bir süre. Parkinsonun iyice küçülttüğü vücudu, ceketin içinde kaybolup gitmişti sanki. "Ölçünü unutmamışım bak, tam oturdu vücuduna" dedim utanmadan! Eve gelen tüm misafirleri, küçücük gövdesinden sarkan o ceketle karşıladı, oturdu, sohbet etti. İstanbul'a döneceğim güne kadar da çıkarmadı sırtından. Son gün vedalaşmak için yanına gittiğimde, "Oğlum, bu ceket çok güzel de bana biraz ağır geliyor. Taşıyamıyorum artık. Al onu sırtından" dedi. Evet, doksan yıllık bir ömrü taşıyamıyordu babam.

Aldım ceketini sırtından. Bir daha da giyinemedi.

Ben büyüdüm baba

BANYODA TEK BAŞINA

Ortaokula gidiyorum. Demek ki on bir-on iki yaşlarındayım. Tuhaf bir dönem. Asker gibi şapkalar giyiyoruz ve yolda giderken kaymakama, garnizon komutanına ve öğretmenlere selam veriyoruz. Akşamları çarşıya çıkmak, sinemaya gitmek falan yasak. Üst sınıflardan seçilen öğrenciler, kollarında pazubentle dolanıyolar sürekli ve görüldüğün anda yandın. O gün pazar ve evde bir banyo telaşı var. Banyoya her giren, bir öncekinin ‘sıcak suyun hepsini bitirdiğini’ söylüyor. Babam salonun bahçeye bakan penceresinin yanındaki somyaya uzanmış, uyuyor. Salonun köşesindeki divanda, hem kitabımı okuyor hem de etrafı kolluyorum. Yerim iyi. Kucağımda tarihçi İbrahim Bey’in verdiği bir kitap var: ‘Bozkurtların Ölümü’. Yarına bitiririm. Abimin elinde ‘Liseli Bir Kız Sevdim’ kitabını da gördüm ama istesem vermez, evde olmadığı bir zamanı seçmeliyim.

Elindeki battaniyeyle babamın üzerini örterken onu uyandıran ebem, babamın kızarak battaniyeyi yere atmasına canı sıkılmış, kucağında odunlarla yanından geçen anneme sızlanıyor: “Uyuyanın üstüne gar yağar guzum. Oğlan üşümesin diye örttüydüm.” “Hadi sen de gir banyoya. Yıkansın herkes, bir sürü işim var daha yapacak” dedi annem beni fark ederek. Çaresiz bıraktım kitabı ve doğru banyoya. Kapıyı arkadan kilitledim hemen. Suyu ılıştırıyorum ama kulağım kapıda. Annem gelir şimdi, kafamı sabunla yıkamak için. Ebeme söylenerek geliyor ve kapıyı açmak istiyor. Kilitleyeceğime ihtimal vermediği için de birkaç kez zorluyor. Sessizce bekliyorum. “Aç guzum kapıyı.” Biraz durup cesaretimi topluyorum sonra: “Ben yıkanıyorum anne.” Bir an durakladığını hissediyorum. “Kafanı sabunlayım, sonra gine yıkanırsın.” “Ben sabunlarım anne. Kendim yıkanacağım artık, sen git.” Kapının arkasında, yaşadığı şaşkınlığı görür gibiyim. Elindekileri banyo kapısının önüne bırakarak gidiyor sonra. Salondan banyoya açılan camlı kapının kapanışını duyuyorum. Evet, artık yalnızım ve tek başıma yıkanabilirim. Büyüdüm işte!

SEVMEK ZAMANI

Ağustos. Parasız yatılı sınavlarını kazanmışım, Niğde Lisesi’ne gideceğim. Evde misafir gibiyim artık. Havuzun kenarına oturmuş, biraz önce teveğinden kopardığım domatesi yiyorum. Havada, akşamhayır çiçeklerinin kokusu. Üzerimde açık mavi, kısa kollu gömleğim. Kot pantolonumu geçen sene almıştım, hakiki Vranjler! Tiril tirilim. Bozkırın insanın içini ürperten akşam rüzgârı, ayaklarımdan başlayarak yukarıya, tüm gövdemi dolanıyor ve sanki beni bir kez daha temizledikten sonra, başımın üzerinden yükselerek havaya karışıyor. Domatesin yakıcı tadını bir süre ağzımda gezdirdikten sonra, bahçeye girip bir tane daha koparayım derken açık hava sinemasından gelen şarkıyı duyuyorum. Şükran Ay’ın ‘Sevemedim Kara Gözlüm’ü çalıyor. Bu son şarkıdır, arkasından film başlar. Hızla caddeye çıkarak koşmaya başlıyorum. Gerçi önce, gelecek filmin parçaları filan gösterilir ama yine de yetişmeliyim.

Makinist Yavuz Abi elinde Tekel birası, kapının önünde birine bir şeyler anlatıyor. İyi, demek

ki daha başlatmamış filmi. Pek kimse yok bugün. Siyah-beyaz bir film başlıyor az sonra. Garip bir film. Bir adam var, boyacı. Bir kadının resmine âşık. Kadın, “Ne yapacaksın resmimi, işte karşıdayım, beni sev” diyor. Adam, “Resminle arama girme” falan diyor... Sonra ikisi de ölüyorlar. Büyülenmiş gibi izliyorum filmi. Sinemadan çıkıp eve dönerken karanlık yollardan geçiyorum. İçimde tuhaf bir kıpırtı. Âşık olduğum kız geliyor aklıma. Sonra annem, babam. Abilerim. Aynadaki yüzüm ve giderek değişen gövdem. Hiç bilmediğim şeyler var sanki bu dünyada ve sanırım hayat, hiç de kolayca anlaşılabilir bir şey değil. Bana ne oluyor böyle? Büyümek ne zor şeymiş...

ÖLÜM NEDENİ

Kasabanın epey uzağındaki bir köye gidiyoruz. Mevsim kış. Cenazenin olduğu eve varmak, hayli zamanımızı alıyor. Köylüler evin avlusunda toplanmış, bizi bekliyorlar. Genç bir kadın silahla kendini vurmuş. Mecburi hizmetteki ilk otopsimi yapacağım. Kerpiç ambarın ortasına uzatılmış tahta bir sedirde yatan genç kadının cesedine eğilmiş, adli tıp notlarımı hatırlamaya çalışıyorum. Önce kafa kemiği idi. Yok, önce giysilerini, boyunu, tahmini kilosunu ve görünüşünü yazdırmalıyım. Sonra, giysilerini çıkarıp klasik otopsiye geçmeliyim. Savcı, sigara uzattığında kendimi “Üç boşluk açılır” cümlesini tekrarlarlar yakaladım. Allahım, inşallah her şey yolunda gider. Otopsi teknisyeni de inceden inceye takip ediyor beni, farkındayım. Neyse, bir süre sonra yarılacak otopsiyi. Lakin kurşun yok, bulamıyoruz. Giriş var, çıkış deliği yok. Demek ki hâlâ içerde. Teknisyen, bir an duruyor ve bulamadığımız kurşuna dair, filozofça bir tespit yapıyor: “O bizi görüyor da hocam, biz onu göremiyoz, biliyon mu?..” Sonunda biz de görüyoruz onu ve kurşunu bulup otopsiyi bitiriyoruz. Savcı üşümüş, yerinde kıpırdanıp duruyor. Parmaklar tükürüklenerek, Olimpia marka eski daktiloya karbon kâğıtlar yerleştiriliyor ve tutanak yazılmaya başlanıyor: “Mevlüt oğlu 1959 doğumlu Ercan Kesal, huzura alındı, usulen yemin ettirildi ve ölüm nedeni soruldu...” Ölüm nedeni? Ben mi söyleyeceğim? Sönmüş bir gezegenden farksız, insanın içini yakan şu garip coğrafyanın orta yerinde, üzerinde solmuş entarisi ve yırtık terlikleriyle yirmi yaşında, esmer, ince yüzlü bir kadın kendini niye öldürür Allahım, ben nerden bileyim. Ama cevap vermeliyim işte. Büyüdüm çünkü, doktor oldum.

POYRAZ

Doğumhanenin kapısında gezindiğimi gören hemşireler, “İsterseniz siz de girin Doktor Bey” diyorlar. Bu durumlara alışkınmışım gibi bir kafa hareketi yaparak savuşturuyorum teklifi. İçim içimi yiyor ama. Lakin façayı da bozmamalıyım. Bu arada, ameliyathaneden çıkanların yüzlerini inceliyorum, bir şey oldu da bana mı söylemiyorlar? Sanki bin yıl geçiyor ve sonra Poyraz, küvözün içinde bana doğru geliyor. Şükür, her şey yolunda. Uzun uzun ellerine, ayaklarına bakıyorum. Bana benziyor. Annesi anesteziye uyanıyor ve hemen bebeğini

istiyor. Göğsünün üzerine yatırılan el kadar bebeği kaldırarak yüzüne bakıyor önce ve “Bu benim, benim bebeğim” diyor. Sonra ağlayarak, yanında ona bakan annesine doğru uzatıyor Poyraz’ı: “Bak anne, bu benim bebeğim.” Annesinin söyledikleri, odadaki sevinçli gürültüyü bir vakum gibi çekiyor içine ve ardından tüm ağırlığıyla çöküyor kalbime: “Ah! Gızım benim. Anne olmuş benim gızım. Büyümüş de anne olmuş...” Karım da anne olup büyümüştü işte. Şimdi İstanbul’dayız. Oğlum yedi yaşında ve çok hareketli. Baş başa kaldığımız zamanlarda göz ucuyla da olsa sürekli takip ediyorum. Bazen tehlikeli şeyler yapıyor ve korkuyorum bundan. Geçen gün odamda çalışırken banyoya girdiğini fark ettim. Elinde bir şeyler var. Yerimden kalkarak sessizce gittim arkasından. Banyo kapısı aralık. Oradan görebilirim ne yaptığını. Kısa bir süre gözlüyorum. Elindeki torbaya bir şeyler doldurup boşaltıyor. Sonra, bir anda kafasını çevirerek beni görüyor. Yakalandım işte. Kapıyı iyice açarak sitem dolu bir ifadeyle konuşuyor: “Baba, bana böyle davranmaktan vazgeç, ben büyüdüm artık.” Odama dönüyorum sessizce. Oğlum “Ben büyüdüm” diyor, demek ki ölebilirim artık...

Bir damla su

KÜTÜPHANE

Aralıksız yağan kar tüm kasabayı kalın ve şefkatli bir yorgan gibi örtmüştü. Halk kütüphanesine çıkan yüksek merdivenlerin sokağa kavuştuğu yerde, sırtımı duvara yaslamış, kapının açılmasını bekliyorum. Az sonra kütüphanenin yaşlı odacısı Yaşar Efendi, yanımdan geçerek merdivenleri tırmanmaya başlıyor. Yan gözle bana bakıyor, hissediyorum. Kütüphanenin kapısında bekleyen cılız bir çocuk! İki üç basamak arkasından, aynı yavaşlıkta merdivenleri çıkarak takip ediyorum onu. Kapının önündeki sahanlıkta biraz oyalandıktan sonra büyükçe bir anahtarla kapıyı açıyor. İki kanatlı ahşap kapının önünde duran, mazgal tarzındaki metal paspasa ayakkabılarını iyice sürterek temizliyor sonra. Bu hareketin aslında bana yapıldığını çok iyi biliyorum. Şimdi içeri girdi ve kapının yanında dikiliyor. Eski ve ıslanmış ayakkabılarımı defalarca paspasa sürtüyorum. Yüzünde hiç değişmeyen bir ifadeyle sessizce izliyor beni. Bir süre daha baktıktan sonra yeterli olduğunu düşünmüş olmalı ki içeri gidip kayboluyor. Artık girebilirim. İçerde kimse yok. Pencerenin yanındaki masaya gidip oturuyorum. ‘Esrarlı Ada’ yarım kalmıştı, kaldığım yerden devam edeceğim. Kitabı alıyorum raftan ve doğru kayıt defterinin olduğu masaya. Yaşar Efendi, sobanın yanında elinde kömür kovaıyla durmuş, beni izliyor. Kızmak için bir şey arıyor ama şu ana kadar hiç hata yapmadım. Her şey onun istediği gibi oldu. Yerime geçiyorum ve ah, işte. Ağır sandalyeyi çekerken istemeden çıkan bir gıcırta sesi. Öfkeyle baktıktan sonra başını sallayarak sobaya kömürleri dolduruyor. Olsun, kitabıma kavuştum nihayet. Çok geçmeden küçük kütüphane iyice ısınıyor ve içerisi gürültücü, üşümüş çocuklarla dolmaya başlıyor. Öksüren, gülüşen, birbiriyle itişerek kıkırdayan bir topluluk. Hepsi de arkadaşım. Eski ceketlerinin içinde kaybolmuş, çelimsiz ve kavruk gövdelerini nasıl taşıyacaklarını bilmeden, buldukları ilk sandalyeye oturur ve hemen etrafa bakınmaya başlarlar. Havada, ıslak ayakkabı ve çorap kokusuyla salınan bir uğultu. Girenler, çıkanlar, kapıyı açıp bir süre bakındıktan sonra kaybolanlar, sıklaşan sandalye gıcırıltıları. Giderek artan gürültü ve itişmelerle baş edemeyen Yaşar Efendi, salona bitişik olan küçük odanın kapısından bir an kaybolur sonra. Kapı cızırtısıyla yeniden açıldığında, eşikte kütüphanenin kadim müdürü Mehmet Bey dikilmektedir.

Mehmet Bey, hiç unutmadığım repliğini her seferinde aynı cümle ve tonlamalarla tane tane söylemeye başlar:

“Bardağı suyla doldurursunuz. Dolar ama taşmaz. Ağzına kadar doldurursunuz, yine taşmaz. Ama bir damla daha koyarsanız, işte o zaman taşar. Sadece bir damla. Biliyor musunuz, bardağın taşmasına bir damla kaldı!”

SARMISAK

Yaşlı adam, şişmanlığını saklayan sevimli, çevik gövdesi ve ablak, kırmızı çehresiyle bir haftadır dahiliye servisinde yatıyor. Yüksek tansiyon ve kalp yetmezliği var. Uzunca boylu, esmer, çopur yüzlü karısı da refakatçisi. Adamın benimle ve hemşirelerle arası pek iyi.

Bekâr olduğumu bildiği için, serviste çalışan hemşirelerin içinden kendince en güzelini seçmiş, çöpçatanlık yapıyor. Beni de gelip gittikçe ikna etmeye çalışıyor. Eşi, sessizce ve garip bir tebessümle izliyor yaşlı adamın çocuksu hallerini. Hemşire hanım beni çağırdığında babama mektup yazıyordum. Koşarak gittim. Yaşlı adam epeyce kusmuş ve kendinde değildi. Mide kanaması mı geçiriyor? Ben ne olduğunu anlamaya çalışırken ilk fark ettiğim şey, odadaki kesif sarmısak kokusu ve eşinin hiçbir şey olmamış gibi sessizce Kuran okumasıydı. Muayene ederken dahiliyecinin çabuk gelmesi için de dua ediyordum içimden. Kontrol altına aldığımız bir hasta niye böyle olmuştu. Hemşire, ben sormadan konuştu: “Efendim ben söyleyecektim ama fırsat olmadı. Sabah bir avuç sarımsak yedirirken yakaladım yakınlarını. Tansiyon çabuk düşsün diye. Galiba üç dört gündür hastaya avuç avuç sarmısak yedirmişler.” Tam bu sırada, yaşlı adamda kalp ve solunum durdu. Kaybediyorduk adamı. Telaşla kalp masajına başladım. Yatağın üzerinde bir yandan kendime yer açmaya çalışıyor, bir yandan da masaj için uğraşıyordum. Tüm bu telaşın ortasında hiçbir şey yokmuş gibi davranan tek insan adamın karısıydı. Ben didinirken bir ara yavaşça elime dokunduğunu hissettim. Bir an göz göze geldik. Baktım, bir şeyler söylüyor: “Oğlum bırak. Eziyet etme adama. Bardak doldu artık. Ömrü tamam oldu. Bir damla istiyordu, o da damladı işte. Uğraşma.” İhtiyar adamı kaybettik. Tansiyon ve kalpten değil, mide kanamasından.

KOMUTAN

Bir bayram günüydü. Erkenden kalkmış, ellerini öpüp, bir köşeye çekilmiştim. Sitenin bahçesinden telaşlı çocuk sesleri geliyor. Annemin dudakları kıpır kıpır, kim bilir hangi duanın peşinde. Babam ilaçların kaşıntı yaptığını söylüyor sürekli. “Hepsini bıraksak ne olur oğlum. Hiç içmesem?” dedi kendi de inanmayarak. Biraz durdum ve “İyi baba, bırakalım, hiç içme” dedim. Öylece baktı yüzüme. Kızdığını düşünüyor, biliyorum. “Baba, biliyorsun ilaç içmeden olmaz” diyerek yumuşattım sesimi. Pencereden dışarı baktı ümitsizce ve askerdeki komutanı Semih Bey’den söz etmeye başladı: “Atış yapılacak; hedefi tutturan nişancılar mükafat iznine gönderilecek” dediler bir gün. Herkes heveslendi tabii. Atış yerine giderken ayağıma vurdu Semih Bey, “Karavana at, karavana” dedi. Niye dediğini anlamadım ama ben hep karavana attım. En iyi nişancılar Kürtlerden çıkardı hep. Yine öyle oldu. Birincilerin hepsini de doğudaki eşkıya takibine gönderdiler.” Mükafat izni beklerken akrabalarını öldürmeye gönderilen askerler ağlıyormuş giderken: “Vallah komutan, bizi öldür amma, gönderme.” “Hepsinin de künyesi geldi sonra” dedi babam hüznle. Tuhaf bir sessizlik çöktü salona. Canım sıkılmıştı doğrusu. “Baba, Semih Bey nerededir şimdi” diye sordum. “Mersin’deydi galiba” dedi ve elini ceketinin iç cebine sokarak zorlukla cüzdanını çıkardı. Böyle anlarda yardım etmem lazım, biliyorum. Cüzdanı elinden alarak, emekli maaşını aldığı bankamatiğin altına yerleştirdiği kartvizitleri sıralamaya başladık. Evet, işte Semih Bey’in kartviziti. Yıllar önce yaptığı Mersin ziyareti sırasında komutanını bulmuş, sohbet etmiş, bu kartviziti de o sırada almıştı. “İstiyorsan bulayım, ne dersin?” dedim.

“Öyle mi, bulunur mu?” dedikten sonra, sessizce beklemeye başladı. Kartvizitteki telefon ve bilinmeyen numaraların da yardımıyla, komutanın kızına ulaştım. “Babam iki sene önce öldü” dedi. Hiçbir şey söylemedim ve annesinin telefonunu aldım. Az sonra, komutanın eşi telefondaydı. Babamın oturduğu yere kadar taşıdım telefonu ve uzattım ona. Titreyerek ayağa kalktı, 85 yaşındaki parkinsonlu babam: “Efendim benim, Mevlüt ben.”

Diyafonu açmıştım. Belli ki yaşı babamdan daha küçük olan hanım, “Mevlüt, evladım” diye konuşuyordu. Semih Bey’in vefat haberini verince sarsıldı babam.

“Öyle mi, komutanımı kaybettik öyle mi?” dedi birkaç kez.

“Sen nasılsın evladım, sağlığın nasıl?” diye sordu, Semih Bey’in eşi.

Babam, her duyduğumda beni şaşırtan bir güce sahip o cümleyi tekrarladı komutanının eşine:

“İyiym efendim. Yaşlılık işte. Bardak doldu, ama damlası eksik. Onu bekliyorum efendim.”

. . .